

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΕΥΧΟΥΣ 9

Στάδιο Β1 – Τεύχος 9

B.1.1:Πρόταση Αναθεώρησης – Εξειδίκευσης του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ 1486Β/2003).	1
Τεύχος Τοπίου.....	1

B.1.1.στ.1: Εισαγωγικά	1
B.1.1.στ.2: Πιλοτική εφαρμογή ολοκληρωμένης προγραμματικής παρέμβασης3	3
B.1.1.στ.3: Παρουσίαση των τοπίων ιδιαίτερης σημασίας (πίνακας και καρτέλα αξιολόγησης)	5
B.1.1.στ.3.1: Τοπίο Ενότητας 1 - Ανατολικές Ακτές	5
B.1.1.στ.3.2: Τοπίο Ενότητας 2 - Κόλπος Μεραμπέλου και ευρύτερη περιβάλλουσα περιοχή	19
B.1.1.στ.3.3: Τοπίο Ενότητας 3 – Ηράκλειο, Δίας, Κνωσός, Γιούχτας	29
B.1.1.στ.3.4: Τοπίο Ενότητας 4 – Αστερούσια, Γόρτυνα	34
B.1.1.στ.3.5: Τοπίο Ενότητας 5 - Ρέθυμνο και περιβάλλουσα περιοχή	42
B.1.1.στ.3.6: Τοπίο Ενότητας 6 – Μυλοπόταμος, Ίδη	50
B.1.1.στ.3.7: Τοπίο Ενότητας 7 – Χανιά, Ακρωτήρι, Βάμμος	55
B.1.1.στ.3.8: Τοπίο Ενότητας 8 - Δυτικές Ακτές έως Ακρωτήρι Κριός	62
B.1.1.στ.3.9: Τοπίο Ενότητας 9 - Νότιες Ακτές έως Φραγκοκάστελο	67

Χάρτης 1 (εντός κειμένου): Τοπία Ιδιαίτερης Σημασίας	72
---	-----------

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ:.....	73
Συμβολή στην προβληματική της Οργάνωσης των Ενοτήτων Τοπίου	73

Στάδιο Β1

Β.1.1: Πρόταση Αναθεώρησης – Εξειδίκευσης του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ 1486Β/2003).

Τεύχος Τοπίου

Β.1.1.στ.1: Εισαγωγικά

Όπως αναφέρεται στο τεύχος 5 «Τεύχος Τοπίου» του Σταδίου Α2 της παρούσας Μελέτης και σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (Ν.3827/2010) επιχειρείται από την Πολιτεία μέσω των Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων, στο χώρο καθεμιάς από τις Περιφέρειες του Ελληνικού Χώρου, μια πρώτη αναγνώριση των τοπίων ιδιαίτερης αξίας, αλλά και των ιδιαιτέρως υποβαθμισμένων, στα οποία θα επιδιωχθεί κατά προτεραιότητα:

- η εφαρμογή ολοκληρωμένων και συντονισμένων δράσεων, με την διατύπωση γενικού πλαισίου κατευθύνσεων προστασίας, διαχείρισης και ανάδειξής τους, το οποίο ούτως ή άλλως αποτελεί συστατικό στοιχείο του χωροταξικού σχεδιασμού,
 - η θεσμοθέτηση στόχων ποιότητας για κάθε τοπίο, ώστε να εξασφαλίζεται ότι κάθε αναπτυξιακό έργο είναι συμβατό με την επιδιωκόμενη ποιότητά τους,
 - η λήψη συνοδευτικών μέτρων ώστε να ελαχιστοποιούνται οι πιέσεις οι οποίες ασκούνται –όπως είναι λογικό– κυρίως στο εσωτερικό αυτών των περιοχών,
- και εκεί όπου είναι δυνατόν,
- η δραστηριοποίηση της κοινωνίας των πολιτών σε τοπικό επίπεδο, για τη συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής ή μη των παραπάνω, κυρίως όσον αφορά στην άσκηση των προσηκουσών πολιτικών και προτεραιοτήτων.

Ταυτοχρόνως, κατά τις διατυπώσεις της ίδιας Σύμβασης, αναγνωρίζεται και εισάγεται θεσμικά στην Ελλάδα για πρώτη φορά η ταυτόχρονη προσέγγιση των φυσικών διεργασιών με τις ανθρώπινες διαδικασίες και δραστηριότητες, μέσα στο χώρο και τον χρόνο, η οποία στοχεύει στην ανάδειξη και συντονισμένη διαχείριση ευρύτερων χωρικών συνόλων, η συνολική κατάσταση των οποίων έχει και αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Σε αυτά τα χωρικά σύνολα κατά κανόνα περιλαμβάνονται μία ή περισσότερες περιοχές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, η ταυτόχρονη προσέγγιση όμως εστιάζει στη σύνδεση των περιοχών ενδιαφέροντος τόσο μεταξύ τους, όσο και με τον συνολικό χώρο που τις περιβάλλει.

Όπως έχει αναφερθεί επανειλημμένως στα προηγούμενα τεύχη, η αντίληψη αυτή αποτελεί συστατικό στοιχείο του εν ισχύ Περιφερειακού Πλαισίου Κρήτης, όπου έχουν θεσμοθετηθεί **οι ενιαίες ζώνες με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου** και αποτελεί επίσης συστατικό στοιχείο του προς Αναθεώρηση, στο οποίο εντοπίζονται ειδικότερα οι εννέα (9) ζώνες **τοπίων ιδιαίτερης σημασίας**, ως μικρότερα χωρικά σύνολα των πρώτων. Διευκρινίζεται ότι, πέρα από την απαίτηση να εντοπιστούν τέτοιες ζώνες από τις προδιαγραφές με βάση τις οποίες εκπονείται η παρούσα Μελέτη, η παραπάνω επιλογή που εστιάζει σε σαφώς μικρότερες χωρικές ενότητες εκτιμάται ότι θα διευκολύνει την άσκηση

πρόσφορων ολοκληρωμένων πολιτικών, δεδομένου ότι κατά την πρώτη δωδεκαετία 2000 – 2012 η άσκησή τους αξιολογήθηκε ως ελλειμματική.

Σημειώνεται ότι, με την οπτική γωνία (δηλαδή την κλίμακα θεώρησης) του χωροταξικού σχεδιασμού, στο εσωτερικό μιας εκάστης από τις επιλεγμένες ζώνες τοπίου εντοπίζεται πλήθος στοιχείων, τόσο φυσικού όσο και πολυπολιτισμικού χαρακτήρα, διεθνούς ή και εθνικής ή και περιφερειακής σημασίας. Κατά συνέπεια, στην Α2 Φάση της παρούσας Μελέτης, στο Ειδικό Τεύχος 5 για το Τοπίο, πέρα από τη γενική αναφορά στο φυσικό και το πολιτιστικό τοπίο του νησιού, περιλαμβάνεται:

- αναλυτική καταγραφή, οριοθέτηση και περιγραφή των ζωνών τοπίου ιδιαίτερης σημασίας, με αναλυτική παρουσίαση των στοιχείων φυσικού/πολιτιστικού περιβάλλοντος¹, που περιλαμβάνονται στο εσωτερικό τους,
- κατάταξη των στοιχείων φυσικού/πολιτιστικού περιβάλλοντος που εντοπίζονται στο εσωτερικό τους, σε διεθνούς/εθνικής/περιφερειακής σημασίας, σύμφωνα με την λειτουργία, την αντιπροσωπευτικότητα, τη αναγνωρισιμότητα και την επισκεψιμότητά τους και
- εντοπισμός των ζωνών των ιδιαίτεως υποβαθμισμένων τοπίων, που κατά κανόνα ανήκουν στα τοπία ιδιαίτερης σημασίας, αλλά παρουσιάζουν έντονα φαινόμενα υποβάθμισης ή δέχονται έντονες πιέσεις για αλλαγή του χαρακτήρα τους.

Όπως είναι φυσικό, εξ' αιτίας του σημαίνοντα ρόλου που διαδραματίζει η προστασία και η ανάδειξη του τοπίου στις δύο μελετητικές προσεγγίσεις της Κρήτης (του 2000/2003 και την σημερινή), τα συμπεράσματα και οι προτάσεις από την αξιολόγηση όλων αυτών των στοιχείων διατρέχουν το κυρίως σώμα της παρούσας Μελέτης, ήτοι αναφέρονται αναλυτικά στα κεφάλαια (1) του προτύπου χωρικής ανάπτυξης, (2) των στρατηγικών κατευθύνσεων, (3) των εξειδικεύσεων και (4) του προγράμματος δράσης.

Μένει να αιτιολογηθεί η ύπαρξη του παρόντος ξεχωριστού τεύχους. Δύο είναι οι λόγοι, πέρα από τις απαιτήσεις των προδιαγραφών:

- ο πρώτος σχετίζεται με την ανάγκη να υποστηριχθεί πιο τεκμηριωμένα η πρόταση της παρούσας Μελέτης να αναληφθεί κατά προτεραιότητα πιλοτική εφαρμογή κατά μήκος της περιβάλλουσας το περιπατητικό μονοπάτι Ε4 ζώνης. Απαιτείται να εκπονηθεί Ειδική Μελέτη (π.χ. στα πλαίσια των μηχανισμών εφαρμογής του Ν.2508, όπως ΠΕΠΧ και ΠΟΑΠΔ) και να καταστρωθεί ενιαίο πρόγραμμα, ώστε να προωθηθεί κατά προτεραιότητα και να χρηματοδοτηθούν οι δράσεις του ως πιλοτική εφαρμογή ολοκληρωμένης προγραμματικής παρέμβασης. Η συγκεκριμένη πρόταση εξειδικεύεται έτι περισσότερο με όσα παρατίθενται στη συνέχεια, στο παρόν τεύχος και

¹ Στον συνοδευτικό, εντός τεύχους χάρτη 1 απεικονίζονται εποπτικά: Το υδρογραφικό δίκτυο, τα δάση και οι δασικές εκτάσεις (από CORINE), οι περιοχές αναζήτησης γεωργικής γης πρώτης προτεραιότητας (από CORINE), οι περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 και ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς, τα γεωπάρκα, τα μνημεία, τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (βλ. ενοποιημένο κατάλογο του πίνακα III στο προσάρτημα του τεύχους 3), τα αισθητικά δάση, οι αρχαιολογικοί χώροι (βλ. πίνακα I στο προσάρτημα του τεύχους 3), οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί (βλ. πίνακα II στο προσάρτημα του τεύχους 3), οι περιοχές με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου (βλ. χάρτες του εν ισχύ ΠΠΧΣΑΑ), οι διαδρομές φυσικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος (Ε4 και διαδρομή από θάλασσα στη νότια ακτή της δυτικής Κρήτης), τα τοπία διεθνούς και εθνικού ενδιαφέροντος, οι περιοχές επιφανειακής εξόρυξης γύψου, οι παράκτιες περιοχές υψηλής επισκεψιμότητας, οι ζώνες τοπίου ιδιαίτερης σημασίας και οι ζώνες των ιδιαίτεως υποβαθμισμένων τοπίων.

- ο δεύτερος σχετίζεται με την ανάγκη να κωδικοποιηθούν οι πληροφορίες και τα στοιχεία που έχουν συλλεγεί από τις επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν από μέλη της Ομάδας Μελέτης στις εννέα ενότητες τοπίων ιδιαίτερης σημασίας. Τα στοιχεία παρουσιάζονται συνθετικά σε Πίνακα και σε Φόρμα Αξιολόγησης, ξεχωριστά για την κάθε μία ενότητα και η κλίμακα προσέγγισης και εμβάθυνσης διατηρεί την αυτονομία της. Πάντως οι σημαντικές πληροφορίες που περιέχονται σε αυτήν την επεξεργασία θα είναι επιβοηθητικές για την περαιτέρω εξειδίκευση της πρότασης ολοκληρωμένης προγραμματικής παρέμβασης σε επόμενο στάδιο.

B.1.1.στ.2: Πιλοτική εφαρμογή ολοκληρωμένης προγραμματικής παρέμβασης

(βλ. χάρτη 1 εντός τεύχους: Τοπία ιδιαίτερης σημασίας και χάρτη Π.2δ εκτός τεύχους: Περιβάλλον, πολιτιστική κληρονομιά και Τοπίο, σε κλίμακα 1:250.000)

Η προσπάθεια της πιλοτικής εφαρμογής κατά προτεραιότητα στοχεύει (1) στην ανάταξη των τοπίων (2) στον εμπλουτισμό των ορεινών όγκων και την πληθυσμιακή τόνωση των πολυπληθών παραδοσιακών οικισμών, καθώς και την παραγωγική ανασυγκρότησή τους με πολυδραστηριότητες και (3) στην προστασία και ανάδειξη των στοιχείων της φυσικής και πολιτισμικής προσωπικότητας του καθέκαστα χώρου, από τις οποίες αναδεικνύεται η άρρηκτη σχέση τους, καθώς και το διαχρονικό ιστορικό βάθος τους. Αναγνωρίζεται ότι ο προτεινόμενος χώρος εφαρμογής του προγράμματος είναι εκτεταμένος και ότι εξ' αυτού του λόγου θα συναντηθούν πρόσθετες δυσκολίες, από την άλλη πλευρά όμως η ταυτόχρονη προσέγγισή του θα αναδείξει τα συνδεδεμένα στοιχεία των περιοχών ενδιαφέροντος τόσο μεταξύ τους, όσο και με τον συνολικό χώρο που τις περιβάλλει και γι' αυτόν τον λόγο αξίζει τον κόπο να επιχειρηθεί. Εννοείται ότι η επιτυχία μιας τέτοιας προσπάθειας θα είναι ευεργετική για όλο τον χώρο της Κρήτης, διότι θα επιτρέψει αφενός να αποφορτιστούν οι υψηλές πιέσεις στις προβληματικές ζώνες του βόρειου άξονα και αφετέρου να επιμνηκυνθεί σημαντικά η τουριστική περίοδος.

Συνεπώς, με βάση τη γνώση του χώρου και την πυκνότητα της παρουσίας των στοιχείων φυσικού/πολιτιστικού περιβάλλοντος, επιλέγεται ως ραχοκοκαλιά και ενοποιητικό στοιχείο της ολοκληρωμένης προγραμματικής παρέμβασης η ζώνη κατά μήκος του **ευρωπαϊκού περιπατητικού μονοπατιού E4**. Η διαδρομή φυσικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος του ευρωπαϊκού μονοπατιού E4, η οποία διατρέχει από άκρου εις άκρον το νησί, έχει μήκος περίπου 500,0 χλμ. από το Καστέλι Κισσάμου έως τη Ζάκρο, αποτελεί πόλο έλξης διεθνούς εμβέλειας -προσελκύοντας κάθε χρόνο χιλιάδες αλλοδαπών και ελλήνων περιπατητών- και συνιστά, τόσο λόγω της κεντροβαρικής του θέσης όσο και λόγω της αξίας του, στοιχείο χωρικής ολοκλήρωσης τόσο των περιοχών με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου, όσο και των ζωνών τοπίου της.

Κατά τη διαδρομή του διασχίζει επτά από τις εννέα προτεινόμενες ζώνες τοπίου (πλην αυτών της ενότητας 7 «Χανιά – Γεωργιούπολη» και της ενότητας 4 «Γόρτυνα – Δυτικά Αστερούσια») και 'ακουμπά' ή διατρέχει τις προτεινόμενες ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριοτήτων στους ορεινούς και ημιορεινούς όγκους. Πρόκειται για συνεχόμενη ζώνη, γενικά με «μειονεκτικά» χαρακτηριστικά, λόγω δυσμενούς προσπελασιμότητας, αλλά μεγάλου ενδιαφέροντος, λόγω των στοιχείων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που ενσωματώνει και η οποία προτείνεται από την παρούσα Μελέτη να συμπληρωθεί με αντένα προς τη Γαύδο. Με αυτό το σκεπτικό, θεσμικά μπορεί να χαρακτηριστεί συνολικά ως ΠΟΑΔΠ και

συγχρόνως ως ΠΕΧΠ, δίνοντας έμφαση -ως προς τον χαρακτηρισμό τους ως ΠΟΑΔΠ- στην τόνωση των πολυδραστηριοτήτων και της ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και ως ΠΕΠΧ, στην απαίτηση να καταστρωθεί ολοκληρωμένο πρόγραμμα ενεργειών και έργων, κατά φάσεις και φορείς χρηματοδότησης, για την ανάδειξη των τοπίων, την προστασία και την αποκατάσταση των στοιχείων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την εν γένει διαχείρισή της. Τέτοια πρόβλεψη υπάρχει και στον εν ισχύ Πλαίσιο.

Το πρόγραμμα μπορεί να οργανωθεί σε γεωγραφικές ενότητες, με αναφορά σε υπαρκτούς σήμερα εν δυνάμει πόλους πολυδραστηριοτήτων, σε οικιστικά κέντρα με ευρύτερη επιρροή. Τέτοια κέντρα/πόλοι αναφοράς μπορεί να είναι, αρχίζοντας από την «είσοδο» του Ε4 στην Κρήτη και ακολουθώντας τη διαδρομή του:

1. το Καστέλι Κισσάμου, με τον παρακείμενο χώρο της Φαλάσσαρνας,
2. η Παλαιόχωρα, με την περιοχή του Κριού/Χρυσοσκαλίτισσας,
3. η Χώρα Σφακιών, με τον παρακείμενο Δρυμό Σαμαριάς και το οροπέδιο του Ομαλού, το Φραγκοκάστελο και την προτεινόμενη σημαντική ενότητα ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και των πολυδραστηριοτήτων στον ορεινό της όγκο,
4. οι παραδοσιακοί οικισμοί στον ορεινό όγκο του Ρεθύμνου, με αναφορά στο προτεινόμενο να δημιουργηθεί Κέντρο Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης / Ενημέρωσης στο Ρέθυμνο και την προτεινόμενη ενότητα ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριοτήτων στον ίδιο ορεινό όγκο,
5. τα Ανώγεια, με τις ήδη ανεπτυγμένες πολυδραστηριότητες και τους αρχαιολογικούς και τους γεωλογικούς δρυμούς,
6. ο Ζαρός, με τον ειδικό χαρακτήρα του και τη συγκεκριμένη δραστηριότητα στα γλυκά νερά, καθώς και με και την προτεινόμενη εκεί σημαντική ενότητα ήπιας τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριοτήτων στις ΝΑ κλιτύες του Ψηλορείτη,
7. οι Αρχάνες, με την τοπική παραγωγή των φημισμένων προϊόντων τους, σε αναφορά με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στο Ηράκλειο,
8. το Οροπέδιο Λασιθίου, με τις γεωργικές και κτηνοτροφικές πολυδραστηριότητες και με την παραδοσιακή παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (νερόμυλοι) και με το οροπέδιο του Καθαρού και
9. ο Ζίρος και η ευρύτερη περιοχή με τους γειτονικούς οικισμούς, με τον τερματισμό του Ε4 στον όρμο της Κάτω Ζάκρου και την «έξοδο» του από την Κρήτη.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα, στο προτεινόμενο από την παρούσα Μελέτη Πρόγραμμα Δράσης, προβλέπεται κατ' αρχήν να χρηματοδοτηθεί από το Τομεακό Πρόγραμμά και τον άξονα του ΠΕΠ: Αγροτική Ανάπτυξη, με 38,5 εκατ. €. για την επόμενη 15ετία, μέσω του οποίου θα είναι δυνατό, εκτός των άλλων, να λαμβάνουν ενισχύσεις οι γεωργοκτηνοτρόφοι να μετατρέψουν τα εντός των εγκαταλειμμένων σήμερα οικισμών παραδοσιακά κτίσματά τους σε αγροτουριστικά καταλύματα.

Η διαδρομή ενσωματώνει ή και διέρχεται, επίσης, από την πλειονότητα από τις επτά εντοπισμένες χωρικές ενότητες ιδιαίτερας υποβαθμισμένων τοπίων, πλην αυτής της Σούδας και της Μεσσαράς, οπότε στα πλαίσια της ολοκληρωμένης παρέμβασης θα προωθηθεί και η αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Ειδικά για τις δύο ζώνες 7 (Χανίων/Βάμμου) και 4 (Δυτικά Αστερούσια/Γόρτυνα) , οι οποίες βρίσκονται εκτός της ζώνης επιρροής του Ε4, θα πρέπει να ληφθεί ειδική μέριμνα για την λεπτομερή Μελέτη τους, με στόχο την προστασία, ανάδειξη και ανάταξη των συνθηκών φυσικού/πολιτιστικού περιβάλλοντος.

B.1.1.στ.3: Παρουσίαση των τοπίων ιδιαίτερης σημασίας (πίνακας και καρτέλα αξιολόγησης)

B.1.1.στ.3.1: Τοπίο Ενότητας 1 - Ανατολικές Ακτές

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	<p>Στην ενότητα αυτή συναντάμε το Αισθητικό Δάσος διεθνούς ενδιαφέροντος Βάι, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 (SPA, SCI), πολυπληθείς αρχαιολογικές θέσεις και εκτεταμένες κηρυγμένες ζώνες. Ο χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Μινωικής, Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου. Επίσης στην ενότητα περιλαμβάνεται και σημαντικό τμήμα του Γεωλογικού Πάρκου Σητείας. Για την καλύτερη προσέγγιση των πολλών και διαφορετικών στοιχείων του τοπίου εντός της ενότητας, διακρίνουμε δύο χωρικές υποενότητες, εκείνη του <i>ΒΑ Άκρου της Κρήτης</i> ως «ενότητας σχετικά άθικτου τοπίου» και εκείνη των <i>Νοτιοανατολικών ακτών</i>.</p> <p>Η <u>υποενότητα ΒΑ Άκρου</u> περιλαμβάνει τρεις θύλακες: ο πρώτος αφορά στη <i>Μονή Τοπλού</i> με τις γειτονικές ακτές (Άκρα Μαύρο Μουρί-Ασπρομούρη-Ατζικάρη, Αλατοπατέλα) και στις <i>Διονυσάδες Νήσους</i> (Δραγονάδα, Γιανισάδα, Παξιμάδα), ο δεύτερος περιλαμβάνει τις <i>βορειότερες ακτές του ΒΑ άκρου Κρήτης</i>, με τους όρμους Μαγατζές, Χοχλάκια, Τέντας, Κυριαμάδι, Έλικας και ανατολικά την Ερημούπολη Ιτάνου και τον διεθνούς σημασίας «<i>θύλακα δάσους Βάι</i>». Στην θαλάσσια ζώνη περιλαμβάνεται η <i>νησίδα Ελάσσα</i> και ενιαία προστατευμένη ενάλια ζώνη που συνδέει τον όρμο της Ερημούπολης με το Βάι. Ο τρίτος θύλακας περιλαμβάνει το <i>χείμαρρο Μαριδάτη</i> με τις γειτονικές ακτές και την ενότητα <i>Παλαίκαστρο-Κουρεμένος-Χιώνα – Πλάκα</i> με παραδοσιακές καλλιέργειες και μικρούς υγροβιότοπους.</p> <p>Στην <u>υποενότητα Νοτιοανατολικών ακτών</u> διακρίνουμε επίσης τρεις θύλακες τοπίου, που λειτουργούν ως τρία ανεξάρτητα συστήματα. Ο πρώτος αφορά στο <i>θύλακα Φαράγγι Χοχλακίων-Ακτή Καρούμες</i>, με πληθώρα αρχαιολογικών θέσεων (κυρίως Μινωικών) κατά μήκος του παραγγίου και οριοθετημένο υγροβιότοπο στην παραλία Καρούμες. Ο δεύτερος <i>θύλακας Ζάκρου</i> περιλαμβάνει συνολικά τον όρμο και τα πεδινά της Κάτω Ζάκρου, το Φαράγγι των Νεκρών και τους οικισμούς Αζοκέραμο, Αδράβαστοι, Κλησίδι με διάσπαρτες θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και οριοθετημένο υγρότοπο. Ο τρίτος <i>θύλακας Ξηρόκαμπου</i>, περιλαμβάνει αγροτικές γαίες, τον ομώνυμο οικισμό Ξερόκαμπος, φαράγγια, τις</p>

	νησίδες «Κάβαλοι» στα νότιο-ανατολικά και το Κουφονήσι με τις γύρω νησίδες στα νότιο-δυτικά.
Πολιτισμικό περιβάλλον	<p>Στην <u>υποενότητα ΒΑ Άκρου</u> είναι κηρυγμένος παραδοσιακός ο <u>οικισμός Βάι</u>, ενώ πολλοί και σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι αναπτύσσονται σ' ολόκληρη την ενότητα. Η <u>Νήσος Παξιμάδα</u> αποτελεί κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο με ερείπια μινωικών κτιρίων. Προσωρινά οριοθετημένοι Αρχαιολογικοί χώροι υπάρχουν στο ΒΑ άκρο με πυκνώσεις στη χερσόνησο που καταλήγει στο ακρωτήρι Σίδερο. Αναφέρονται οι θέσεις: «Τραβούνι», «Βερνεγάδι», «Καλαμάκι» και στο ακρωτήριο Κάβο Σίδερο η περιοχή του Ιερού της Σαμωνίας Αθηνάς. Σαφώς οριοθετημένη είναι η Α' αρχαιολογική ζώνη της Ερημούπολης όπως και ο αντίστοιχος ενάλιος χώρος, ο οποίος καλύπτει και τα ύδατα του όρμου του φοινικόδασους Βάι. Προσωρινά οριοθετημένος είναι ο αρχαιολογικός χώρος στη θέση «Βάι» όπου περιλαμβάνεται έπταυλη της Υστερομινωικής ΙΑ περιόδου.</p> <p>Ως εντοπισμένα, ήδη προστατευόμενα, πολιτισμικά συστατικά ιδιαίτερης σημασίας του θύλακα-τοπίου <u>Μινωικού Παλαίκαστρου - Κουρεμένου-Χιών</u>, νοούνται οι αρχαιολογικές σημασίες περιοχές :ζώνη Α' και Β', και πληθώρα συγκεκριμένων μνημείων. Εντοπίζεται η προστασία αυτή στους αρχαιολογικούς χώρους του Μινωικού Παλαίκαστρου, του προϊστορικού οικισμού στον λόφο Καστρί, και των ιερών κορυφής στο Μόδι και τον Πετσοφά: όλοι προστατεύονται από αρχαιολογικές ζώνες 500 μέτρων. Επιπλέον προστατευμένες περιοχές, ως αρχαιολογικοί χώροι: <u>το ιερό του Δικταίου Διός</u> στην πεδιάδα του Ρουσόλακου, τα Μινωικά ερείπια στην <u>νησίδα Γράντες</u>, και το Μινωικό λατομείο στην <u>θέση Σκαριά</u>, ενώ με προσωρινή κήρυξη προστατεύεται ο χώρος ανάμεσα στην Β1 ζώνη Παλαίκαστρου και την θέση Σκαριά.</p> <p>Στην <u>υποενότητα Νοτιανατολικών άκρων</u> και συγκεκριμένα στο θύλακα <u>Φαραγγιού Χοχλακιών - Ακτή Καρούμες</u>, το <u>φαράγγι των Χοχλακιών</u> χαρακτηρίζεται ως σημαντικότετος αρχαιολογικός χώρος, και προστατεύεται από εκτενή, ενιαία αρχαιολογική ζώνη Α, η οποία, ξεκινώντας από το οδικό δίκτυο Παλαίκαστρου-Ζάκρου, φτάνει ως τη θάλασσα. Κατά μήκος του φαραγγιού, υπάρχει πληθώρα αρχαιολογικών θέσεων –κυρίως Μινωικών, που αφορούν: εγκαταστάσεις εξόρυξης-λατομεία, εγκαταστάσεις υποδομής-δρόμους, αμυντικά συγκροτήματα, οικιστικά σύνολα –έπταυλη οικισμούς και σπηλιές με ευρήματα. Η <u>παραλία Καρούμες</u>, έχει λείψανα από τα προϊστορικά χρόνια, την Νεολιθική εποχή και την εποχή του Χαλκού, αλλά και την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή. Από την ενιαία ζώνη Α εξαιρείται μοναχά, με στενά ορισμένο περιθώριο, ο εγκαταλελειμμένος, ως επί το</p>

	<p>πλείστον ερειπωμένος, παραδοσιακός οικισμός <i>Χοχλακιών</i>, ο οποίος βρίσκεται περί τα 500μ ανατολικά του σύγχρονα κατοικημένου οικισμού, εν μέσω παραδοσιακά καλλιεργούμενων γαιών.</p> <p>Στο θύλακα της <i>Κάτω Ζάκρου</i>, διάσπαρτες θέσεις έχουν κηρυχθεί ως αρχαιολογικοί χώροι, όπως: η Μινωική έπαυλη κοντά στην Άνω Ζάκρο, τα σπήλαια Κατσιμπουρδού και Λυγιάς, αλλά και με προσωρινές οριοθετήσεις προστατεύονται αρχαιολογικά ευρήματα στις περιοχές Τραγόσταλος και Ανθρωπόλιθοι. Με προσωρινή οριοθέτηση προστατεύεται και θαλάσσια ζώνη του όρμου με νοτιότερο άκρο το ακρωτήριο Ζάκρος στα νότια. Έχει οριοθετηθεί και υγρότοπος στις εκβολές του Φαραγγιού των Νεκρών.</p> <p>Ο θύλακας <i>Ξηρόκαμπου</i>, με πέντε παράκτιες περιοχές Α απολύτου αρχαιολογικής προστασίας σε συνδυασμό με την κηρυγμένη ως αρχαιολογικό χώρο νήσο Κουφονήσι συνιστά ένα γραμμικό τοπίο μεγάλης ομορφιάς, αρχαιολογικής – οικολογικής σημασίας, με πυκνούς πόλους ενδιαφέροντος.</p>
Αναγνωρισιμότητα	<p>Στην <u>υποενότητα ΒΑ Άκρου</u>, η ομολογουμένως όμορφη περιοχή γύρω από την μονή Τοπλού, εκτός από πόλος έλξης θρησκευτικών επισκεπτών και χαρακτηρισμένο ΤΙΦΚ είναι και ένα ζωντανό παράδειγμα της καλλιέργειας του αμπελιού. Μάλιστα μεγάλη μερίδα αμπελώνων, είναι πιστοποιημένοι βιολογικοί αμπελώνες και έχουν την αντίστοιχα πιστοποιημένη, τυποποιημένη παραγωγή οίνου. Το <i>αισθητικό δάσος Βάι</i>, καταγράφεται ως το μεγαλύτερο Ευρωπαϊκό δάσος Φοινίκων του Θεόφραστου, πληροί τους όρους της κατάταξής του δασικού πυρήνα του τις «περιοχές απόλυτης προστασίας», καθώς αποτελεί ευαίσθητο οικοσύστημα, ενδιαίτημα σπάνιου είδους αυτοφυούς χλωρίδας.</p> <p>Στην <u>υποενότητα ΝΑ Άκρου</u> και ειδικότερα στην <i>Κάτω Ζάκρο</i> αποκαλύφθηκε το σημαντικότερο ανατολικό Μινωικό Επίγειο, και ως εκ τούτου η κατάταξη της τοποθεσίας είναι ανάμεσα στα τοπία διεθνούς σημασίας. Επίσης ο όρμος της Ζάκρου αποτελεί την ανατολικότερη απόληξη του περιπατητικού μονοπατιού Ε4, έλκοντας κάθε χρόνο περιηγητές.</p>
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιολογητικότητα	<p>Στην <u>υποενότητα ΒΑ Άκρου</u> Συνολικά κατά μήκος της ακτογραμμής της περιοχής του <i>θύλακα της Μονής Τοπλού και των γειτονικών ακτών</i>, εντοπίζονται οι περισσότεροι προστατευόμενοι οικότοποι, ενώ τα απόκρημνα βράχια -παραθαλάσσια, στο διχαλωτό φαράγγι της Τοπλού, αλλά και στους βραχώδεις σχηματισμούς της περιοχής Λαγκούφες και Ανάλουκα - εκτός από καταφύγια ορνιθοπανίδας αποτελούν και γεωλογικά αξιοθέατα, σε περιπτώσεις μάλιστα τα πετρώματα είναι απολιθωματοφόρα (φαράγγι μονής Τοπλού).</p> <p>Στο <i>θύλακα Σίδερο, Νησίδα Ελάσα και Βάι</i>, συναντάμε ένα</p>

	<p>τοπίο διάσπικτο με ίχνη αρχαίων υποδομών, οι οποίες στην μεγαλύτερη έκταση τους, δεν υπέστησαν ανθρωπογενείς παρεμβάσεις από την Βυζαντινή περίοδο και μετά . Είναι δηλαδή συνολικά ως τοπίο μία εντυπωσιακά άθικτη 'χρονοκάψουλα' της διαχρονικής κατά την αρχαιότητα σχέσης φυσικού και ανθρωπογενούς. Ταυτόχρονα η περιοχή συνολικά διακρίνεται για την πυκνότητα εμφανίσεων σπάνιων ενδημικών, στενοενδημικών και απειλούμενων ειδών χλωρίδας, αποτελώντας -όσο αφορά αυτή την ποιότητα του τοπίου- την φυσική συνέχεια της υποεπνότητας των Δυτικών παράλιων του Κάβου Σίδερο.</p> <p>Το ότι η υποεπνότητα αυτή διατήρησε τόσα από τα χαρακτηριστικά της μέσα στο χρόνο οφείλεται σίγουρα και στο διαχρονικό ενιαίο ιδιοκτησιακό καθεστώς της, υπό την μονή Τοπλού.</p> <p>Παρά την σχετικά ασθενή θεσμοθετημένη προστασία του <i>χειμάρρου Μαριδάτη και των γειτονικών ακτών</i>, το τοπίο στο θύλακα, αποτελεί ιδιαίτερο παράδειγμα αρμονίας φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, καθώς συνδυάζει ενδιαφέρουσα και εντυπωσιακή γεωλογία και τοπογραφία με παραδοσιακά καλλιεργούμενες γαίες. Ο θύλακας <i>Παλαίκαστρο- Κουρεμένος- Χιώννα-Πλάκα</i>, αποτελεί παραδειγματικά, ιδιαίτερα σημαντική, θεσμικά αναγνωρισμένη, έκφραση του ενιαίου χώρου «Φυσικό και Πολιτισμικό Κεφάλαιο».</p> <p>Στην <u>υποεπνότητα ΝΑ Άκρου</u></p> <p>Για το θύλακα <i>Φαράγγι Χοχλακιών- παραλία Καρούμες</i>, τα άκαμπτα πλαίσια προστασίας που επιβάλει η Α' αρχαιολογική ζώνη, μας δίνουν το προσόν της διατήρησης ως τις μέρες μας της αυστηρά και μόνον πεζοπορικής προσέγγισης, τόσο του εσωτερικού του φαράγγιού, όσο και της παραλίας Καρούμες. Τούτη η ιδιαίτερη συνθήκη εφόσον συνεχίσει να εφαρμόζεται, είναι ικανή να διαφυλάξει το φαράγγι, τον υδροβιότοπο και την παραλία σε βάθος χρόνου.</p> <p>Για το θύλακα <i>Κάτω Ζάκρου</i>, δε θα πρέπει να διαταραχθεί στην πορεία προς την εξωστρέφεια, η ευαίσθητη και αξιόλογη στο παρόν ισορροπία, που χαρακτηρίζει τα πεδινά της κοιλάδας, καθώς οι αρχαιολογικοί χώροι βρίσκονται ανάμεσα από τις παραδοσιακές καλλιέργειες στα εύφορα αλλουβιακά εδάφη. Τούτη η συνύπαρξη δίνει στο τοπίο τον χαρακτήρα του διαχρονικά κατοικημένου, παρ' όλο που το τοπογραφικό ανάγλυφο της περιοχής έχει διαπιστευμένα αλλάξει στο πέρασμα του χρόνου.</p> <p>Στα παράλια του θύλακα <i>Ξηρόκαμπου</i>, σε όλο το μήκος, δημιουργείται μια προστατευμένη γραμμική 'ραχοκοκαλιά' , όπου η αρχαιολογική προστασία επικαλύπτεται στο μεγαλύτερο τμήμα με την ΖΕΠ του δικτύου ΦΥΣΗ 2000.</p> <p>Πρόκειται για ένα γραμμικό παράκτιο τοπίο μεγάλης ομορφιάς, αρχαιολογικής- οικολογικής σημασίας, με πυκνούς πόλους ενδιαφέροντος.</p>
--	---

<p>Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία</p>	<p>Στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν έξι ζώνες του δικτύου Natura 2000: GR4320006 Β.Α. Άκρο Κρήτης, Διονυσάδες-Ελάσα-Χερσόνησος Σίδερο και Θαλάσσια Ζώνη, GR4320008 Νήσος Κουφονήσι και Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη, SPA 4320009 Β.Α. Άκρο Κρήτης, SPA 4320011 Διονυσάδες Νήσοι, SPA 4320017 Νήσος Κουφονήσι, γύρω νησίδες και νησίδες Κάβαλλοι, SPA 4320016 Όρη Ζάκρου.</p> <p>Επίσης, υπάρχουν πολυπληθείς αρχαιολογικές θέσεις και εκτεταμένες κηρυγμένες ζώνες στην ενότητα, από τον Άμπελο έως τις Διονυσάδες, με κύρια σημεία αναφοράς τη Ζάκρο, χώρο διεθνούς σημασίας και την Ερημούπολη Ιτάνου, το Παλαίκαστρο και τη Νήσο Κουφονήσι. Ο κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Μινωικής, Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου.</p> <p>Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους ορίζονται η Μονή Τοπλού, η Ίτανος, το Παλαίκαστρο, το Φοινικόδασος Βάι, η Ζάκρος, οι Νήσοι Διονυσάδες και ο Πετσοφάς.</p> <p>Ειδικότερα το <i>Φοινικόδασος Βάι</i> προστατεύεται συγχρόνως από πολλά επικαλυπτόμενα πλαίσια προστασίας, που είναι άλλωστε ενδεικτικά της μεγάλης του διεθνούς σημασίας. Ως διεθνή πλαίσια προστασίας αναφέρονται η Σύμβαση της Βαρκελώνης και οι 2 χαρακτηριστικές εμφανίσεις προστατευόμενων κατά προτεραιότητα τύπων οικοτόπων του δικτύου Natura 2000: [9370*] φοινικοδάση του <i>phoenix theophrastii</i> και [3170*] Μεσογειακά εποχιακά τέλματα.</p> <p>Ο οικισμός της Κάτω Ζάκρου έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός.</p> <p>Ολόκληρη η ενότητα περιλαμβάνεται εντός των ορίων του Γεωπάρκου Σητείας, αν και προς το παρόν δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο προστασίας του.</p>
<p>Μοναδικότητα-σπανιότητα</p>	<p>Λόγο της μοναδικότητάς του, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, το <i>φοινικόδασος Βάι</i> θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα «ζωντανό απολίθωμα της Τριτογενούς περιόδου του Ευρωπαϊκού τοπίου». Θα πρέπει επομένως να επαναπροσδιοριστεί ως φυσικός πόρος τεράστιας ερευνητικής αξίας και μέσω αυτού του πρίσματος, ανεξάντλητης τουριστικής αξίας. Μπορεί κάλλιστα να αποτελέσει τον πολύτιμο πυρήνα ενός πιο εκτεταμένου φυσικού πάρκου, για παράδειγμα του Γεωλογικού πάρκου Σητείας.</p> <p>Για το <i>φαράγγι Χοχλακιών</i> η προστατευόμενη ταυτότητά του ορίζεται ως ενός σπάνια αμέραιου τοπίου, με φυσική ομορφιά, γεωλογικά αξιοθέατα, υδρολογική και βιολογική</p>

	σημασία και πολύ σημαντικά διάσπαρτα Μινωικά ίχνη, αλλά και παραδοσιακές δομές διαχρονικής κατοίκησης της υπαίθρου.
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	<p>Το <i>Βάι</i>, όντας το μεγαλύτερο πανευρωπαϊκά εκτεταμένο δάσος του είδους <i>phoenix theophrastii</i>, και ότι το είδος αυτό είναι ο μοναδικός απόγονος μη επιγενή Ευρωπαϊκού φοίνικα από όσα είδη φοινίκων κατέκλυζαν την Ευρώπη κατά τα μέσα της Τριτογενούς περιόδου [25 εκατομμύρια χρόνια πριν], έχει τεράστια επιστημονική αξία για τις μελλοντικές γενιές παγκοσμίως. Το ότι επιβίωσε ως τις ημέρες μας σημαίνει πως έχουμε την τύχη να το θαυμάζουμε και την ευθύνη να το προστατέψουμε για να το θαυμάζουν και οι ερχόμενες και επόμενες γενιές.</p> <p>Το <i>φαράγγι Χοχλακιών</i> λειτουργεί ως προστατευμένη ραχοκοκαλιά του θύλακα, περιβάλλοντας ως φυσικό γραμμικό πυρήνα το νήμα της διαδρομής του νερού. Είναι επισκέψιμο από την πεζοπορική διαδρομή σύνδεσης του οικισμού Χοχλακιάς με την παραλία Καρούμες, όπου υπάρχει και ο εκτεταμένος προστατευόμενος υδροβιότοπος. Η πεζοπορική διαδρομή διακλαδίζεται προς τις θέσεις αρχαιολογικής σημασίας. Η κατάσταση διατήρησης του τοπίου συνολικά είναι ως τις ημέρες μας εξαιρετική.</p> <p>Ο <i>θύλακας Ζάκρου</i> περιλαμβάνει συνολικά τον όρμο και τα πεδινά της Κάτω Ζάκρου με αρχαιολογική προστασία αλλά και χαρακτηρισμό Τοπίου Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, το Φαράγγι των Νεκρών με τους υδροκρίτες του, περιλαμβάνοντας και τα αντίστοιχα καλλιεργημένα υψίπεδα γύρω από τη Ζάκρο. Βόρεια ο υδροκρίτης τον χωρίζει από το φαράγγι των Χοχλακιών –κορυφή Τραγόσταλος- ενώ Νότια περιλαμβάνει και τα υψίπεδα με το τοπωνύμιο Μετόχι Αμπελιάς. Το πεδινό τοπίο της <i>Κάτω Ζάκρου</i> είναι ένα τοπίο που διαρκώς μεταβάλλεται από την επενέργεια του χειμάρρου του Φαραγγιού των Νεκρών συν τω χρόνο και η ζωντανή έκφραση αυτής της δυναμικής είναι ο μικρός υδροβιότοπος στα νότια του όρμου.</p> <p>Η παραλία του <i>θύλακα Ξυρόκαμπου</i> συνιστά ένα γραμμικό παράκτιο τοπίο μεγάλης ομορφιάς, αρχαιολογικής – οικολογικής σημασίας, με πυκνούς πόλους ενδιαφέροντος.</p>
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	<p><u>Στην υποενότητα Β.Α. Άκρου,</u></p> <p>Στο <i>θύλακα των Δυτικών παραλιών</i> (Μονή Τοπλού και γειτονικές ακτές, Νήσοι Διονυσάδες) και συνολικά κατά μήκος της ακτογραμμής εντοπίζονται οι περισσότεροι προστατευόμενοι οικότοποι, ενώ τα απόκρημνα βράχια και βραχώδεις σχηματισμοί αποτελούν και γεωλογικά αξιοθέατα. Οι σημαντικότεροι από τους παράκτιους σχηματισμούς όπως και οι ακατοίκητες <i>Διονυσάδες Νήσοι</i> θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενα χαρακτηρισμού ως «προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί» ή «περιοχές προστασίας της φύσης». Σε όσες από της νησίδες μπουν σε αυτή την κατηγορία προστασίας, θα πρέπει να απαγορευτεί η κτηνοτροφία και να σημανθούν περιορισμένες επιτρεπόμενες πεζοπορικές</p>

	<p>διαδρομές προκειμένου να ενταχθούν σε δίκτυο ήπιου τουρισμού, ανοίγοντάς μόνο για ημερήσιες εκδρομές και υπό αυστηρώς προδιαγεγραμμένους όρους επίσκεψης ανά εποχή του έτους. Στην Παξιμάδα η αποκατάσταση των υπαρχόντων αρχαιολογικών ευρημάτων θα συνεισφέρει επιπλέον στην ελκτική ισχύ διεθνή τουρισμού υψηλής ποιότητας.</p> <p>Στο <i>θύλακα Σίδερο, Νησίδα Ελάσα και Βάι</i>, η προστασία των διάσπαρτων αρχαιολογικών υποδομών και των σπάνιων ενδημικών φυτών μπορεί να συνδυαστεί και να αποτελέσει την προστατευόμενη ποιότητα μιας εκτεταμένης ζώνης «προστασίας της φύσης» (N.3937). Ειδικότερα για το Βάι, η περιφρούρηση και αξιοποίηση της περιοχής του Δάσους του ως ενός «ζωντανού-απολιθώματος / υπαίθριου μουσείου φυσικής ιστορίας της Κρήτης και της Ευρώπης», αποτελεί στόχο ποιότητας ικανό να ελκύσει πληθώρα επισκεπτών, μέσα σε ένα πλαίσιο υψηλής ποιότητας και προστασίας. Στο πλαίσιο αυτό οτιδήποτε επηρεάζει την υπέργεια ή υπόγεια ροή των όμβριων και εν γένει υδάτων, που καταλήγουν στον υδροφόρο ορίζοντα Βαΐου, όπως επίσης την ποσότητά τους, το pH τους ή την χημική τους σύσταση, δύναται να επιφέρει άμεσα ή έμμεσα, ταχείες ή συν τω χρόνο, δύσκολα ή και καθόλου αναστρέψιμες μεταβολές στην διαχρονική κατάσταση του πολυετούς δάσους των ενδημικών φοινίκων. Υπό το πρίσμα αυτό θα πρέπει να γίνουν άμεσα ΜΠΕ που να εξετάζουν τις παρούσες ή προτεινόμενες χρήσεις γης σε όλη την υποενότητα, κατά πόσο και ως ποιο βαθμό είναι συμβατές με τις -επιστημονικά ορθές- συνθήκες ικανοποιητικής διατήρησης του δάσους.</p> <p>Στον <i>θύλακα Παλαΐκαστρο-Κουρεμένος, Χιώννα-Πλάκα</i>, προσδίδεται θεσμικά η σημασία του, ως είναι, ένα τοπίο διαχρονικής έκφρασης της σύνδεσης φυσικού και ανθρωπογενούς, ξεκινώντας από την προϊστορική αρχαιότητα και την Μινωική κορύφωση, συνεχίζοντας σε πολλαπλές περιόδους κατοίκησης του και φτάνοντας μέχρι τις παραδοσιακές πρακτικές που υφίστανται στο παρόν. Πρόκειται για έναν καίριο στόχο ποιότητας και αποτελεί πεδίο για την χάραξη της κοινής αντιμετώπισης των φυσικών και ανθρωπογενών δυναμικών και μελλοντικά .</p> <p>Ως συμβατή κατεύθυνση ανάπτυξης των περιοχών αυτών, που βρίσκονται στην ζώνη επιρροής του Παλαΐκαστρου, προτείνεται ένα πρότυπο είδος αγροτουρισμού, ώστε να συνδυαστούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, ενεργοποιώντας τον συσχετισμό: προϊόντα πρωτογενούς τομέα, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και ποιοτικός τουρισμός. Επίσης ο τουρισμός των μη μηχανοκίνητων θαλάσσιων σπορ , ιδίως της ιστιοσανίδας -που ήδη ανθεί στην περιοχή λόγω των ανέμων- αποτελεί επίσης περιβαλλοντικά συμβατή κατεύθυνση ανάπτυξης.</p> <p>Στην <i>υποενότητα Ν.Α. παράλια</i> για το <i>θύλακα Φαράγγι Χοχλακιών- Ακτή Καρούμες</i>, η προστατευόμενη ταυτότητά του ορίζεται ως ενός σπάνια ακέραιου τοπίου, με φυσική ομορφιά, γεωλογικά αξιοθέατα, υδρολογική και βιολογική</p>
--	--

	<p>σημασία, και πολύ σημαντικά διάσπαρτα Μινωικά ίχνη, αλλά και παραδοσιακές δομές διαχρονικής κατοίκησης της υπαίθρου</p> <p>Ως συνολικός στόχος ποιότητας θα μπορούσε να διατυπωθεί το εξής: το τοπωνύμιο <i>Χοχλακίες</i>, συμπεριλαμβάνοντας χωριό-φαράγγι-παραλία-αρχαιολογικά ευρήματα-υγροβιότοπο-γεωλογία, να αποτελέσει συνολικό αξιοθέατο αλλά και προορισμό ήπιου τουρισμού συνδεδεμένο με υψηλών προδιαγραφών ανάδειξη, της αρχαιολογικής, υδρολογικής, βιολογικής γεωλογικής αξίας του τοπίου αλλά και της παραδοσιακής αγροτικής αρχιτεκτονικής.</p> <p>Στα υψίπεδα πριν το φαράγγι, η αγροτική χρήση των παραδοσιακών καλλιεργημένων εδαφών με την παράλληλη διατήρηση των ξερολιθιών είναι μια πρακτική που θα μπορούσε να συνδυαστεί και με την σταδιακή αναστήλωση του ερειπωμένου παλαιότερου χωριού [<i>Χοχλακίες</i> ή <i>Καμάρες</i>], με σκοπό την δημιουργία ενός ηπιότατου –και έμπρακτα περικυκλωμένου από Α' αρχαιολογική ζώνη- πυρήνα εναλλακτικού αγροτουρισμού. Μέρος της αναστήλωσης του ερειπωμένου χωριού θα μπορούσε να ενταχθεί σε κοινοτικά επιχορηγούμενα προγράμματα που αφορούν Μεσογειακές ξερολιθικές κατασκευές, ή/και αναστήλωση παραδοσιακών οικισμών με περιορισμένα μηχανικά μέσα, και να είναι ανοιχτό ως πρόγραμμα εθελοντικής εργασίας για σπουδαστές αρχιτεκτονικής αλλά και πρακτικής εξάσκησης για νέους αρχιτέκτονες Πανευρωπαϊκά.</p> <p>Στην <i>Κάτω Ζάκρο</i> αποκαλύφθηκε το σημαντικότερο ανατολικό Μινωικό Επίγειο, και ως εκ τούτου η κατάταξη της τοποθεσίας είναι ανάμεσα στα τοπία διεθνούς σημασίας. Η απόληξη του Ευρωπαϊκού περιπατητικού μονοπατιού E4 στον Κόλπο της Ζάκρου, θα πρέπει να αξιολογηθεί ως έναυσμα για την κατάλληλη σήμανση και έμπρακτη σύνδεση –με πεζοπορικό μονοπάτι- με το δίκτυο μονοπατιών περιήγησης στις διάσπαρτες αρχαιολογικές θέσεις, και κυρίως με την πεζοπορική διαδρομή του αξιόλογου <i>φαραγγιού των Χοχλακιών</i> και την <i>παραλία Καρούμες</i>.</p> <p>Όσον αφορά στο <i>θύλακα Ξερόκαμπου</i>, τα αρχαιολογικά ευρήματα στην παράκτια ζώνη και την νήσο Κουφονήσι θα πρέπει να αναδειχθούν/αναστηλωθούν ώστε να αποτελέσουν πυρήνες-πόλους έλξης τουρισμού ποιότητας. Η αξία τους και εξωστρεφής ελκτική τους ισχύς θα αναδειχθεί, εφόσον συνδεθούν με σχεδιασμένο δίκτυο σημαδεμένων πεζοπορικών διαδρομών και στάσεων, αλλά και εποχικά με ακτοπλοϊκά δρομολόγια μικρών σκαφών. Η κρίσιμη παράκτια ζώνη ενδείκνυται να προστατευτεί, για την ανάδειξη της ομορφιάς του θαλασσινού ορίζοντα παράλληλα με της νησίδες Κάβαλλοι, διότι το παραλιακό τοπίο αποτελείται από χαρακτηριστικές εμφανίσεις προστατευόμενων οικοτόπων. Η περεταίρω πεζοπορική σύνδεση των παραλίων του θύλακα με τα 2 φαράγγια <i>Χοχλακιών</i> - <i>Ξερόκαμπου</i>, αποτελεί εξίσου τμήμα του</p>
--	---

	<p>δικτύου ήπιου τουρισμού ποιότητας, και μπορεί να πάρει επιπλέον αξία και εξωστρεφή ελκτική ισχύ στα πλαίσια της θεσμοθέτησης του Γεωπάρκου Σητείας ως περιφερειακού πάρκου.</p> <p>Επίσης το εύρος της οικολογικής και αρχαιολογικής σημασίας της <i>Αλατολίμνης</i> θα πρέπει να διερευνηθεί περεταίρω και ο φυσικός αυτός σχηματισμός να λάβει την αντίστοιχη αναγνώριση.</p> <p>Τέλος για το σύνολο της ενότητας <i>Ανατολικές Ακτές</i>, η θεσμική κατοχύρωση του <i>Γεωλογικού πάρκου Σητείας</i> ως Περιφερειακού Πάρκου -σύμφωνα με τον Ν 3937/2011- θα αναβάθμιζε σε δίκτυα υπερτοπικού και διεθνούς τουρισμού περιπατητικές και πεζοπορικές διαδρομές διασύνδεσης των περιοχών υδροτοπικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος της ενότητας και θα κατέτασσε την περιοχή, στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Γεωπάρκων, με άμεσο αντίκτυπο στην προσέλκυση τουρισμού σε όλη την διάρκεια του έτους.</p>
--	---

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 1: Ανατολικές Ακτές

Τοποθεσία: Νομός Λασιθίου, Δήμος Σητείας

Σκίτσο/Φωτογραφία:

Κάβο Σίδερο, Άγιος Ισίδωρος

Ερημούπολη Ιτάνου

Μονή Τοπλού

Βάι, παραλία

Παραλία Χιώνα, Παλαίκαстро

Φαράγγι Χοχλακιών

Φαράγγι Ζάκρου

Ζάκρος Μινωικό Παλάτι

Κάτω Ζάκρος

Κουφονήσι

Κουφονήσι

Πηγή: Άγνωστη Κρήτη

Ξερόκαμπος

Πηγή: CretaBeach.com

Τύπος Τοπίου:

Θύλακας Μονής Τοπλού - γειτονικές ακτές και Νήσοι Διονυσάδες. Στα Δυτικά του Κάβο Σίδερο, απαντάται ένα ανάπτυσμα από τοπογραφικά υψίπεδα που καταλήγουν στη θάλασσα, συνηθέστερα με εντόνως επικλινείς ακτές και περιλαμβάνουν το σχηματισμό του διχαλωτού φαραγγιού που πλαισιώνει την ιστορικής σημασίας Μονή Τοπλού.

Τα υψίπεδα εκτός της κρίσιμης παράκτιας ζώνης χαρακτηρίζονται από ομαλές κλίσεις, και από προστατευόμενη φρυγανική και μακκία βλάστηση. Ειδικότερα στη Μονή Τοπλού συναντάμε καλλιέργειες βιολογικών αμπελώνων ενώ στις ακατοίκητες νησίδες Διονυσάδες υπάρχουν φυσικές βοτανικές εκτάσεις με σπάνια φυτά.

Θύλακας Σίδερο – Νησίδα Ελάσα και Φοινικόδασος Βάι. Η περιοχή υπάγεται συνολικά στο δίκτυο Natura 2000 με λιβάδια Ποσειδωνίας, αβαθείς κολπίσκους και κόλπους, ύφαλους, απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση, κινούμενες θίνες στην ακτογραμμή, φρύγανα, πληθώρα αρχαιολογικών ευρημάτων και βέβαια το μεγαλύτερο πανευρωπαϊκά εκτεταμένο δάσος του είδους *phoenix theophrastii* – Φοίνικες Θεόφραστου.

Θύλακας Μαριδάτη- γειτονικές ακτές και Παλαίκαστρο-Κουρεμένος-Χιώννα-Πλάκα. Χαρακτηριστικό του θύλακα είναι οι παραδοσιακά καλλιεργούμενες γαίες, οι οποίες σχηματίζονται στα αλλουβιακά εύφορα εδάφη –Τεταρτογενείς αποθέσεις- των εκβολών εκτεταμένων φυσικών δικτύων εποχικής ροής (χείμαρρος Μαριδάτης, ρέματα Χιώννας-Β. Κουρεμένου) ή συνεχούς ροής (ρύακας Καλογεροπόταμος). Μικροί παράκτιοι υγροβιότοποι σχηματίζονται σε όλο το θύλακα.

Θύλακας Φαραγιού Χοχλακίων – Ακτή Καρούμες. Κατά μήκος του φαραγγιού υπάρχει πληθώρα αρχαιολογικών θέσεων που αφορούν εγκαταστάσεις εξόρυξης, υποδομές, αμυντικά συγκροτήματα, οικιστικά σύνολα και σπηλιές με ευρήματα. Τα

εύφορα υψίπεδα πριν το φαράγγι καλύπτονται με ελαιώνες, οπωρώνες και περιβόλια με παλαιές αγροτικές ξερολιθιές. Στην παραλία Καρούμες υπάρχει υγροβιότοπος.

Θύλακας Ζάκρου. Στην Κάτω Ζάκρο έχουμε την παραλιακή, εύφορη, παραδοσιακά καλλιεργημένη κοιλάδα, ενώ το Φαράγγι των Νεκρών αποτελεί τη γεωφυσική σύνδεση της πεδιάδας με τα υψίπεδα της ενδοχώρας. Υγρότοπος σχηματίζεται στις εκβολές του χειμάρρου του Φαραγγιού των Νεκρών.

Θύλακας Ξερόκαμπου. Κατά μήκος της παράλιας ζώνης, στα νοτιοανατολικά παράλια της Κρήτης, ο θύλακας Ξερόκαμπου απλώνεται σε έκταση 6 χλμ. περίπου και περιλαμβάνει αγροτικές γαίες και τον οικισμό Ξερόκαμπος. Προς την ενδοχώρα εισχωρούν δύο φαράγγια, το Λαγκό και το φαράγγι Ξεροπόταμου. Στο θαλάσσιο χώρο βρίσκουμε τις νησίδες «Κάβαλλοι» με βραχώδεις ακτές και θαμνώνες, και το νησί Κουφονήσι με βραχώδεις ακτές, αμμοθίνες, φρύγανα και αρχαιολογικά ευρήματα.

Όνομα(-τα) οικισμών ή χωριών:

Κυριαμάδι, Βάι, Τοπλού, Διόνυσος, Βίγλα, Ερημούπολη Ιτάνου, Κουρεμένος, Χιώνα, Αγκάθια, Παλαίκαστρο, Μερτύδια, Λύδια, Άγιος Νικόλαος, Λαγκάδα, Καμάρα, Χοχλακιά, Αζοκέραμος, Κελλάρια, Αδραβάστοι, Κλησίδιον, Ζάκρος, Κάτω Ζάκρος, Ξερόκαμπιας, Σφάκα, Άγιος Γεώργιος, Αγριλιά, Χαμαίτουλον, Ξερόκαμπος, Αγία Ειρήνη και Νήσοι Διονυσάδες, Νήσος Ελάσα, νησίδες Κάβαλλοι, Νήσος Κουφονήσι

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Ο θύλακας Μονής Τοπλού - γειτονικές ακτές και Νήσοι Διονυσάδες αναπτύσσεται στα Δυτικά του Κάβου Σίδερο. Συνολικά κατά μήκος της ακτογραμμής της περιοχής εντοπίζονται οι περισσότεροι προστατευόμενοι οικότοποι, ενώ τα απόκρημνα βράχια -παραθαλάσσια, στο διχαλωτό φαράγγι της Τοπλού, αλλά και στους βραχώδεις σχηματισμούς της περιοχής Λαγκούφες και Ανάλουκα - εκτός από καταφύγια ορνιθοπανίδας αποτελούν και γεωλογικά αξιοθέατα. Οι ακατοίκητες νησίδες Διονυσάδες αποτελούν πολύτιμα αποθέματα σπάνιων φυτών και βοτάνων. Τα υψίπεδα εκτός της κρίσιμης παράκτιας ζώνης χαρακτηρίζονται από ομαλές κλίσεις, και από προστατευόμενη φρυγανική και μακκία βλάστηση, η οποία εκτείνεται σαν ανομοιόμορφος ζωντανός τάπητας αντανακλώντας τις εκάστοτε ποιότητες του γεωλογικού υπόβαθρου και τις εποχές του έτους.

Ο θύλακας Σίδερο – Νησίδα Ελάσα και Φοινικόδασος Βάι, διαθέτει ένα τοπίο διάστικτο με ίχνη αρχαίων υποδομών, οι οποίες στην μεγαλύτερη έκταση δεν υπέστησαν ανθρωπογενείς παρεμβάσεις από την Βυζαντινή περίοδο και μετά. Ταυτόχρονα η περιοχή συνολικά διακρίνεται για την πυκνότητα εμφανίσεων σπάνιων ενδημικών, στενοενδημικών και απειλούμενων ειδών χλωρίδας, αποτελώντας -όσο αφορά αυτή την ποιότητα του τοπίου- την φυσική συνέχεια της υποενότητας των Δυτικών παράλιων του Κάβου Σίδερο.

Ειδικότερο το αισθητικό δάσος Βάι είναι το μεγαλύτερο πανευρωπαϊκά εκτεταμένο δάσους του είδους *Phoenix theophrastii* – Φοίνικες του Θεόφραστου.

Κοινό χαρακτηριστικό του θύλακα Μαριδάτη- γειτονικές ακτές και Παλαίκαστρο-Κουρεμένος-Χιώνα-Πλάκα, είναι οι παραδοσιακά καλλιεργούμενες γαίες, οι οποίες

σχηματίζονται στα αλλουβιακά εύφορα εδάφη –Τεταρτογενείς αποθέσεις- των εκβολών εκτεταμένων φυσικών δικτύων εποχικής ροής (χείμαρρος Μαριδάτης, ρέματα Χιώνας-Β. Κουρεμένου) ή συνεχούς ροής (ρύακας Καλογεροπόταμος). Στην περιοχή συναντάμε μικρούς παράκτιους υδροβιότοπους.

Στο θύλακα Φαραγγιού Χοχλακίων – Ακτή Καρούμες συναντάμε ένα σπάνια ακέραιο τοπίο με φυσική ομορφιά, γεωλογικά αξιοθέατα, υδρολογική και βιολογική σημασία και σημαντικά διάσπαρτα Μινωικά ίχνη. Στα υψίπεδα πριν το φαράγγι υπάρχουν ελαιώνες, σπρωρώνες και περιβόλια, με διατήρηση παλαιών αγροτικών ξερολιθιών. Στον υγρότοπο Καρούμες υπάρχουν προστατευόμενα ενδημικά είδη χλωρίδας.

Στο θύλακα Ζάκρου έχουμε την παραλιακή εύφορη κοιλάδα της Κάτω Ζάκρου με παραδοσιακές καλλιέργειες, το Φαράγγι των Νεκρών ως γεωφυσική σύνδεση της πεδιάδας με τα υψίπεδα της ενδοχώρας και τον υγρότοπο στις εκβολές του χείμαρρου του Φαραγγιού των Νεκρών.

Ο θύλακας Ξερόκαμπου αναπτύσσεται στα νοτιότερα ανατολικά παράλια της Κρήτης, κατά μήκος της παράλιας ζώνης και απλώνεται σε έκταση 6 περίπου χιλιομέτρων. Το στενό πλάτος της ζώνης περιλαμβάνει αγροτικές γαίες και τον ομώνυμο οικισμό Ξερόκαμπος, ενώ προς την ενδοχώρα, εισχωρούν τα 2 φαράγγια που περιλαμβάνονται στον θύλακα, το Λαγκό με τα παρακλάδια του στα βορειότερα και το φαράγγι του Ξερόκαμπου στα νότια. Στη θαλάσσια ζώνη συναντάμε νοτιοανατολικά τις νησίδες Κάβαλλοι και νοτιοδυτικά το Κουφονήσι. Το παραλιακό τοπίο του θύλακα αποτελείται από χαρακτηριστικές εμφανίσεις προστατευόμενων οικοτόπων, όπως: κινούμενες θίνες, θίνες με βλάστηση σκληρόφυλλων θάμνων, αλατούχες στέπες, Μεσογειακές και θερμοατλαντικές αλόφιλες λόχμες, Μεσογειακά αλίπεδα.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Η *νήσος Παξιμάδα* αποτελεί κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο με ερείπια μινωικών κτιρίων, ενώ συναντάμε πληθώρα προσωρινώς οριοθετημένων αρχαιολογικών χώρων, στη θέση «*Βάι*» - έπαυλη υστερομινωικής ΙΑ περιόδου, στη χερσόνησο που καταλήγει στο ακρωτήριο Σίδερο, στις θέσεις «Τραβούνι», «Βερνεγάδι», «Καλαμάκι» και στο ακρωτήριο *Κάβο Σίδερο* την περιοχή του Ιερού της Σαμωνίας Αθηνάς. Οριοθετημένη αρχαιολογική ζώνη είναι η Α αρχαιολογική ζώνη *Ερημούπολης Ιτάνου* και ο αντίστοιχος ενάλιος χώρος. Στην ενότητα το Βάι είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός.

Ως εντοπισμένα, ήδη προστατευόμενα, πολιτισμικά συστατικά ιδιαίτερης σημασίας του τοπίου *Κουρεμένου-Χιώνας-Μινωικού Παλαίκαστρου*, νοούνται οι αρχαιολογικής σημασίας περιοχές (ζώνη Α' και Β') και πληθώρα συγκεκριμένων μνημείων. Εντοπίζεται η προστασία αυτή στους αρχαιολογικούς χώρους του *Μινωικού Παλαίκαστρου*, του προϊστορικού οικισμού στον λόφο *Καστρί*, και των ιερών κορυφής στο *Μόδι* και τον *Πετσοφά*. Όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι, προστατεύονται από αρχαιολογικές ζώνες 500 μέτρων. Επιπλέον προστατευμένες περιοχές, ως αρχαιολογικοί χώροι είναι το *ιερό του Δικταίου Διός* στην πεδιάδα του *Ρουσόλακου*, τα *Μινωικά ερείπια* στην νησίδα *Γράντες*, και το *Μινωικό λατομείο* στην θέση *Σκαριά*, ενώ με προσωρινή κήρυξη ορίζεται ο χώρος ανάμεσα στη ζώνη Παλαίκαστρου και την θέση Σκαριά.

Το *φαράγγι των Χοχλακιών* χαρακτηρίζεται ως σημαντικότερος αρχαιολογικός χώρος και προστατεύεται από εκτενή, ενιαία αρχαιολογική ζώνη Α, ενώ η *παράλια Καρούμες* έχει λείψανα από τα προϊστορικά χρόνια, την Νεολιθική εποχή και την εποχή του Χαλκού, αλλά και την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή.

Στην περιοχή *Ζάκρου* υπάρχουν διάσπαρτοι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι όπως η Μινωική έπαυλη κοντά στην Άνω Ζάκρο, τα σπήλαια Κατσιμπουρδού και Λυγιάς, αλλά και με προσωρινές οριοθετήσεις προστατεύονται αρχαιολογικά ευρήματα στις περιοχές Τραγόσταλος, Ανθρωπόλιθοι. Ο οικισμός Κάτω Ζάκρου είναι κηρυγμένος παραδοσιακός.

Η παράλια ζώνη του *Ξερόκαμπου* προστατεύεται από την αρχαιολογία με ζώνες Α και Β και προστασίας. Η νήσος Κουφονήσι με τις γύρω νησίδες είναι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι.

Οδικό δίκτυο:

Το υφιστάμενο νομαρχιακό και διαδημοτικό δίκτυο σε ότι αφορά την πυκνότητα κρίνεται σχετικά επαρκές. Χρίζει βελτιώσεων από τεχνικής άποψης. Για τους λόγους που αναφέρονται στην αντίστοιχη ενότητα (απειλές) θα πρέπει να αποφεύγεται η επέκταση του οδικού δικτύου στην κρίσιμη παράκτια ζώνη του θύλακα *Ξερόκαμπου*. Στην παρούσα ενότητα τοπίου έχουμε την απόληξη του Περιπατητικού Μονοπατιού Ε4 στον όρμο Κάτω Ζάκρου όπως και πληθώρα μονοπατιών στις αρχαιολογικές ζώνες.

Απειλές:

Στη *Μονή Τοπλού - γειτονικές ακτές* και στις *Νησίδες Διονυσάδες*, η υπερβόσκηση αποτελεί μια υπάρχουσα απειλή για τα σπάνια φυτά που αποτελούν ιδίωμα της περιοχής.

Ειδικότερα για την πιθανή επέκταση των καλλιεργειών αμπέλου, όπως και η χωροθέτηση εγκαταστάσεων συναφών με τη δραστηριότητα, θα πρέπει να είναι μικρής κλίμακας και σύμφωνα με τα πορίσματα σχετικών ΜΠΕ για θέματα που αφορούν στην κατανομή των σπάνιων φυτών σε κρίσιμες εκτάσεις, στη χρήση νερού από τυχόν γεωτρήσεις –υπάρχουσες ή προτεινόμενες-, ή εγκαταστάσεις αφαλάτωσης.

Στο *Βάι* λόγω της σπανιότητας του εκτεταμένου δάσους του είδους των «Φοινίκων του Θεόφραστου», οτιδήποτε επηρεάζει την υπέργεια ή υπόγεια ροή των όμβριων και εν γένει υδάτων, που καταλήγουν στον υδροφόρο ορίζοντα του Βάι, όπως επίσης την ποσότητά τους, το pH τους ή την χημική τους σύσταση, δύναται να επιφέρει άμεσα ή έμμεσα, ταχείες ή συν τω χρόνο, δύσκολα ή και καθόλου αναστρέψιμες μεταβολές στην διαχρονική κατάσταση του πολυετούς δάσους των ενδημικών φοινίκων.

Στο σύνολο του θύλακα *‘Παλαίκαστρο-Κουρεμένος, Χιόνα-Πλάκα’* η ήδη καταγεγραμμένη πτωτική τάση του υδροφόρου ορίζοντα (μελέτη ΕΜΠ Δεκέμβριος 2010), εκφράζει πως διαφαίνεται ένας πιθανός ανταγωνισμός αναφορικά με την χρήση νερού, ανάμεσα στην αλόγιστη ανάπτυξη του τριτογενή τομέα και την διαφύλαξη του πρωτογενή τομέα στην περιοχή.

Το ενδεχόμενο εντατικής ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα είτε μέσω εκτεταμένης διάχυσης οικιστικών-τουριστικών μονάδων στην υδρολογική λεκάνη, είτε μέσω εγκαταστάσεων μαζικού τουρισμού, πιθανότατα να οδηγήσει ταχύτατα σε μη αναστρέψιμο εκτροχιασμό των περιθωρίων άντλησης ύδατος, με ορατές συνέπειες τόσο στον θύλακα και τους κατοίκους του, όσο και ενδεχομένως συνολικά στο *‘Κοκκώδες Υδροφορικό Σύστημα Βαΐου’*.

Στο *Φαράγγι Χοχλακιών*, η κατάσταση διατήρησης του τοπίου συνολικά είναι ως τις ημέρες μας εξαιρετική. Προληπτικά επισημαίνεται η ανάγκη διατήρησης στο ακέραιο της αρχαιολογικής ζώνης απολύτου προστασίας χωρίς περεταίρω διάνοιξη ή διεύρυνση του οδικού δικτύου πέρα από τις ήδη υπαρκτές συνδέσεις.

Στη Ζάκρο, η σταδιακή υποβάθμιση των περιμετρικών –με εξαιρετική αμφιθεατρική θέα- πλαγιών αλλά και κατά μήκος της παράκτιας ζώνης, από εκτός σχεδίου δόμηση τουριστικού προσανατολισμού, είναι ένας ήδη ορατός παράγοντας υποβάθμισης του σημαντικού πολιτιστικού αυτού τοπίου.

Οι κατασκευές που καταλαμβάνουν θέσεις ιδιαίτερας ορατές στο τοπίο, στα ημιορεινά, θα πρέπει να περιοριστούν, και να βρεθούν τρόποι αφομοίωσής τους στο ανάγλυφο.

Στον Ξερόκαμπο, θα πρέπει να οριστεί η κρίσιμη παράκτια ζώνη και να προστατευτεί. Επεκτάσεις του οδικού δικτύου θα πρέπει να αποφεύγονται στη ζώνη αυτή όπως και η άτυπη εκτός δικτύου κίνηση μηχανοκίνητων οχημάτων. Αναφέρονται φαινόμενα υφαλμύρινσής του υδροφόρου ορίζοντα, στην παράκτια περιοχή.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Στα πλαίσια του Γεωπάρκου Σητείας, αν και δεν πρόκειται για πλαίσιο θεσμικά προστατευμένο προς το παρόν, επισημαίνονται σε χάρτη του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Ηρακλείου ως «γεώτοποι», περιοχές γεωλογικού ενδιαφέροντος. Οι πιο ενδιαφέροντες από τους γεωλογικούς αυτούς σχηματισμούς θα μπορούσαν να ενταχθούν στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο προστασίας ως «προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί» και ως εκ τούτου να αναζητηθούν κοινοτικοί τρόποι χρηματοδότησης για την χάραξη πεζοπορικών μονοπατιών .

Το δίκτυο διαδρομών του Γεωπάρκου (αποτελώντας συνολικά αντικείμενο σχεδιασμού του τοπίου) και η διακριτική αλλά ευανάγνωστη σήμανση του συνόλου των γεωτόπων (με σκοπό την δημιουργία ενός τοπίου όπου προάγεται η επίσκεψη των γεωλογικών αξιοθέατων), θα αναδειχθεί περεταίρω εάν συνδεθεί με το πεζοπορικό μονοπάτι Ε4, το δίκτυο μονοπατιών των περιοχών αρχαιολογικής σημασίας και τις πορείες υγροτοπικού ενδιαφέροντος κατά μήκος των φαραγγιών ως τις ακτές .

.

B.1.1.στ.3.2: Τοπίο Ενότητας 2 - Κόλπος Μεραμπέλου και ευρύτερη περιβάλλουσα περιοχή**ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Ο χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι κυρίως Μινωικά και Κλασικά. Στην ενότητα υπάρχουν και χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί.
Πολιτισμικό περιβάλλον	Πολυπληθείς κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι της ενότητας συναντώνται στα ορεινά, κατά μήκος της ακτής και σε νησιωτικά σύνολα, από Σπήλαιο Ψυχρού, Δρήρος, Μάλια (χώρος διεθνούς σημασίας), Μίλατος, Σπιναλόγκα, Ελούντα, Λατώ, Άγιος Νικόλας, Βρόκαστρο, κ.ά. έως Γουρνιά, χώρο Ισθμού Ιεράπετρας και Νήσο Χρυσή. Χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι: Επάνω Σίσι, Πλάκα, Επάνω Ελούντα, Κριτσάς, Βραχάσι, Καστέλι, Λίμνες, Μίλατος, Φουρνή.
Αναγνωρισιμότητα	Πολλές περιοχές ταυτίζονται με μυθολογικά δεδομένα και τοπικούς θρύλους. Οι περιοχές που παρουσιάζουν αξιόλογες συγκεντρώσεις τουριστικών δραστηριοτήτων λόγω διεθνούς αναγνωρισιμότητας είναι τα Μάλια, η Ελούντα, η Ιεράπετρα, η ευρύτερη περιοχή του οικισμού Κριτσά σε συλλειτουργία με τον Άγιο Νικόλαο. Η περιοχή του φαραγγιού της Κριτσάς, και του οροπεδίου Καθαρού διατίθενται για πεζοπορικές και ορειβατικές δραστηριότητες. Στο Αβδού λειτουργεί πίστα ανεμοπτερισμού. Οι περιοχές Χερσονήσου – Σταλίδας –Μαλίων συγκροτούν μια από τις πλέον αναπτυγμένες τουριστικές περιοχές όχι μόνο της περιφέρειας αλλά και της χώρας.
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα	Στο σύνολο της ενότητας η ποιότητα του τοπίου κυμαίνεται από φυσική/ άριστη (Φαράγγι Σεληνάρι, Δρήρος, Κριτσάς, Σπιναλόγκα, Νήσος Χρυσή), έως καλή (Μίλατος, Λατώ, Οροπέδιο, Κράσι, Καθαρό) και υποβαθμισμένη περισσότερο στην Ελούντα και λιγότερο στον Άγιο Νικόλαο, λόγω τουριστικής υπερανάπτυξης με μεγάλα ξενοδοχεία.
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	Στο εσωτερικό της ενότητας υπάρχουν τέσσερις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR4320002 Οροπέδιο Λασιθίου, Καθαρό, Σελένα, Κράσι, Σελέκανος, χαλασμένη Κορυφή, GR4320010 Λάζαρος Κορυφή-Μαδάρα Δίκτυς, 4320013

	<p>Φαράγγι Σεληνάρι-Βραχάσι και 4320003 Νήσος Χρυσή.</p> <p>Στο εσωτερικό της ενότητας περιλαμβάνονται και τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: Οροπέδιο, Κέρα Πεδιάδος, Κράσι Πεδιάδος, Μάλια, Σταλίσ Μόχου, Χερσόνησος, Μίλατος, Σίσι Νεαπόλεως, Αλυκές Ελούντας, Δρήρος, Μαυρικανός Ελούντας, Ελούντα, Λατώ, Κριτσά, Σπιναλόγκα, Βρυονήσι Καλοχωρίου, Βρόκαστρο, Ίστρον ή Καλό Χωριό, Ν. Αγ. Πάντες, Ν. Μικρονήσι, Αλμυρός Αγίου Νικολάου.</p> <p>Χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι: Επάνω Σίσι, Πλάκα, Επάνω Ελούντα, Κριτσάς, Βραχάσι, Καστέλι, Λίμνες, Μίλατος, Φουρνή.</p>
Μοναδικότητα-σπανιότητα	<p>Στην ενότητα διακρίνονται περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά οι οποίες συγκροτούν πέντε αναπτυξιακές υποενότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υποενότητα Βορείου Μεράμπελου (Ελούντα, Νεάπολη, Μίλατος) • Υποενότητα Αγίου Νικολάου – Κριτσάς – Καθαρού • Υποενότητα Οροπεδίου Λασιθίου (Οροπέδιο Λασιθίου, Κερά, Κράσι) • Υποενότητα Ιεράπετρας – Καλού Χωριού • Υποενότητα Νήσου Χρυσής <p>Στις περιοχές αυτές (εντός η εκτός των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000) αναπτύσσονται σημαντικά τοπία χαρακτηριστικότερα των οποίων είναι:</p> <p>Στην υποενότητα Βορείου Μεράμπελου:</p> <p>Η <u>Μίλατος (μέχρι ακρωτήρι Αγίου Ιωάννη)</u>. Τόπος με πολλούς βραχώδεις λόφους και θαλάσσιους γκρεμούς. Υπάρχουν επίσης σημαντικές σπηλιές. Η χλωρίδα των κρημνών περιέχει πολλά είδη και περιλαμβάνει και κάποια ενδημικά. Η πανίδα ιδιαίτερα των ασπόνδυλων, τόσο των κρημνών, όσο και των σπηλαίων, είναι πλούσια σε ενδημικά και στενοενδημικά είδη. Στις σπηλιές υπάρχουν επίσης χειρόπτερα. Δύο είδη αμφιβίων, 7 είδη ερπετών και 2 είδη θηλαστικών προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Π.Δ. 67/81). Ο παραδοσιακός <u>οικισμός Μίλατος</u> είναι κτισμένος σε λόφο πάνω από πεδινό ελαιώνα που καταλήγει σε αμμώδη παραλία.</p> <p>Η <u>αρχαία Λατώ</u>. Το τοπίο γύρω από την αρχαία Λατώ διατηρεί τη φυσικότητά του και δεν υπάρχουν κτίσματα ή οικισμοί. Η Λατώ δεσπόζει πάνω από την πεδιάδα και τον κόλπο του Αγ. Νικολάου. Επίσης η αρχαία πόλη του <u>Δρήρου</u> είναι ένας από τους λίγους αρχαιολογικούς χώρους που διατηρεί την κλασική αισθητική των ελεύθερων αρχαιολογικών χώρων.</p> <p>Το <u>Φαράγγι Σεληνάρι – Βραχάσι</u> είναι μια</p>

	<p>σημαντική ορεινή περιοχή για τα πτηνά <i>Gypaetus barbatus</i> και <i>Gyps fulvus</i> με γεινίαση στους κηρυγμένους παραδοσιακούς οικισμούς Επάνω Σίσι, Βραχάσι και Μίλατο.</p> <p>Η <u>Ελούντα</u> είναι κτισμένη αμφιθεατρικά πάνω από τον ομώνυμο κόλπο που προς τα Α προφυλάσσεται από το νησί της Σπιναλόγκας, με τη ξηρά με στενό ισθμό. Στον ισθμό ήταν κτισμένη η αρχαία Όλους. Στο Β άκρο, η είσοδος του κόλπου ελέγχεται από το ενετικό φρούριο της Σπιναλόγκας στη νησίδα Καλυδώνα, όπου αργότερα λειτούργησε λεπροκομείο.</p> <p><u>Νήσος και Χερσόνησος Σπιναλόγκα.</u> Το νησί Σπιναλόγκα περιλαμβάνεται στα τοπία Διεθνούς σημασίας με κυρίαρχο το ενετικό φρούριο που χρησίμευσε ως λεπροκομείο. Η χερσόνησος της Σπιναλόγκας εκτείνεται απέναντι από το τουριστικό θέρετρο της Ελούντας παράλληλα με την ακτή με την οποία συνδέεται με στενό ισθμό στο σημείο που υπήρχε η αρχαία Ολούς. Μία σειρά λόφων καλυμμένων με φρύγανα και μακία κυριαρχούν στο ανάγλυφο. Ανάμεσά τους υπάρχουν μικρές κοιλάδες με υπολείμματα παλαιών χωραφιών που χωρίζονται με ξερολιθιές. Η ακτή είναι βραχύδης και σχηματίζει μικρούς όρμους και ακρωτήρια.</p> <p>Η υποενότητα <u>Αγίου Νικολάου – Κριτσάς – Καθαρού</u>, καταλαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα της ανατολικής πλευράς του όρους Δίκτης. Συγκροτείται ουσιαστικά από το ημιορεινό τοπίο του Μεραμπέλλου που αναπτύσσεται ανάμεσα στον Άγιο Νικόλαο και την Κριτσά και από το οροπέδιο Καθαρού που αποτελεί ένα από τους πλέον ενδιαφέροντες φυσικούς σχηματισμούς της Κρήτης. Στην περιοχή Καθαρού υπάρχουν σημαντικοί θύλακες πρινοδάσους, στην περιοχή Κρούστας πευκοδάση και φρύγανα στις λοιπές ημιορεινές – ορεινές περιοχές.</p> <p>Ειδικότερα οι μικροί διάσπαρτοι ποιμενικοί οικισμοί του οροπεδίου Καθαρού αποτελούν ιδιαίτερης σημασίας και αξίας ανθρωπογενές περιβάλλον.</p> <p>Στην υποενότητα Οροπεδίου Λασιθίου:</p> <p>Το <u>Οροπέδιο Λασιθίου</u> είναι μια επίπεδη έκταση όπου δεσπόζει η καλλιέργεια της πατάτας, του σταριού κα. Τα χωριά είναι κτισμένα στην περίμετρο στο άγονο ασβεστολιθικό έδαφος. Οι χαρακτηριστικοί ανεμόμυλοι είναι εγκαταλελειμμένοι.</p> <p>Το <u>Δικταίον Άντρον</u> βρίσκεται στο ΝΔ άκρο του οροπεδίου του Λασιθίου σε υψόμετρο 1205 μ. (185 μ. πάνω από το οροπέδιο). Η περίφραξη του αρχαιολογικού χώρου έδωσε τη δυνατότητα στο δρυοδάσος να αναπτυχθεί ελεύθερα.</p> <p>Το <u>Κράσι</u> είναι ένα μικρό χωριό κτισμένο σε ένα</p>
--	---

	<p>ύψωμα της Δ κλιτύος του υψώματος Καρφί του όρους Σελένα. Πάνω από το Κράσι εκτείνεται ζώνη πρινοδάσους ως πάνω από το χωριό Κερά. Το πρινοδάσος διαδέχεται ζώνη μακκίας και σε μεγαλύτερο υψόμετρο φρύγανα που αραιώνουν προς τις κορυφές του βουνού. Προς Β δάσος από ατζίλακες (Q. macrolepis). Το χωριό περιβάλλεται από ελαιώνα με μεμονωμένα κυπαρίσσια, πλατάνια και ατζίλακες. Κάτω από το Κράσι υπάρχει μικρό οροπέδιο με καλλιέργειες σιτηρών.</p> <p>Στην υποενότητα Ιεράπετρας Καλοχωρίου:</p> <p>Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά αγροτικά τοπία της Κρήτης, αναπτύσσεται στην μεγάλη κοιλάδα καλύπτει την περιοχή του «ισθμού» από την <u>Παχιά Άμμο</u> έως και την <u>Ιεράπετρα</u>, το στενότερο σημείο του νησιού.</p> <p>Ανατολικά της κοιλάδας κυριαρχεί ο ορεινός όγκος της Θρυπτής και στα δυτικά το χαμηλό ημιορεινό τοπίο.</p> <p>Η περιοχή <u>Βρυονήσι Καλοχωρίου</u> εκτείνεται ανατολικά του Ίστρου και φθάνει ως την αρχαία πόλη Γουρνιά και περιλαμβάνει τη βραχύδη ακτή και τη λοφώδη παράκτια ζώνη κάτω από την Εθνική οδό Αγ. Νικολάου-Σητείας. Η βλάστηση είναι αλλού φρύγανα και αλλού αραιή και χαμηλή μακία από σχίνους, κέδρα και χαρουπιές.</p> <p>Στην υποενότητα Νήσος Χρυσή:</p> <p>Η <u>Νήσος Χρυσή ή Γαϊδουρονήσι</u> είναι κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος, Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και περιοχή Natura. Το ανατολικό και το δυτικό τμήμα της νήσου αποτελούνται από πετρώδη διαβρωμένα εδάφη που καλύπτονται από θαμνώδεις σχίνους. Η παραλία αποτελείται από ψαμμίτες και κοφτερά λατυποπαγή πετρώματα που περικλείουν απολιθωμένα όστρακα. Η κεντρική ζώνη του νησιού καλύπτεται από αμμοθίνες κατάφυτες με κέδρα που καταλήγουν σε αμμώδεις παραλίες στο βορρά και το νότο του νησιού.</p>
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	<p>Στο σύνολό της ενότητας συναντάμε ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά, γεωμορφολογικά στοιχεία, ενώ τόσο οι παραδοσιακοί οικισμοί όσο και οι περιοχές των τοπίων διαθέτουν πανοραμικές θέες, ιδιαίτερης αισθητικής αξίας.</p>
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	<p>Γενικά για το σύνολο των παραλιακών οικισμών οι αλλοιώσεις τοπικού μεν χαρακτήρα , πλην σημαντικές απαιτούν άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους.</p> <p>Για τις ορεινές περιοχές οι κύριες απειλές είναι η υπερβόσκηση και το παράνομο κυνήγι.</p> <p>Επομένως σημαντικοί στόχοι ποιότητας για την ενότητα αποτελούν αφενός η αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων που δημιουργεί το ανθρωπογενές τοπίο, με σοβαρές συνέπειες και στο φυσικό τοπίο, αφετέρου η αναγνώριση και</p>

	<p>ανάδειξη του τοπίου των παραδοσιακών και όλων των οικισμών της ενότητας, ως ιστορικού. Στην κατεύθυνση αυτή πέρα από τις δεσμεύσεις που υπάρχουν σχετικά με την προστασία και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής των κτιρίων, θα πρέπει να υπάρξουν αντίστοιχες δεσμεύσεις για την προστασία του οικιστικού ιστού και δεσμεύσεις για τις επεμβάσεις στο άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον των οικισμών και των τοπίων.</p> <p>Ειδικότερα για τις περιοχές της ενότητας με φυσική/άριστη κατάσταση τοπίου, βασικός στόχος είναι η διατήρηση της αισθητικής αξίας του τοπίου (γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, χρώματα πετρωμάτων) και της σημαντικής βιοποικιλότητας του. Το αυξανόμενο τουριστικό ενδιαφέρον, έχει οδηγήσει σε αυθαίρετη σταδιακή κατάληψη του χώρου και θα πρέπει άμεσα να ορισθούν οι επιτρεπόμενες μορφές τουριστικής εκμετάλλευσης.</p>
--	---

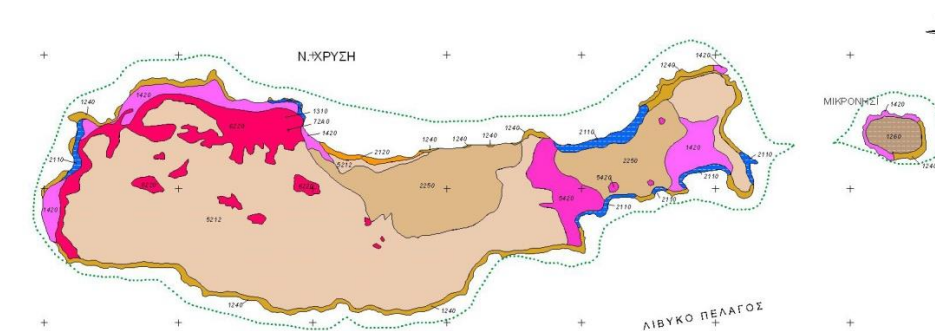
ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 2: Κόλπος Μεραμπέλου και ευρύτερη περιοχή

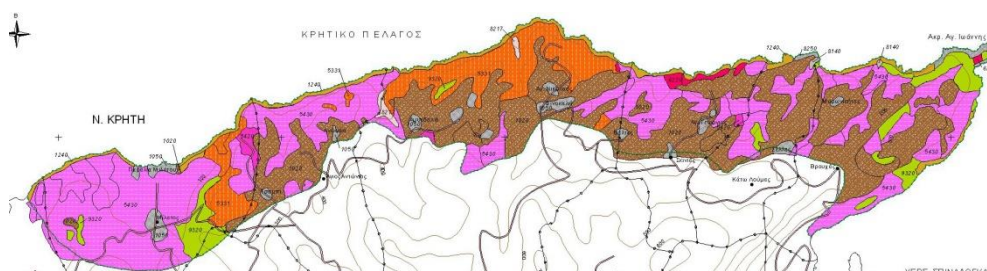
Τοποθεσία: Νομοί: Λασιθίου, Ηρακλείου

Δήμοι: Αγίου Νικολάου, Οροπεδίου Λασιθίου, Ιεράπετρας και ανατολικό τμήμα Χερσονήσου

Σκίτσο/Φωτογραφία:

Νήσος Χρυσή

Μίλατος

	1020 - arable land		6220 * Pseudo-steppe with grasses and annuals (Thero-Brachypodietea)
	1050 - settlement		8140 + Balkan scree
	1240 + Vegetated sea cliffs of the Mediterranean coasts (with endemic Limonium spp.)		8217 + Aegean calcareous cliffs
	5331 + Tree-spruce formations		8250 - unvegetated rocky bed (terrestrial ecosystems)
	5420 + Aegean phrygana (Sarcopoterium spinosum)		9320 + Olea and Ceratonia forests
	5430 + Cretan, Sardinian, Italian and Balearic phrygana formations (Euphorbieta-Verbascon) etc.		

Τύπος Τοπίου:

Μίλατος (μέχρι ακρωτήρι Αγίου Ιωάννη). Η περιοχή είναι ένας τόπος με πολλούς βραχώδεις λόφους και θαλάσσιους γκρεμούς. Υπάρχουν επίσης σημαντικές σπηλιές.

Μίλατος. Πεδινό Τοπίο / Κάμπος - Οικισμός σε κορυφή υψώματος - Ημιορεινό Τοπίο / Λόφοι - Οικισμός σε αντίθεση με φυσικό τοπίο - Παραθαλάσσιο Τοπίο - Αμμώδης Παραλία / Αμμοθίνες - Ελαιώνας - Αρχαιολογικός Χώρος - Αρχαία κτίσματα - Βυζαντινά / Μεσαιωνικά κτίσματα

Αρχαία Λατώ. Ημιορεινό Τοπίο / Λόφοι - Μακκία - Φρυγανότοπος - Ελαιώνας

Αρχαία πόλη Δρήρου. Ορεινό Τοπίο / Ορεινός Βοσκότοπος / Οροπέδιο / Δρυοδάσος / Ελαιώνας / Αρχαιολογικός Χώρος / Εκκλησίες / Μοναστήρια

Φαράγγι Σεληνάρι-Βραχάσι. Ορεινή περιοχή στο βορειοανατολικό μέρος του ορεινού όγκου της Δίκτης

Ελούντα. Παραθαλάσσιο Τοπίο με Βυζαντινά-Μεσαιωνικά κτίσματα/ Όρμος με Νεότερα κτίσματα/ Βραχώδης Ακτή/ Φρυγανότοπος, Οικισμός γραμμικός κατά μήκος δρόμου/ Ελαιώνας/ Αρχαιολογικός Χώρος/ Αστικός ιστός/ Αρχαία κτίσματα

Νήσος και Χερσόνησος Σπιναλόγκα. Λόφοι καλυμμένοι με φρύγανα και μακία κυριαρχούν στο ανάγλυφο της Χερσονήσου. Ανάμεσά τους υπάρχουν μικρές κοιλάδες με υπολείμματα παλαιών χωραφιών και ξερολιθιές/ Βραχώδης ακτή με μικρούς όρμους και ακρωτήρια

Άγιος Νικόλαος-Κριτσάς-Καθαρό. Ημιορεινό και Ορεινό τοπίο. Στα χαμηλά και στην κοιλάδα των Ποταμών ελαιώνες και αμπελώνες. Στα ημιορεινά και ορεινά πευκοδάση. Στην περιοχή οροπεδίου Καθαρού πρινοδάση και φρύγανα.

Παραλιακή ζώνη με μικτές καλλιέργειες και αστικό τοπίο από Αμμουδάρα έως Άγιο Νικόλαο. Σημαντικοί αρχαιολογικοί και ιστορικοί χώροι.

Οροπέδιο Λασιθίου. Οροπέδιο / Χωριό / Οικισμός / Δρυοδάσος / Αρχαία κτίσματα / Μακκία / Βυζαντινά / Μεσαιωνικά κτίσματα / Φρυγανότοπος / Οπωρώνας / Μικτές Καλλιέργειες με Φυτοφράκτες / Περιβόλια - Εκκλησίες / Μοναστήρια - Αρχαιολογικός Χώρος

Δικταίον Άντρον. Οροπέδιο/Πλαγιά βουνού/ Ορεινό Τοπίο/ Δρυοδάσος/ Οπωρώνας/ Μικτές καλλιέργειες με φυτοφράκτες/ Περιβόλια/ Αρχαιολογικός χώρος/ Εκκλησίες/ Μοναστήρια.

Κράσι. Ορεινό τοπίο/ Φρυγανότοπος/ Ορεινός Βοσκότοπος/ Ελαιώνας/ Πλαγιά Βουνού- αναβαθμοί/ Λιβάδι / Ξέφωτο/ Βραχώδεις σχηματισμοί/ Μεικτό Δάσος/ Δρυοδάσος/ Μακκία/ Οικισμός στη πλαγιά/ Αρχαιολογικός χώρος

Ιεράπετρα Καλοχωρίου. Ημιορεινό Τοπίο με πευκοδάση και καλλιέργειες, μικρές κοιλάδες με μικτό τοπίο ελαιώνων και πευκοδάσους, πεδινό τοπίο με καλλιέργειες, θερμοκήπια και ελαιώνες Διάσπαρτα ιστορικά στοιχεία.

Βρυονήσι Καλοχωρίου. Βραχώδης ακτή/ Λοφώδης παράκτια ζώνη/ Φρύγανα/ αραιή, χαμηλή μακκία από σχίνους, κέδρα και χαρουπιές.

Νήσος Χρυσή (Γαϊδουρονήσι). Πετρώδη διαβρωμένα εδάφη/ θαμνώδεις σχίνα/ Παραλία με ψαμμίτες- κοφτερά λατυποπαγή πετρώματα/ Απολιθωμένα όστρακα/ Αμμοθίνες κατάφυτες με κέδρα.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών: Μάλια, Κράσι, Μονή Καρδιωτίσσης, Κερά, Άνω Κερά, Γωνία, Τζερμιάδο, Λαγού, Πινακιανό, Κάτω Μετόχι, Άγιος Χαράλαμπος,

Πλάτη, Ψυχρό, Μαγουλάς, Καμινάκι, Αβρακόντες, Μονή Κρυσταλλένιας, Μαρμακέτο, Φαρσάρο, Αγία Βαρβάρα, Πύργος, Καρτσινιανός, Βραχάσι, Σεληνάρι, Σίσι, Επάνω Σίσι, Μίλατος, Παραλία Μιλάτου, Ανώγεια, Σούβλος, Βλιχάδια, Κάτω Σέλλες, Μυρωνικήτας, Βρουχάς, Πλάκα Καλυδών, Μονή Αρετίου, Καρύδι, Χαυγάς, Επάνω Ελούντα, Σχίσμα, Φουρνή, Καστέλι, Λίμνες, Αγία Πελαγία, Ελληνικά, Βρύσες, Νεάπολη, Φλαμουριανά, Κάλυβος, Κριτσά, Κρούστας, Άγιος Νικόλαος, Μικρονήσι, Άγιοι Πάντες, Βαθύ, Ίστρο, Ιερά Μονή Φανερωμένης, Καλόν Χωρίον, Μεσελέροι, Κεφάλα, Βαϊνιά, Αγιασμένος, Ιεράπετρα, Χρυσή κ.ά.

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Μίλατος - Νεάπολη - Ελούντα. Ημιορεινό και Ορεινό τοπίο. Στα χαμηλά και στην κοιλάδα της Νεάπολης ελαιώνες. Στα ημιορεινά μικτή βλάστηση (καλλιέργειες – φρύγανα – χαρουπιές – συστάδες από πρινοδάση). Στην βόρεια ημιορεινή ζώνη κυριαρχία του βραχύδους τοπίου με χαρουπιές και συστάδες πρίνων.

Παραλιακή ζώνη βραχύδης. Σημαντικοί παραδοσιακά δομημένοι ημιεγκαταλελειμμένοι οικισμοί. Σημαντικοί αρχαιολογικοί και ιστορικοί – θρησκευτικοί χώροι.

Η ενότητα συγκροτείται ουσιαστικά από το ημιορεινό τοπίο του βόρειου Μεράμπελου που αναπτύσσεται βόρεια από την Νεάπολη και ανάμεσα Μιλάτου και Ελούντας. Αποτελεί ένα από τους πλέον ενδιαφέροντες παραδοσιακούς – παραγωγικούς χώρους της Κρήτης.

Άγιος Νικόλαος-Κριτσά-Καθαρό. Η ενότητα καταλαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα της ανατολικής πλευράς του όρους Δίκτης. Συγκροτείται ουσιαστικά από το ημιορεινό τοπίο του Μεράμπελου που αναπτύσσεται ανάμεσα στον Άγιο Νικόλαο και την Κριτσά και από το οροπέδιο Καθαρού που αποτελεί ένα από τους πλέον ενδιαφέροντες φυσικούς σχηματισμούς της Κρήτης.

Οροπέδιο Λασιθίου – Κέρα – Κράσι – Μάλλια. Ορεινό Τοπίο – Οροπέδιο στην περιοχή Λασιθίου, Ημιορεινό και Ορεινό στην περιοχή Αβδού. Στο Οροπέδιο έχουμε καλλιέργειες, δάση και βοσκότοπους, στα χαμηλά δρυοδάση και ελαιώνες, στην ημιορεινή περιοχή του Μόχου δενδρώδεις καλλιέργειες και στην παραλιακή ζώνη Μαλίων καλλιέργειες – αστικό τοπίο.

Στην παραλιακή ζώνη κυριαρχεί η οικιστική ανάπτυξη σε όλο το μήκος των ακτών, με σημαντικές διαφοροποιήσεις από περιοχή σε περιοχή. Χαμηλά στα βορειοδυτικά η κοιλάδα των πηγών του Αποσελέμη ποταμού ορίζει μια ενδιαφέρουσα περιοχή γύρω από τους οικισμούς Αβδού-Γωνιές-Κερά, με πλούσιους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς.

Στα ορεινά κυριαρχεί το Οροπέδιο του Λασιθίου γύρω από το οποίο βρίσκονται μικρότερα οροπέδια στα νότια του Λιμνάκαρου & στα βόρεια του Νίσσιμου.

Περιμετρικά του οροπεδίου Λασιθίου αναπτύσσονται οι οικισμοί της περιοχής συγκροτώντας μια ιδιαίτερη χωροταξική οικιστική ενότητα.

Ιεράπετρα - Βρυονήσι Καλοχωρίου. Ημιορεινό Τοπίο με πευκοδάση και καλλιέργειες, μικρές κοιλάδες με μικτό τοπίο ελαιώνων και πευκοδάσους, πεδινό τοπίο με καλλιέργειες, θερμοκήπια και ελαιώνες Διάσπαρτα ιστορικά στοιχεία.

Νήσος Χρυσή (Γαϊδουρονήσι). Το δασωμένο κεντρικό τμήμα με τις αμμοθίνες αποτελεί το χαρακτηριστικότερο οικοσύστημα του νησιού. Κυριαρχεί ο κέδρος, το θαμνοκυπάρισσο, ο σκίνος, που υπάρχουν σε μορφή θάμνου και δέντρου, και αμμόφιλη βλάστηση.

Το κεδρόδασος της Χρυσής είναι ιδιαίτερα σπάνιο σε έκταση και σε δομή για τον ελλαδικό χώρο. Έχει έκταση 350 περίπου στρέμματα και η πυκνότητα των κέδρων είναι 14 δέντρα ανά στρέμμα. Περιλαμβάνει αιωνόβια δέντρα με μέση ηλικία από 200 ως 300 χρόνια, ύψος μέχρι και 10 μέτρα και διάμετρο του κορμού που φτάνει το 1 m.

Οι κέδροι έχουν ριζικό σύστημα που αναπτύσσεται σε ακτίνα τουλάχιστον

διπλάσια από το ύψος τους! Εκτός από τις μεγάλες ρίζες τους μια τεράστια ποσότητα πολύ λεπτών ριζών διαμορφώνουν ένα πυκνό πλέγμα που συγκρατεί την άμμο.

Ο αριθμός των φυτικών ειδών της Χρυσής είναι πολύ μεγάλος σε σχέση με την έκτασή της και αντιστοιχεί στο 1/20 της κρητικής χλωρίδας! Τα είδη αυτά, που υπάρχουν στο νησί, κυμαίνονται από σπάνια σε ακτές της νότιας κυρίως Ευρώπης έως μοναδικά σ' όλο τον κόσμο.

Στη θαλάσσια περιοχή γύρω από τη Χρυσή η ποικιλία και οι πληθυσμοί των θαλάσσιων ειδών αυξάνουν κατακόρυφα, γιατί το νερά είναι πολύ ρηχά. Μια έκταση περίπου εξαπλάσια αυτής του νησιού (30km²) το κυκλώνει, χωρίς να ξεπερνά σε βάθος τα 20m.

Τα περισσότερα είδη ζώων του νησιού έχουν μεσογειακή εξάπλωση.

Όλα τα απολιθώματα (49 συνολικά είδη, κοχύλια, πεταλίδες, κοράλλια, αχινοί) που έχουν βρεθεί στο νησί είναι θαλάσσιες προέλευσης. Αποτέθηκαν πάνω στα ηφαιστειακά πετρώματα πριν από 350.000 έως 70.000 χρόνια, όταν η Χρυσή ήταν ακόμη βυθισμένη στο νερό. Οι βόρειες ακτές της Χρυσής είναι γεμάτες κοχύλια και ιδιαίτερα στην ανατολική πλευρά της βόρειας παραλίας.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Μίλατος – Νεάπολη – Ελούντα. Οι μικροί διάσπαρτοι οικισμοί της βόρειας περιοχής και των μικρών οροπεδίων του Μεράμπελου αποτελούν ιδιαίτερης σημασίας και αξίας ανθρωπογενές περιβάλλον. Ενδιαφέροντες κρίνονται επίσης όλοι οι ημιεγκαταλειμμένοι αγροτικοί οικισμοί της περιοχής με αναστρέψιμες αλλοιώσεις.

Στην περιοχή της ενότητας βρίσκεται η αρχαία πόλη Δρήρος και η αρχαία Ολούς. Η Σπιναλόγκα αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους μεσαιωνικούς αρχαιολογικούς χώρους της Κρήτης.

Η Μονή Ξερά Ξύλα, η Μονή Καρυδίου και πολλές βυζαντινές τοιχογραφημένες εκκλησίες αποτελούν ένα σημαντικό απόθεμα πολιτισμού της περιοχής.

Άγιος Νικόλαος-Κριτσά-Καθαρό. Η Κριτσά και οι Λίμνες είναι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί. Στην περιοχή της ενότητας βρίσκεται η αρχαία πόλη Λατώ, σε ένα εκπληκτικής ομορφιάς φυσικό περιβάλλον. Οι μικροί διάσπαρτοι ποιμενικοί οικισμοί του οροπεδίου Καθαρού αποτελούν ιδιαίτερης σημασίας και αξίας ανθρωπογενές περιβάλλον. Ενδιαφέροντες κρίνονται επίσης όλοι οι αγροτικοί οικισμοί της περιοχής. Η εκκλησία της Παναγίας Κεράς στην Κριτσά είναι μία από τις πλέον τοιχογραφημένες εκκλησίες της Κρήτης.

Οροπέδιο Λασιθίου – Κέρα – Κράσι – Μάλια. Όλοι οι οικισμοί της χωρικής ενότητας διαθέτουν πυρήνες παραδοσιακής αρχιτεκτονική και πολεοδομικής συγκρότησης. Πολλοί χαρακτηρίζονται από στοιχεία μιας σύγχρονης λαϊκής αρχιτεκτονικής μορφής. Στην περιοχή βρίσκεται ο σημαντικός υστερομινωικός οικισμός στην κορυφή Καρφί πάνω από τον οικισμό της Κεράς.

Το Δικταίο Άντρο είναι χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος. Στην παραλιακή ζώνη αναπτύσσονται οι αρχαιολογικές ζώνες του μινωικού ανακτόρου Μαλίων και της Χερσονήσου (Ελληνιστικά-ρωμαϊκά και βυζαντινά).

Τα μοναστήρια Βιδιανής και Κρουσταλένιας στο Οροπέδιο Λασιθίου αποτελούν σημαντικούς θρησκευτικούς χώρους της περιοχής καθώς και οι μονές Κεράς και Γκουβερνιώτισας στην περιοχή Αβδού. Σε ολόκληρη την ενότητα υπάρχουν σημαντικοί διάσπαρτοι βυζαντινοί τοιχογραφημένοι ναοί.

Σημαντικά μνημεία της περιοχής αποτελούν τα συστήματα των μονόκερων αλευρόμυλων στον αυχένα Αμπέλου και σε χιλιάδες ανεμόμυλους του Οροπεδίου Λασιθίου καθώς και τα μιτάτα της περιοχής Λιμνάκαρου.

Σημαντικά στοιχεία (νερόμυλοι – ανεμόμυλοι κλπ) παραδοσιακών παραγωγικών

δραστηριοτήτων βρίσκουμε σε όλη την ενότητα.

Ιεράπετρα- Βρυονήσι Καλοχωρίου. Σημαντικότεροι χώροι της περιοχής είναι οι μινωικές εγκαταστάσεις στα Γουρνιά, την Βασιλική και το Βρόκαστρο ενώ διάσπαρτες μικρότερες εγκαταστάσεις συναντάμε στην ευρύτερη περιοχή.

Η ευρύτερη περιοχή είναι διάσπαρτη από θρησκευτικά μνημεία με σημαντικές βυζαντινές εκκλησίες. Το μοναστήρι της Παναγιά Φανερωμένης και της Βρυωμένης είναι τα σημαντικότερα της περιοχής.

Μικροί αγροτικοί οικισμοί της ενότητας χαρακτηρίζονται από ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά και πολεοδομικά χαρακτηριστικά. Νερόμυλοι και μεμονωμένα κτίσματα υπάρχουν κατά μήκος της ορεινής κοιλάδας.

Νήσος Χρυσή (Γαϊδουρονήσι). Στο δυτικό και ανατολικό μέρος του νησιού είναι εμφανής (διάσπαρτα όστρακα) η δραστηριότητα που αναπτύχθηκε κατά τη Μινωική εποχή.

Νότια και νοτιοδυτικά της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου υπάρχουν πηγάδια και λαξευτοί τάφοι. Ο μεγαλύτερος απ' αυτούς είναι Ρωμαϊκής εποχής. Στα βορειοδυτικά υπάρχει η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, που χτίστηκε πιθανότατα το 13ο αιώνα. Βορειοανατολικά της εκκλησίας υπάρχει μια παλιά αλυκή και το μοναδικό σπίτι του νησιού, που είναι χτισμένο πάνω σε αρχαίες εγκαταστάσεις. Δεν υπάρχουν οικισμοί.

Οδικό δίκτυο:

Μίλατος – Νεάπολη – Ελούντα. Ή κύρια πύλη εισόδου στην περιοχή στα ανατολικά είναι από τον Αγ. Νικόλαο και στα δυτικά από τα Μάλια. Διαθέτει σχετικά καλό επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο, ικανοποιητικό για φυσιολατρικές τουριστικές διαδρομές. Ικανοποιητικό και επαρκές κρίνεται το δασικό δίκτυο. Μικρό πρόβλημα υπάρχει με τη σύνδεση από Μίλατο προς Ελούντα-Πλάκα, παράλληλα με το βόρειο θαλάσσιο μέτωπο. Δεν υπάρχουν διαμορφωμένες οδοιπορικές και ορειβατικές διαδρομές.

Άγιος Νικόλαος-Κριτσά-Καθαρό. Ή κύρια πύλη εισόδου στην περιοχή στα ανατολικά είναι από τον Αγ. Νικόλαο προς Κριτσά και στα βορειοανατολικά από την περιοχή Νεάπολης. Δυτικά μέσω Ποταμών από οροπέδιο Λασιθίου. Υπάρχει σχετικά καλό επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο, ικανοποιητικό για φυσιολατρικές τουριστικές διαδρομές, ενώ κρίνεται ικανοποιητικό και επαρκές το δασικό δίκτυο. Δεν υπάρχουν διαμορφωμένες οδοιπορικές και ορειβατικές διαδρομές εκτός από το Ε4.

Οροπέδιο Λασιθίου – Κέρα – Κράσι – Μάλια. Οι πύλες εισόδου στην περιοχή είναι από τους Ποτάμους στα ανατολικά του Οροπεδίου, στην Νεάπολη και στα δυτικά από την περιοχή Γουβών. Το επαρχιακό και διαδημοτικό δίκτυο της περιοχής κρίνεται επαρκές σε όσον αφορά την πυκνότητά του, αλλά ανεπαρκές σε ότι αφορά τα τεχνικά του χαρακτηριστικά. Το σύστημα των δασικών οδών θεωρούμε ότι επαρκεί στο σύνολό του. Απαιτείται η σύνδεση με το Καθαρό και η βελτίωση της βατότητας του δικτύου προς Λιμνάκαρο και περιοχή Εργάνου στα νότια. Την ορεινή περιοχή του Οροπεδίου διασχίζει το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι μεγάλων αποστάσεων Ε4. Ολόκληρο το οδικό δίκτυο του Οροπεδίου προσφέρεται για ποδήλατο. Στην ευρύτερη περιοχή Οροπεδίου και κορυφής Σελένα (Κράσι – Μάλια) αναπτύσσονται περιπατητικές – ορειβατικές διαδρομές.

Ιεράπετρα - Βρυονήσι Καλοχωρίου. Οι πύλες εισόδου στην περιοχή είναι από τα βόρεια το Καλό Χωριό και από νοτιοδυτικά ο Μύρθιος Ιεράπετρας. Οι υφιστάμενοι δασικοί δρόμοι και οι οδοί πρόσβασης σε σημαντικούς χώρους, κρίνονται επαρκείς ως προς την πυκνότητα, αλλά με κακή βατότητα. Υπάρχει το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι Ε4, αλλά με ελλιπείς υποδομές σήμανσης.

Νήσος Χρυσή (Γαϊδουρονήσι). Δεν υπάρχει οδικό δίκτυο στο νησί, υπάρχουν μονοπάτια το συνολικό μήκος των οποίων είναι περίπου 10km, δηλαδή περίπου τρεις ώρες περιπάτου.

Απειλές:

Μίλατος – Νεάπολη – Ελούντα. Συνολικά η κατάσταση του τοπίου κρίνεται καλή και φυσική/άριστη. Τοπικές αλλοιώσεις κρίνονται αναστρέψιμες

Άγιος Νικόλαος-Κριτσά-Καθαρό. Συνολικά η κατάσταση του τοπίου κρίνεται καλή και φυσική/άριστη.

Στην παραλιακή ζώνη υπάρχουν σημαντικές αλλοιώσεις ενώ στην περιοχή Κριτσά -οροπεδίου Καθαρού οι τοπικές αλλοιώσεις, είναι αναστρέψιμες.

Οροπέδιο Λασιθίου – Κέρα – Κράσι – Μάλια. Στο σύνολο της ενότητας η κατάσταση του τοπίου στα ορεινά και ημιορεινά κρίνεται καλή έως φυσική/Αρίστη. Σημειακά προβλήματα υποβάθμισης είναι άμεσα αναστρέψιμα.

Στο παραλιακό μέτωπο σημαντικές αλλοιώσεις εξαιτίας της απρογραμματίστης οικιστικής ανάπτυξης.

Ιεράπετρα - Βρυονήσι Καλοχωρίου. Στην περιοχή της Ιεράπετρας οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες επιβαρύνουν το τοπίο.

Νήσος Χρυσή (Γαϊδουρονήσι). Παλιότερα, όταν ακόμα δεν την απειλούσε τόσο έντονα ο άνθρωπος, η μεσογειακή φώκια (*Monachus monachus*) έβγαινε για να λιαστεί στις παραλίες του νησιού. Σήμερα σπάνια κάνει την εμφάνισή της και μόνο το τοπωνύμιο «Φωκόσπηλιο» στο βορειοδυτικό άκρο της Χρυσής μας θυμίζει την άλλοτε συχνή παρουσία της.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Μίλατος – Νεάπολη – Ελούντα. Η περιοχή γενικά αποτελεί ένα σημαντικό απόθεμα πολιτισμικών και φυσικών δεδομένων για την ευρύτερη τουριστική περιοχή του Μεράμπελου, το οποίο μπορεί να αποτελέσει σημαντική εφεδρεία για την ανάπτυξη της περιοχής.

Άγιος Νικόλαος-Κριτσά-Καθαρό. Η περιοχή Κριτσάς – Καθαρού αποτελεί ένα σημαντικό απόθεμα πολιτισμικών και φυσικών δεδομένων για την ευρύτερη τουριστική περιοχή του Μεράμπελου, το οποίο απαιτείται να διαφυλαχτεί με 'καθαρές' παρεμβάσεις σαν συμπληρωματική περιοχή για ήπιες δραστηριότητες.

Οροπέδιο Λασιθίου – Κέρα – Κράσι – Μάλια. Συνολικά τα γεωμορφολογικά, ιστορικά, πολιτιστικά χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής, την καθιστούν ένα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης ήπιων εναλλακτικών τουριστικών δραστηριοτήτων που μπορεί να λειτουργεί συμπληρωματικά τόσο με την ευρύτερη περιοχή του Μεράμπελου όσο και με τις αναπτυγμένες τουριστικές περιοχές Μαλίων – Σταλίδας – Χερσονήσου.

Ιεράπετρα - Βρυονήσι Καλοχωρίου. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από σημαντικά και αξιόλογα φυσικά και πολιτιστικά αποθέματα ικανά να δημιουργήσουν την βάση ανάπτυξης ενός αξιόλογου δικτύου ήπιων ορεινών δραστηριοτήτων που θα λειτουργούν συμπληρωματικά με τον τουρισμό της αναπτυγμένης τουριστικά παραλιακής ζώνης.

Νήσος Χρυσή (Γαϊδουρονήσι). Η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* έχει παρατηρηθεί πολλές φορές στο νησί, χωρίς, όμως, να έχει αναφερθεί ωοτοκία. Έχουν αναφερθεί συνολικά πάνω από 120 είδη πουλιών, στην πλειοψηφία τους μεταναστευτικά, τα οποία βρίσκουν τροφή και ξεκούραση στο νησί, για να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Στα πρόσφατα χρόνια είχαν εισαχθεί από τους κατοίκους της απέναντι ακτής πέρδικες, λαγοί και κουνέλια. Οι λαγοί, έχουν εκλείψει, ενώ γίνεται συστηματική προσπάθεια για να απομακρυνθούν και τα κουνέλια.

Β.1.1.στ.3.3: Τοπίο Ενότητας 3 – Ηράκλειο, Δίας, Κνωσός, Γιούχτας**ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Στην ενότητα αυτή συναντάμε τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία. Κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ενετικά και Μινωικά.
Πολιτισμικό περιβάλλον	Στην ευρύτερη περιοχή της ενότητας, σχεδόν όλοι οι οικισμοί διαθέτουν αξιόλογους παραδοσιακούς οικιστικούς πυρήνες με εξαιρετικής αξίας λαϊκή αρχιτεκτονική και ενδιαφέροντες πολεοδομικούς ιστούς. Το συνεκτικό τμήμα των Αρχανών είναι ο μοναδικός χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός της περιοχής. Η ενότητα χαρακτηρίζεται από τις σημαντικότερες περιοχές της Κρήτης σε ότι αφορά στην συγκέντρωση μινωικών αρχαιολογικών χώρων, με σημαντικότερους την Κνωσό, το Βαθύπετρο, τα Ανεμοσπήλια, το Φουρνί και τις Αρχάνες. Εξαιρετικής σημασίας κτίσματα που σχετίζονται με την οινική παράδοση της περιοχής είναι τα διαφόρων ειδών πατητήρια στους περισσότερους οικισμούς αλλά και τα διάφορα κτίσματα που σχετίζονται με παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες (πιεστήρια, νερόμυλοι, πέτρινα γεφύρια κλπ). Από τα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής είναι τα τμήματα του βενετσιάνικου υδραγωγείου που οδηγούσε το νερό των πηγών της περιοχής των Αρχανών στο Ηράκλειο.
Αναγνωρισιμότητα	Αναρίθμητες τοποθεσίες της ευρύτερης περιοχής είναι συνδεδεμένες με μυθολογικά δεδομένα και θρύλους σύγχρονους και παλιότερους, αλλά η σημαντικότερη και από τις σημαντικότερες της Κρήτης είναι ο Γιούχτας. Σύμφωνα με μια παράδοση ο Γιούχτας είναι ένα από τα βουνά στα οποία φέρεται να θάφτηκε ο Δίας.
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα	Εάν εξαιρεθούν οι αστικοποιημένες ζώνες της πόλης του Ηρακλείου, με τα γνωστά προβλήματα, στο σύνολο του το υπόλοιπο τοπίο κρίνεται ότι βρίσκεται σε φυσική/αρίστη κατάσταση με σημειακές υποβαθμισμένες περιοχές κυρίως στα νοτιοδυτικά του Γιούχτα και στο παραλιακό μέτωπο όπου δέχεται οικιστικές πιέσεις.
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	Στο εσωτερικό της ενότητας υπάρχουν τρεις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR4310002 Γιούχτας – Φαράγγι Αγίας Ειρήνης, GR4310003 Νήσος Δία και GR4310010 Όρος Γιούχτας. Επίσης, πολυπληθείς είναι οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και τα μνημεία στην ενότητα. Ιδιαίτερα η Νήσος Δίας, το ιστορικό κέντρο Ηρακλείου, ο Διεθνούς σημασίας αρχαιολογικός χώρος της Κνωσού, η

	<p>ευρύτερη περιοχή του Βαθύπετρου, η βορειοανατολική πλευρά του Γιούχτα, ο αρχαιολογικός χώρος του Προφήτη Ηλία είναι κηρυγμένες αρχαιολογικές ζώνες. Στο εσωτερικό της ενότητας περιλαμβάνονται και τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: ο Γιούχτας, η Αγία Ειρήνη, η Κνωσός, ο Προφήτης Ηλίας, Αμνισός, το Σπήλαιο Ειλειθυίας, το Βαθύπετρο</p>
Μοναδικότητα-σπανιότητα	<p>Στην ενότητα αναπτύσσονται σημαντικά τοπία, χαρακτηριστικότερα των οποίων είναι η νήσος Δίας, το βουνό Γιούχτας και το Φαράγγι Αγίας Ειρήνης. Η νήσος Δίας αποτελεί σημαντικό βιότοπο ενδημικών φυτικών ειδών και στενά εξαπλούμενων φυτών του νοτίου Αιγαίου. Έχουν περιγραφεί δύο στενοενδημικά φυτά αποκλειστικά της νήσου, ενώ αναμένεται ο τελικός κατάλογος. Το νησί αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους βιότοπους φωλιάσματος στο Αιγαίο του γερακιού <i>Falco eleonora</i>. Η μεσογειακή φώκια παρατηρείται συχνά γύρο από το νησί. Ο Γιούχτας αποτελεί ορεινό τοπίο με βραχώδεις σχηματισμούς. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μεγάλη βιοποικιλότητα και παρουσία πολλών ενδημικών ειδών της Ελλάδας και της Κρήτης. Αποτελεί ένα «οικολογικό νησί» καθώς περιβάλλεται από εκτεταμένες καλλιέργειες, κυρίως αμπελιών και ελαιόδεντρων. Ο Γιούχτας θεωρείται μια Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω της παρουσίας μιας αποικίας όρνιων (<i>Gyps fulvus</i>). Προστατεύεται επίσης ως «Αρχαιολογικός Τόπος» και «Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους».</p> <p>Το φαράγγι Αγία Ειρήνη ξεκινά από τους Β πρόποδες του Γιούχτα και συνεχίζει με κατεύθυνση προς Β για να καταλήξει στο δρόμο Ηρακλείου - Κνωσού - Α. Αρχάνες όπου κλείνεται από πέτρινο υδραγωγείο με καμάρες</p>
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	<p>Η αισθητική αξία της Νήσου Δίας κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Το ανάγλυφο του νησιού με τους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς της βραχώδους ακτής και τα χρώματα των πετρωμάτων δημιουργούν ένα μεγάλης αισθητικής αξίας τοπίο. Η περιοχή του Γιούχτα διαθέτει μεγάλη ποικιλία και αισθητική αξία με καλαίσθητα ανθρωπογενή στοιχεία και αξιόλογες διαδρομές σε σπάνιων τύπων τοπίου. Υπάρχει το Ε4 που διασχίζει την περιοχή από ανατολικά στα δυτικά, καθώς επίσης διαμορφωμένες διαδρομές στο σύνολο των μικρών φαραγγιών της περιοχής.</p>
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	<p>Βασικός στόχος για την ενότητα είναι η ενοποίηση των ιστορικών τοπώσεων και του φυσικού τοπίου, μέσα από την ανάδειξη του άξονα «Ενετικό Λιμάνι – Παλαιά Πόλη/Τείχη – Κνωσός», με την εκπόνηση και την εφαρμογή Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης.</p> <p>Ειδικότερα για τη Νήσο Δίας βασικός στόχος είναι η διατήρηση της αισθητικής αξίας του τοπίου και της σημαντικής βιοποικιλότητάς του. Θα πρέπει να ενισχυθούν και να ενταθούν οι ήδη σοβαρές</p>

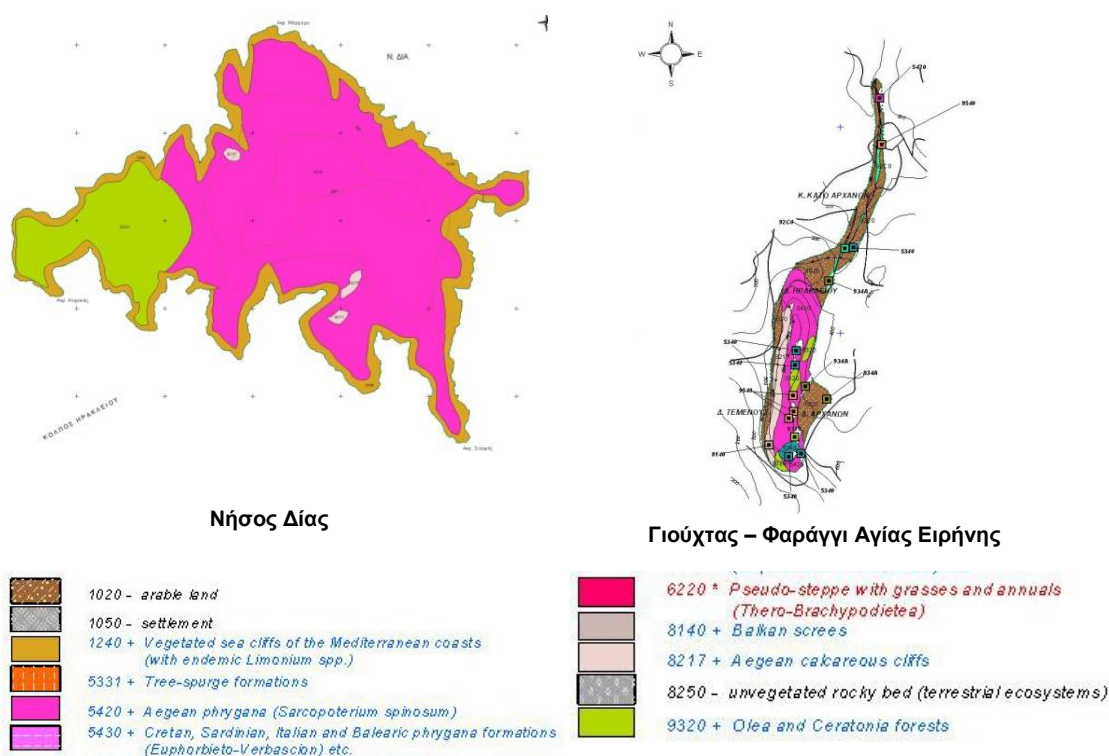
	<p>προσπάθειες της Διεύθυνσης Δασών του Ηρακλείου στην κατεύθυνση της ορθής δασικής διαχείρισης της νήσου.</p> <p>Συνοδευτικούς στόχους αποτελούν η προώθηση ειδικών ηπιότερων μορφών τουρισμού και ο αποτελεσματικός έλεγχος των αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων</p>
--	--

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 3: Ηράκλειο-Δίας-Κνωσός-Γιούχτας

Τοποθεσία: Νομός Ηρακλείου, Δήμος Ηρακλείου

Σκίτσο/Φωτογραφία:

Τύπος Τοπίου:

Νήσος Δίας. Ημιορεινό νησιωτικό τοπίο – κυριαρχούν τα πετρώδη διαβρωμένα εδάφη που καλύπτονται από αραιή χαμηλή θαμνώδη βλάστηση.

Βραχώδεις απόκρημνες ακτές.

Μικροί προστατευμένοι όρμοι χωρίς αμμουδιά στα νότια.

Γιούχτας-Φαράγγι Αγίας Ειρήνης. Το νότιο μέρος της περιοχής είναι βουνό, ο Γιούχτας, με πολύ απότομες πλαγιές και τα πετρώματα που επικρατούν είναι ασβεστόλιθοι της σειράς Τρίπολης, ενώ το βόρειο - βορειοανατολικό τμήμα της περιοχής είναι ένας χείμαρρος με σχετικά πλούσια παρόχθια βλάστηση.

Αγία Ειρήνη (ειδικά). Φαράγγι - Βραχώδεις Σχηματισμοί / Ορθοπλαγιές - Πευκοδάσος χαμηλού υψομέτρου - Ελαιώνας - Εκκλησίες / Μοναστήρια - Βυζαντινά / Μεσαιωνικά κτίσματα.

Γιούχτας (ειδικά). Ορεινό Τοπίο - Βραχώδεις Σχηματισμοί / Ορθοπλαγιές - Φρυγανότοπος - Αρχαιολογικός Χώρος - Εκκλησίες / Μοναστήρια.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών: Ηράκλειο, Νέα Αλικαρνασσός, Άγιος Ιωάννης, Κνωσός, Πρασσάς, Καλλιθέα, Βλυχιά, Μαραθίτης, Σπήλια, Αγία Ειρήνη, Σκαλάνι, Αμπελά, Πατισίδες, Κερά Ελαιούσα, Βασιλείαι, Σίλαμος, Κάτω Αρχάνες, Άγιος Βλάσης, Άγιος Σύλλας, Τσαγκαράκι, Προφήτης Ηλίας, Καρνάρι, Βαθύπετρο, Καταλογάριον, Κουνάβοι.

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Η Νήσος Δίας καλύπτεται σχεδόν ομοιόμορφα από σκληρόφυλλη βλάστηση με κυρίαρχο είδος το *Sarcopoterium spinosum*, ενώ αραιοί σχηματισμοί από *Pistacia lentiscus* καλύπτουν αρκετά σημεία στα δυτικά του νησιού.

Το νησί αποτελεί σημαντικό βιότοπο ενδημικών φυτικών ειδών καθώς και στενά εξαπλούμενων φυτών του νοτίου Αιγαίου. Έχουν περιγραφεί δύο στενοενδημικά φυτά αποκλειστικά της νήσου. Το νησί αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους βιότοπους (και περιοχή φωλιάσματος) στο Αιγαίο, του γερακιού *Falco eleonora*. Η μεσογειακή φώκια παρατηρείται συχνά γύρω από το νησί. Σημαντικοί γεωμορφολογικοί σχηματισμοί αναπτύσσονται στην βορειοδυτική ακτή του.

Στο Γιούχτα με εξαίρεση το συγκροτημένο οικοσύστημα του και τους μικρούς οικολογικούς θώκους των μικρών φαραγγιών, οι υπόλοιπες περιοχές δεν διαθέτουν σημαντικά οικοσυστήματα. Στην περιοχή αναπτύσσονται τα μικρά φαράγγια Αρχανών (Κνωσανό), Κουναβιανό και Αστρακών με αξιόλογους γεωμορφολογικούς σχηματισμούς και πλούτο χλωρίδας. Ιδιαίτεροι σπηλαιώδεις σχηματισμοί δεν παρουσιάζονται στην ευρύτερη περιοχή με εξαίρεση ορισμένα μικρά σπήλαια στις πλαγιές του Γιούχτα τα οποία δεν είναι επισκέψιμα.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Στο νότιο μέρος της Νήσου Δίας είναι εμφανής (διάσπαρτα όστρακα) η δραστηριότητα που αναπτύχθηκε ήδη από την Μινωική εποχή. Στους όρμους και την ευρύτερη θαλάσσια περιοχή διακρίνονται ίχνη από όλες τις ιστορικές περιόδους. Σε ενάλιες αρχαιολογικές έρευνες έχουν εντοπιστεί ναυάγια διαφόρων περιόδων.

Στον όρμο του Αγίου Γεωργίου διακρίνονται τα ίχνη παλαιού ναού. Στο ίδιο όρμο βρίσκεται το εξωκλήσι της Ανάληψης.

Στην ευρύτερη περιοχή του Γιούχτα σχεδόν όλοι οι οικισμοί διαθέτουν αξιόλογους παραδοσιακούς οικιστικούς πυρήνες με εξαιρετικής αξίας λαϊκή αρχιτεκτονική και ενδιαφέροντες πολεοδομικούς ιστούς. Από τις σημαντικότερες περιοχές της Κρήτης σε ότι αφορά στην συγκέντρωση μινωικών αρχαιολογικών χώρων, με σημαντικότερους την Κνωσό, το Βαθύπετρο, τα Ανεμοσπήλια, το Φουρνί και τις Αρχάνες. Σημαντικός χώρος είναι το Βυζαντινό φρούριο στον Προφήτη Ηλία. Αναρίθμητες τοποθεσίες της ευρύτερης περιοχής είναι συνδεδεμένες με μυθολογικά δεδομένα και θρύλους σύγχρονους και παλιότερους, αλλά η σημαντικότερη και από τις σημαντικότερες της Κρήτης είναι ο Γιούχτας. Εξαιρετικής σημασίας κτίσματα που σχετίζονται με την οινική παράδοση της περιοχής είναι τα διαφόρων ειδών

πατητήρια στους περισσότερους οικισμούς αλλά και τα διάφορα κτίσματα που σχετίζονται με παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες (πιεστήρια, νερόμυλοι, πέτρινα γεφύρια κλπ).

Από τα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής είναι τα τμήματα του βενετσιάνικου υδραγωγείου που οδηγούσε το νερό των πηγών της περιοχής των Αρχανών στο Ηράκλειο.

Οδικό δίκτυο:

Νήσος Δίας. Πύλη εισόδου στο νησί είναι το λιμάνι του Ηρακλείου. Δεν υπάρχει οδικό δίκτυο, παρά μονοπάτια χωρίς σήμανση.

Γιούχτας. Η βασική πύλη εισόδου στην περιοχή είναι το Ηράκλειο. Το επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο είναι επαρκές και ικανοποιητικό σε ότι αφορά στα τεχνικά και γεωμετρικά χαρακτηριστικά. Γενικά οι σημαντικοί χώροι της περιοχής έχουν ικανοποιητική προσβασιμότητα. Υπάρχει το Ε4 που διασχίζει την από ανατολικά στα δυτικά την περιοχή, καθώς επίσης διαμορφωμένες διαδρομές στο σύνολο των μικρών φαραγγιών της περιοχής.

Απειλές:

Στη Νήσο Δίας, τα τελευταία 50 χρόνια, η υπερβόσκηση από κατοικίδια κασίκια στην αρχή και άγριους αίγαγρους στη συνέχεια έχει επιφέρει σημαντική υποβάθμιση στην υπάρχουσα βλάστηση. Τα τελευταία χρόνια υπήρξαν σοβαρές προσπάθειες από την διεύθυνση Δασών του Ηρακλείου, να αφαιρέσει τους άγριους και υβριδισμένους αίγαγρους, με σκοπό την ανάκαμψη της βλάστησης και την επανεισαγωγή καθαρόαιμων ζώων στο νησάκι.

Επιπλέον οι δημόσιες και ιδιωτικές διαχειριστικές ενέργειες των τελευταίων χρόνων, διαφαίνονται ως ο σπουδαιότερος κίνδυνος για τους βιότοπους του νησιού. Το αυξανόμενο τουριστικό ενδιαφέρον, οδηγεί σε αυθαίρετη σταδιακή κατοίκηση της νότιας παραλίας και τείνει προς ``βαρύτερες`` μορφές τουριστικής εκμετάλλευσης στο άμεσο μέλλον.

Στην περιοχή Γιούχτα – Φαράγγι Αγίας Ειρήνης, πυρκαγιές εκδηλωνόντουσαν σε τακτά χρονικά διαστήματα στις βόρειες περιοχές του βουνού εξαιτίας του σκουπιδοτόπου του Δήμου Αρχανών, απειλώντας τη βλάστηση, τα σπάνια φυτά και την συγκρότηση του εδάφους. Οι δενδροφυτεύσεις είναι η μεγαλύτερη απειλή για την βιοποικιλότητα και την δομή του οικοσυστήματος του βουνού. Επίσης η ρύπανση και μόλυνση του νερού και της κοίτης του χειμάρρου με αστικά και βιομηχανικά απόβλητα, είναι πολύ σημαντική απειλή για την υδρόβια και υδροχαρή πανίδα και βλάστηση.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Στο σύνολό της η περιοχή κρίνεται ότι διαθέτει μεγάλες συγκεντρώσεις φυσικών και ανθρωπογενών στοιχείων, αναγκαίων για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ειδικότερα για τη Νήσο Δίας σημαντικό στοιχείο εκτιμάται η πληθώρα των ενάλιων ευρημάτων που μπορούν να αποτελέσουν την βάση ανάπτυξης θαλάσσιου τουρισμού στην περιοχή (καταδυτικός κλπ).

Β.1.1.στ.3.4: Τοπίο Ενότητας 4 – Αστερούσια, Γόρτυνα**ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Ο χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι κυρίως Μινωικά.
Πολιτισμικό περιβάλλον	Σημαντικοί παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά είναι ο Αχεντριάς, η Εθιά, τα Καπετανιανά, η Μιαμού ο Λίσταρος στα ορεινά και ημιορεινά καθώς και ο παλιός πυρήνας του Λέντα. Τα Μάταλα στην δυτική ακτή είναι ο μοναδικός χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός της περιοχής. Πολλοί και σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι αναπτύσσονται σ' ολόκληρη την έκταση του βουνού. Σημαντικότερη είναι το ιερό του Ασκληπιού στον Λέντα, το ιερό Κορυφής του Κόφιντα και οι συγκεντρώσεις Μινωικών εγκαταστάσεων στην περιοχή της Τρυπητής. Τα Αστερούσια θεωρούνται το Άγιο Όρος της Κρήτης εξαιτίας των πολυάριθμων μοναστηριών και σκητών της περιοχής. Σημαντικότερα είναι το Αγιοφάραγγο, το Μάρτσαλο, οι μονές Οδηγήτριας, Απεζανών, Αγ. Νικήτα και Κουδουμά, και πλήθος θρησκευτικών μνημείων σε πλήρη εγκατάλειψη. Ο Πύργος του Ξωπατέρα στη Μονή Οδηγήτριας είναι ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της νεώτερης κρητικής ιστορίας.
Αναγνωρισιμότητα	Πλήθος περιοχών και τοποθεσιών του ορεινού συγκροτήματος ταυτίζονται με μυθολογικά δεδομένα και τοπικούς θρύλους. Οι περιοχές που παρουσιάζουν αξιόλογες συγκεντρώσεις τουριστικών δραστηριοτήτων λόγω διεθνούς αναγνωρισιμότητας είναι η Φαιστός, τα Μάταλα και η περιοχή Λέντα.
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα	Στο σύνολο του, το τοπίο κρίνεται ότι βρίσκεται σε γενικά καλή κατάσταση με σημειακές αλλοιώσεις από κακές παρεμβάσεις του οδικού δικτύου στη νότια ακτή και στο παραλιακό μέτωπο όπου δέχεται οικιστικές πιέσεις. Ειδικότερα η έντονη βόσκηση και οι φωτιές έχουν ήδη καταστρέψει μεγάλες εκτάσεις των Αστερουσίων και αυτές παραμένουν οι κύριες απειλές για την περιοχή μαζί με την κατασκευή δρόμων και τον τουρισμό.
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	Στο εσωτερικό της ενότητας υπάρχουν τέσσερις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR4310004 Δυτικά Αστερούσια, GR4310005 Αστερούσια (Κόφιντα), SPA 4310012 Εκβολή Γεροποτάμου Μεσσαράς και SPA 4310013 Αστερούσια Όρη (Κόφιντα) Επίσης, υπάρχουν πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων στην ενότητα: (ορεινοί, κατά

	<p>μήκος της ακτής, στον Κάμπο της Μεσσαράς) από Γόρτυνα, Αγία Τριάδα, Φαιστό (χώρος Διεθνούς σημασίας), Μάταλα, Κομμό έως Λέντα, Τρυπητή, κλπ. Στο εσωτερικό της ενότητας περιλαμβάνονται και τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους: Καλοί Λιμένες Πηγαϊδακίων, Άγιος Γιάννης Καμηλαρίου, Βώρος Πυργιωτίσσης, Αστερούσια Όρη - Κόφινας, Μάταλα, Σίβα, Σπήλαιο Καμαρών, Αγία Τριάδα Φαιστού, Φαιστός, Γόρτυς.</p> <p>Τα Μάταλα είναι επίσης κηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός.</p>
Μοναδικότητα-σπανιότητα	<p>Στην ενότητα διακρίνονται περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά οι οποίες συγκροτούν δύο αναπτυξιακές υποενότητες:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υποενότητα Ανατολικών Αστερουσίων (Κόφινα – Γόρτυνας) • Υποενότητα Δυτικών Αστερουσίων (Αγιοφάραγγο – εκβολές Γεροποτάμου – Φαιστός. <p>Στις περιοχές αυτές (εντός η εκτός των προστατευόμενων περιοχών Natura 2000) αναπτύσσονται σημαντικά τοπία χαρακτηριστικότερα των οποίων είναι:</p> <p><u>Αστερούσια, Κόφινας.</u> Η σημασία αυτής της περιοχής συνίσταται στα εξής: α) το όρος Κόφινας παρέχει θέσεις φωλιάσματος για μεγάλα αρπακτικά πουλιά, όπως ο πολύ σπάνιος <i>Gyraetus barbatus</i>. Στην περιοχή είναι παρόντα και άλλα ενδιαφέροντα αρπακτικά πουλιά, β) η παρουσία της μεσογειακής φώκιας στις θαλάσσιες σπηλιές, γ) στην περιοχή φιλοξενούνται ενδημικά και προστατευόμενα φυτικά είδη, δ) υπάρχουν επίσης ενδιαφέροντα ενδημικά σαλιγκάρια, ε) στο σύνολό της η περιοχή είναι αρχαιολογικής σημασίας, περιλαμβάνουσα πολύ ενδιαφέρουσες σπηλιές με προϊστορικά υπολείμματα, αρχαιολογικά ευρήματα και τέμπλα, βυζαντινά μοναστήρια κλπ. στ) από τα είδη χλωρίδας που έχουν καταγραφεί στην περιοχή, 7 προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Π.Δ. 67/81).</p> <p><u>Γόρτυς.</u> Τα ερείπια της αρχαίας Γόρτυνας κείται δυτικά και ανατολικά του ποταμού Λιθαίου (παραποτάμου του Γεροποτάμου) στο βορειοανατολικό τμήμα της πεδιάδας της Μεσσαράς, στους πρόποδες του Ψηλορείτη. Η Ακρόπολη της Γόρτυνας βρίσκεται σε λόφο πάνω από τη δυτική όχθη του ποταμού, ενώ τα Ελληνικά, Ρωμαϊκά και Βυζαντινά ερείπια εκτείνονται ανατολικά του ποταμού που σχηματίζει φαράγγι με απότομες πλευρές. Η Ακρόπολη δεσπόζει πάνω από τον κάμπο της Μεσσαράς και η θέα φθάνει ως τις βόρειες κλιτύες των Αστερουσίων.</p> <p><u>Δυτικά Αστερούσια (από Αγιοφάραγγο έως Κόκκινο Πύργο).</u></p> <p>Η περιοχή φθάνει ως τον Κόκκινο Πύργο, περιλαμβάνοντας τα δύο τρίτα της ακτογραμμής του κόλπου της Μεσσαράς. Τα φαράγγια παρουσιάζουν</p>

	<p>συνεχείς αλλαγές τοπίου ιδιαίτερα το Αγιοφάραγγο. Υπάρχουν εντυπωσιακοί κρημνοί και βράχοι. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία από μικρές φυτοκοινότητες. Ανάμεσα τους υπάρχουν συστάδες με <i>Nerium oleander</i>, μια μικρή συστάδα <i>Phoenix theophrastii</i> στην περιοχή του Μάρισαλου, ένα μικρό δάσος με <i>Juniperus phoenicea</i>, μακκία <i>Oleo - Ceratonia</i> και φρύγανα. Η χλωρίδα συνιστάται από πολλά ενδημικά είδη. Η πανίδα περιλαμβάνει επίσης αμφίβια και ερπετά, καθώς και θηλαστικά προστατευόμενα από τη Συνθήκη της Βέρνης. Υπάρχουν επίσης ενδημικά ασπόνδυλα κάποια από τα οποία τοπικά ενδημικά. Από τα είδη που έχουν παρατηρηθεί 3 είδη φυτών, 2 είδη αμφιβίων, 4 είδη ερπετών και δύο είδη θηλαστικών προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Π.Δ. 67/81).</p> <p><u>Η Φαιστός</u>, τόπος Διεθνούς σημασίας, δεσπόζει πάνω από την πεδιάδα της Μεσσαράς και η θέα είναι ελεύθερη ως τις νότιες κλιτύες του Ψηλορείτη. Στη βάση του υψώματος ρέει ο Γεροπόταμος. Το ύψωμα έχει κλίση από τα Δ προς τα Α και στο ανατολικό άκρο βρίσκεται το μινωικό ανάκτορο.</p> <p>Ο αρχαιολογικός χώρος της <u>Αγίας Τριάδας</u>, βρίσκεται στο δυτικό άκρο του επιμήκους υψώματος που εκτείνεται από τα Δ προς τα Α, όπου βρίσκεται και η Φαιστός. Στους πρόποδες του υψώματος ρέει ο Γεροπόταμος, οι όχθες του οποίου καλύπτονται από πυκνή παρόχθια βλάστηση με πλατάνια. Απρόσκοπτη θέα προς τον κόλπο και την πεδιάδα της Μεσσαράς καθώς και τις νότιες κλιτύες του Ψηλορείτη.</p> <p>Άλλα σημαντικά τοπία της ενότητας είναι:</p> <p>Η <u>Εκβολή Γεροπόταμου Μεσσαράς</u>. Ένα δέλτα ποταμού στη νότια Κρήτη με αμμώδες έδαφος και θαμνώδη βλάστηση. Αποτελεί σημαντική περιοχή για πουλιά, όπως το <i>Plegadis falcinellus</i>.</p> <p>Ο <u>Βώρος Πυργιωτίσσης</u>. Παραδοσιακός οικισμός κτισμένος στη ράχη ενός λόφου πάνω από την πεδιάδα της Μεσσαράς με αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα. Περιβάλλεται από ελαιώνες, οπωρώνες και άλλες καλλιέργειες.</p> <p>Ο <u>Σίβας</u>. Οικισμός κτισμένος σε ένα πλάτωμα ανάμεσα σε δύο λόφους κατάφυτων με ελιές στα νότια της πεδιάδας Μεσσαράς. Από μακριά η εικόνα του οικισμού εναρμονίζεται πλήρως με το καλλιεργημένο τοπίο.</p> <p>Το <u>Σπήλαιο Καμαρών</u>. Το σπήλαιο των Καμαρών βρίσκεται στη νότια πλευρά του Ψηλορείτη σε υψόμετρο 1500 m. Λίγο πάνω από το χωριό Καμάρες η πλαγιά είναι κατάφυτη με αραιά κυπαρίσσια και θαμνώδη πουρνάρια. Σε μεγαλύτερο υψόμετρο τα κυπαρίσσια αραιώνουν και το μονοπάτι περνά μέσα από ένα δάσος από μεγάλα πουρνάρια. Στη διαδρομή υπάρχουν μια σειρά από πηγές, το νερό των οποίων διοχετεύεται με σωλήνα στο χωριό Καμάρες. Πάνω από τα 1200 m η βλάστηση αραιώνει και γίνεται θαμνώδης. Το σπήλαιο περιβάλλεται από εντυπωσιακούς βραχώδεις</p>
--	--

	σχηματισμούς.
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	<p>Η αισθητική αξία της περιοχής οφείλεται στη μορφολογία της. Η όλη έκταση των Αστερουσίων είναι ένα Φυσικό τοπίο ομορφιάς με εναλλαγή τοπίων. Αισθητική αξία έχουν τα μικρά καλλιεργημένα οροπέδια που σχηματίζονται στα ανατολικά του Κόφινα, με τα μικρά μισοεγκαταλειμμένα χωριά (Πλατανιάς, Παρανύφη, Πρυνιάς).</p> <p>Η πανοραμική θέα, λόγω της δεσπόζουσας θέσης της Ακρόπολης της αρχαίας Γόρτυνας στον κάμπο της Μεσσαράς, αποτελεί το στοιχείο της αντιληπτικής αξίας του τόπου.</p> <p>Στα Δυτικά Αστερούσια, τα φαράγγια έχουν μεγάλη αισθητική αξία και παρουσιάζουν εναλλαγή διαφορετικών τοπίων με μεγάλη ποικιλία φυτών και ζώων.</p> <p>Στη Φαιστό συναντάμε ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία. Η πανοραμική θέα αποτελεί επίσης, στοιχείο της αντιληπτικής αξίας του τόπου, όπως και για τον αρχαιολογικό χώρο της Αγίας Τριάδας, στο ανατολικό άκρο του υψώματος της Φαιστού.</p> <p>Ο Βώρος Πυργιωτίσσης και ο Σίβας, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, έχουν αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα και ενσωματώνονται στο καλλιεργημένο τοπίο της Μεσσαράς.</p>
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	<p>Στη βάση της διάκρισης των δύο αναπτυξιακών υποενοτήτων Ανατολικών Αστερουσίων (Κόφινα – Γόρτυνας) και Δυτικών Αστερουσίων (Αγιοφάραγγο – εκβολές Γεροπόταμου – Φαιστός) διακρίνονται και οι στόχοι ποιότητας τοπίου.</p> <p>Έτσι έχουμε για τα Ανατολικά Αστερούσια στόχους ποιότητας για το τοπίο, που αφορούν στην προστασία των φυσικών, οικολογικών και γεωμορφολογικών στοιχείων, ειδικά αυτών στις νότιες πλαγιές όπου δημιουργούνται αναρίθμητα μικρά φαράγγια. Απαιτείται επίσης να αναταχθούν οι σημαντικές αλλοιώσεις οι οποίες οφείλονται κυρίως στην ανεξέλεγκτη διάνοιξη κτηνοτροφικών δρόμων και στην αυθαίρετη κατασκευή εγκαταστάσεων, που υποστηρίζουν την κτηνοτροφική δραστηριότητα, με υπερβόσκηση σ' ολόκληρη την ορεινή περιοχή. Η έκταση και η ποσότητα των αλλοιώσεων κρίνονται ελέγξιμες και αναστρέψιμες στην βάση κάποιων οργανωμένων παρεμβάσεων.</p> <p>Χρηίζουν ανάδειξης και προστασίας οι παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής (Αχεντριάς, Εθιά, Καπετανιανά, Μιαμού, Λίσταρος στα ορεινά και ημιορεινά καθώς και ο παλιός πυρήνας του Λέντα) με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, καθώς και ο μεγάλος αριθμός των αρχαιολογικών χώρων, που συναντώνται σε ολόκληρη την έκταση του βουνού.</p>

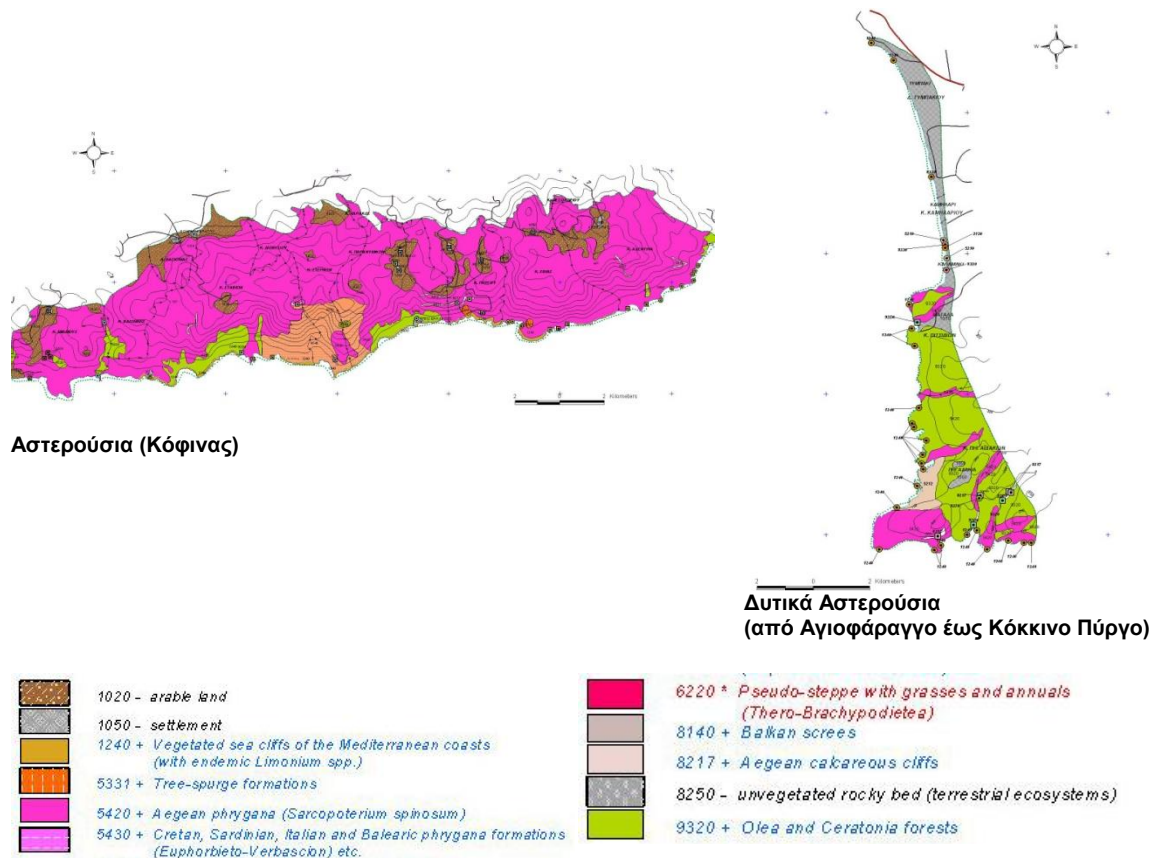
	<p>Στα Δυτικά Αστερούσια οι στόχοι ποιότητας τοπίου αφορούν κυρίως δύο τύπους τοπίου, το πρώτο βραχώδες με κρημνούς και φαράγγια, ενώ το δεύτερο περικλείει μια αμμώδη παραλία και την εκβολή του Γεροπόταμου.</p> <p>Στα φαράγγια οι δραστηριότητες της τουριστικής ανάπτυξης, της παράνομης ανοικοδόμησης, της υπερβόσκησης, της λαθροθηρίας και της παράνομης αλιείας είναι οι κύριες αιτίες, που καθιστούν τρωτή την περιοχή.</p> <p>Η έντονη τουριστική ανάπτυξη, η παράνομη δόμηση και το παράνομο κυνήγι αποτελούν τις κυριότερες απειλές και για το Δέλτα του Γεροπόταμου. Στους παραδοσιακούς οικισμούς, Βώρος και Σίβα με πολλά αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα καταγράφεται και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η σημαντική οπτική όχληση από νεότερα ακαλαίσθητα κτίσματα.</p>
--	--

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 4: Αστερούσια - Γόρτυνα

Τοποθεσία: Νομός Ηρακλείου,
Δήμοι: Γόρτυνας, Φαιστού και νότιο τμήμα Αρχανών/Αστερουσίων

Σκίτσο/Φωτογραφία:

Τύπος Τοπίου:

Αστερούσια (Κόφινας). Επιβλητικό άδενδρο τοπίο που έχει προκύψει από έντονη υπερβόσκηση, πυρκαγιές και διάβρωση. Η μοναδική βλάστηση είναι αραιά φρύγανα. Στον κώνο της κορυφής από τεφρούς ασβεστόλιθους υπάρχει παρεκκλήσι κτισμένο στον τόπο μυκηναϊκού ιερού κορυφής. Η ανατολική έκταση του ορεινού όγκου των Αστερουσίων στη νότια Κρήτη. Οι βράχοι συνίστανται κυρίως από ασβεστόλιθους και δολομίτες και η χαμηλού υψομέτρου ανατολική έκταση καλύπτεται από νεογενή ιζήματα.

Γόρτυς. Ημιορεινό Τοπίο / Λόφοι - Πεδινό Τοπίο / Κάμπος - Φρυγανότοπος, Ελαιώνας, Αρχαιολογικός Χώρος, Εκκλησίες / Μοναστήρια

Δυτικά Αστερούσια (από Αγιοφάραγγο έως Κόκκινο Πύργο) Αποτελείται από δύο κυρίως τμήματα. Το πρώτο είναι βραχώδες με κρημνούς και φαράγγια. Το δεύτερο περικλείει μία αμμώδη παραλία όπου ωτοκεί η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta*, καθώς και την εκβολή του ποταμού Γεροποτάμου.

Φαιστός. Ημιορεινό Τοπίο / Λόφοι - Οπωρώνας - Πεδινό Τοπίο / Κάμπος - Μικτές Καλλιέργειες με φυτοφράκτες / Περιβόλια - Ποτάμιο Τοπίο / Αρχαιολογικός Χώρος / Βραχώδεις Σχηματισμοί / Ορθοπλαγιές - Αρχαία κτίσματα - Πευκοδάσος χαμηλού υψομέτρου - Νεότερα κτίσματα - Μακκία - Φρυγανότοπος - Ελαιώνας.

Αγία Τριάδα. Πεδινό Τοπίο / Κάμπος - Ποτάμιο Τοπίο - Ελαιώνας - Οπωρώνας - Μικτές Καλλιέργειες με φυτοφράκτες / Περιβόλια - Αρχαιολογικός Χώρος - Αρχαία κτίσματα.

Εκβολή Γεροποτάμου Μεσσαράς. Ένα δέλτα ποταμού στη νότια Κρήτη με αμμώδες έδαφος και θαμνώδη βλάστηση.

Βώρος Πυργιωτίσσης. Παραδοσιακός οικισμός κτισμένος στη ράχη ενός λόφου πάνω από την πεδιάδα της Μεσσαράς.

Σίβας. Οικισμός κτισμένος σε ένα πλάτωμα ανάμεσα σε δύο λόφους κατάφυτων με ελιές στα νότια της πεδιάδας Μεσσαράς

Σπήλαιο Καμαρών. Το σπήλαιο των Καμαρών βρίσκεται στη νότια πλευρά του Ψηλορείτη σε υψόμετρο 1500 m. και περιβάλλεται από εντυπωσιακούς βραχώδεις σχηματισμούς. Η πλαγιά είναι κατάφυτη με αραιά κυπαρίσσια και θαμνώδη πουρνάρια.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών: Βώροι, Καλύβια, Μονή Καλυβιανής, Άγιος Ιωάννης, Καμηλάρι, Καλαμάκι, Νέο Καλαμάκι, Πισιδία, Σίβας, Κουσές, Πετροκεφάλιον, Μοίρες, Πόμπια, Αληθινή, Πέριον, Πλάτανος, Χρυστουλιανά, Άγιοι Δέκα, Βαγιονιά, Βασιλική, Ασύκια, Φουρνοφάραγγο, Στάβιες, Παναγιά, Στέρνες, Διονύσιον, Ακάμωτος, Στόλοι, Γκαγκάλαι, Κερατοκεφάλι, Βαλής, Βορρός, Ίνια, Βουρβουλίτης, Άγιος Νικόλαος, Καπετανιανά, Κουμάσα, Κρότος, Κανδήλα, Αγία Μαρίνα, Μιαμού, Άγιος Κύριλλος, Λίσταρος, Αντισκάρι, Μονή Απεξανών, Μονή Οδηγήτριας, Μάταλα, Άγιος Μάρκος, Καλοί Λιμένες, Μακρονήσι, Μικρονήσι, Χρυσόστομος, Πλατιά Περάματα, Τζίγκουνας, Γερόκαμπος, Παπαδογιάννης, Λέντας, Δυσκός, Άγιος Ιωάννης, Μονή Κουδουμά, Πλατανιάς.

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Αστερούσια (Κόφινας). Η περιοχή περιλαμβάνει και θαλάσσια έκταση, η οποία καλύπτει λιγότερο από το 1% της περιοχής. Το όρος Κόφινας είναι ένα γυμνό τραχύ βουνό. Σε ορισμένες εκτάσεις οι πλαγιές καλύπτονται με πρωτοπόρο βλάστηση με *Sedum* spp. Στις νότιες πλαγιές του υπάρχουν δάση με *Pinus brutia* και μικρές κηλίδες με *Cypressus sempervirens*. Ο επικρατών βλαστητικός τύπος είναι τα φρύγανα και υπάρχουν πολλές περιοχές που επηρεάζονται λόγω της συχνής

υπερβόσκησης από πρόβατα και κατσίκες. Η περιοχή περιλαμβάνει επίσης ρυάκια διαλείπουσας ροής (χείμαρρους), έως το σημείο της εκβολής τους στη θάλασσα. Υπάρχουν σπηλιές στα νότια Αστερούσια, πολλές από τις οποίες πολύ σημαντικές από αρχαιολογική άποψη. Η ακτογραμμή είναι βραχώδης και παρουσιάζει κόλπους, μικρά ακρωτήρια και πολυάριθμες σπηλιές. Τα θαλάσσια ενδιαίτηματα, τα λιβάδια Ποσειδωνίας και οι ύφαλοι, είναι σε εξαιρετική κατάσταση και ζουν μεσογειακές φώκιες στις θαλάσσιες σπηλιές. Η ασβεστολιθική πυραμίδα του Κόφινου είναι το υψηλότερο σημείο της κορυφογραμμής των Αστερουσίων που χωρίζει το τοπίο σε ένα βόρειο τμήμα που δεσπόζει πάνω από την κοιλάδα της Μεσσαράς ως τον Ψηλορείτη και ένα νότιο τμήμα που κατέρχεται απότομα στο Λιβυκό πέλαγος. Οι παλαιότερες καλλιέργειες σταριού σε αναβαθμούς έχουν εγκαταλειφθεί και έχουν σκεπασθεί από φρύγανα και αραιή μακία. Οι νότιες κλιτύες είναι πολύ απότομες που καταλήγουν σε γκρεμούς με σπηλιές και διασχίζονται από βαθιά φαράγγια που ορισμένες φορές καταλήγουν σε μικρές αμμώδεις παραλίες. Στις νότιες κλιτύες υπάρχουν μικρές συστάδες κρητικών πεύκων και κυπαρισσιών.

Γόρτυς. Τα ερείπια της αρχαίας Γόρτυνας κείται δυτικά και ανατολικά του ποταμού Λιθαίου (παραποτάμου του Γεροποτάμου) στο βορειοανατολικό τμήμα της πεδιάδας της Μεσσαράς, στους πρόποδες του Ψηλορείτη. Η Ακρόπολη της Γόρτυνας βρίσκεται σε λόφο πάνω από τη δυτική όχθη του ποταμού, ενώ τα Ελληνικά, Ρωμαϊκά και Βυζαντινά ερείπια εκτείνονται ανατολικά του ποταμού που σχηματίζει φαράγγι με απότομες πλευρές.

Το τοπίο αλλοιώνεται από τους νέους ελαιώνες και τα θερμοκήπια.

Δυτικά Αστερούσια (από Αγιοφάραγγο έως Κόκκινο Πύργο). Η περιοχή φθάνει ως τον Κόκκινο Πύργο, περιλαμβάνοντας τα δύο τρίτα της ακτογραμμής του κόλπου της Μεσσαράς. Τα φαράγγια παρουσιάζουν συνεχείς αλλαγές τοπίου ιδιαίτερα το Αγιοφάραγγο. Υπάρχουν εντυπωσιακοί κρημνοί και βράχοι. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία από μικρές φυτοκοινότητες. Ανάμεσα τους υπάρχουν συστάδες με *Nerium oleander*, μια μικρή συστάδα *Phoenix theophrastii* στην περιοχή του Μάρισαλου, ένα μικρό δάσος με *Juniperus phoenicea*, μακκία *Oleo - Ceratonia* και φρύγανα.

Η Φαιστός και η Αγία Τριάδα. βρίσκονται σε ύψωμα πάνω από την πεδιάδα Μεσσαράς. Στη βάση του υψώματος ρέει ο Γεροπόταμος, οι όχθες του οποίου καλύπτονται από πυκνή παρόχθια βλάστηση με πλατάνια.

Οι οικισμοί Βώρος Πυργιωτίσσης και Σίβας περιλαμβάνουν αξιόλογα παραδοσιακά κτίσματα και εντάσσονται στο καλλιεργημένο τοπίο. Περιβάλλονται από ελαιώνες, οπωρώνες και άλλες καλλιέργειες.

Το Σπήλαιο Καμαρών βρίσκεται στη νότια πλευρά του Ψηλορείτη σε υψόμετρο 1500 m. Λίγο πάνω από το χωριό Καμάρες η πλαγιά είναι κατάφυτη με αραιά κυπαρίσσια και θαμνώδη πουρνάρια. Σε μεγαλύτερο υψόμετρο τα κυπαρίσσια αραιώνουν και το μονοπάτι περνά μέσα από ένα δάσος από μεγάλα πουρνάρια. Στη διαδρομή υπάρχουν μια σειρά από πηγές, το νερό των οποίων διοχετεύεται με σωλήνα στο χωριό Καμάρες. Πάνω από τα 1200 m η βλάστηση αραιώνει και γίνεται θαμνώδης. Το σπήλαιο περιβάλλεται από εντυπωσιακούς βραχώδεις σχηματισμούς.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Σημαντικοί παραδοσιακοί οικισμοί της περιοχής με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά είναι τα Καπετανιανά, η Μιαμού ο Λίσταρος στα ορεινά και ημιορεινά καθώς και ο παλιός πυρήνας του Λέντα.

Τα Μάταλα στη δυτική ακτή είναι ο μοναδικός χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός της περιοχής, ενώ η Γόρτυς και η Αγία Τριάδα Φαιστού χαρακτηρίζονται ως τόποι εθνικού ενδιαφέροντος.

Πολλοί και σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι αναπτύσσονται σ' ολόκληρη την έκταση του βουνού. Σημαντικότερη είναι το ιερό του Ασκληπιού στον Λέντα, το ιερό Κορυφής του Κόφινου και οι συγκεντρώσεις Μινωικών εγκαταστάσεων στην περιοχή της Τρπητής.

Τα Αστερούσια θεωρούνται το Άγιο Όρος της Κρήτης εξαιτίας των πολυάριθμων μοναστηριών και σκητών της περιοχής. Σημαντικότερα είναι το Αγιοφάραγγο, το Μάρτσαλο, οι μονές Οδηγήτριας, Απεζανών, Αγ. Νικήτα και Κουδουμά ,και πλήθος θρησκευτικών μνημείων σε πλήρη εγκατάλειψη.

Ο Πύργος του Ξωπατέρα στη Μονή Οδηγήτριας είναι ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της νεώτερης κρητικής ιστορίας.

Οδικό δίκτυο:

Το υφιστάμενο νομαρχιακό και διαδημοτικό δίκτυο έχει ανεπαρκή τεχνικά χαρακτηριστικά, ενώ σε ότι αφορά την πυκνότητα κρίνεται σχετικά επαρκές.

Η πρόσβαση στο ορεινό συγκρότημα πραγματοποιείται μέσω κάθετων δρόμων που έχουν πάντα σαν πύλες εισόδου οικισμούς στα βόρεια πεδινά. Κατά μήκος της κορυφογραμμής η επικοινωνία γίνεται μέσω χωματόδρομων. Δεν υπάρχουν διαμορφωμένες ορειβατικές διαδρομές.

Απειλές:

Εξαιτίας της υπερβόσκησης σ' ολόκληρη την ορεινή περιοχή των Αστερουσίων παρατηρούνται σημαντικές αλλοιώσεις οι οποίες έχουν να κάνουν κυρίως με την ανεξέλεγκτη διάνοιξη κτηνοτροφικών δρόμων και εγκαταστάσεων. Η έκταση και ποσότητα των αλλοιώσεων κρίνονται ελέγξιμες και αναστρέψιμες στην βάση κάποιων οργανωμένων παρεμβάσεων.

Στα Δυτικά Αστερούσια οι δραστηριότητες της τουριστικής ανάπτυξης, της παράνομης ανοικοδόμησης, της υπερβόσκησης, της λαθροθηρίας και της παράνομης αλιείας είναι οι κύριες αιτίες που καθιστούν τρωτή την περιοχή.

Ειδικότερα για τους οικισμούς Βώρος Πυργιωτίσσης και Σίβας θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η σημαντική όχληση από νεότερα ακαλαίσθητα κτίσματα.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Γενικά τα Αστερούσια είναι μια ολοκληρωμένη – αυτόνομη γεωγραφική, πολιτισμική ενότητα με σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα ανάπτυξης ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων που το μέγεθος τους θα πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη την μικρή πληθυσμιακή συγκέντρωση την ευρύτερη περιοχή και τις ιδιομορφίες των πολιτισμικών και φυσικών μνημείων.

Β.1.1.στ.3.5: Τοπίο Ενότητας 5 - Ρέθυμνο και περιβάλλουσα περιοχή

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Στην ενότητα αυτή συναντάμε τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ενετικά και Ελληνικά. Σημαντικός είναι ο αριθμός των κηρυγμένων παραδοσιακών οικισμών.
Πολιτισμικό περιβάλλον	<p>Εντός της ενότητας για την καλύτερη προσέγγιση και ανάδειξη εκτός των κοινών χαρακτηριστικών και αυτών των κυρίαρχων, διακρίνουμε δύο υποενότητες αυτή των <i>βορείων οικισμών</i> και αυτή των <i>νοτίων οικισμών-Κουρταλιώτικο Φαράγγι-Μονή Πρέβελη</i>.</p> <p>Η <u>υποενότητα βορείων οικισμών</u> αναπτύσσεται σε κλίσεις που καταλήγουν στην θάλασσα και είναι προσανατολισμένες στον Βορρά.</p> <p>Στην υποενότητα συναντάμε πλήθος παραδοσιακών οικισμών με σημαντικά τμήματά τους να βρίσκονται στη φάση της εγκατάλειψης αλλά όμως συνεχίζουν να είναι ζωντανόι οικισμοί. Έχουν διατηρήσει αξιόλογα οικιστικά χαρακτηριστικά με σημαντικότερους όλων τον Μαρουλά και το Χρωμοναστήρι.</p> <p>Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι στην υποενότητα, είναι η αρχαία Ελεύθερνα, το Φαράγγι Πατσού, η Ενετική πόλη Ρεθύμνου, η Μονή Αρκαδίου αλλά και πλήθος άλλων ιστορικών μονών (Αγ. Ειρήνης) και εκκλησίες Βυζαντινής περιόδου. Υπάρχουν επίσης σημαντικά ιστορικά μνημεία και κτήρια όπως η Φορτέτσα του Ρεθύμνου, σημαντικά κτήρια στην παλιά πόλη, οι πύργοι του Μαρουλά και πλήθος κτηρίων εντός των παραδοσιακών (ενετικών) οικισμών.</p> <p>Η <u>υποενότητα νοτίων οικισμών</u> αναπτύσσεται στην περιοχή γύρω από το Κουρταλιώτικο Φαράγγι με κλίσεις που καταλήγουν στην θάλασσα, στα νότια του και είναι προσανατολισμένες στον νότο αλλά και με ημιορεινές περιοχές στα βόρεια της εισόδου του φαραγγιού, που δεν έχουν θέα στην θάλασσα. Περιοχή με σημαντικό Φυσικό πλούτο. Περιοχή Natura 2000 το μεγαλύτερο μέρος της υποενότητας, ΤΙΦΚ το Κουρταλιώτικο φαράγγι και το ποτάμι μέχρι την Θάλασσα, το Φοινικόδασος στην Πρέβελη και ο βιότοπος (Corine) η νότια παραθαλάσσια περιοχή.</p>

Αναγνωρισιμότητα	Κύριο χαρακτηριστικό για το σύνολο της ενότητας είναι το πλούσιο πολιτισμικό της περιβάλλον, με αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά μνημεία διεθνούς και εθνικής σημασίας, όπως η Φορτέτσα του Ρεθύμνου και η παλιά πόλη Ρεθύμνου, η Μονή Αρκαδίου και η Μονή Πρέβελης, η αρχαία Ελεύθερνα, ενώ οι πλειοψηφία των οικισμών αναφέρεται στον τουρισμό.
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα	<p>Στην <u>υποενότητα βορείων οικισμών</u>, η τουριστική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο αλλά και στον κοινωνικό ιστό. Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις. Οι πολιτιστικοί πόροι σε καθεστώς προστασίας, είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση όχι όμως και οι υπόλοιποι.</p> <p>Στην <u>υποενότητα νοτίων οικισμών</u>, η κατάσταση του τόπου κρίνεται ικανοποιητική σε γενικές γραμμές. Σε ορισμένες περιοχές είναι φυσική/αρίστη. Ελάχιστες αλλοιώσεις τοπίου και αυτές αναστρέψιμες. Οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες και η τουριστική ανάπτυξη έχουν δημιουργήσει μικρές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.</p>
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	<p>Στο εσωτερικό του συνόλου της ενότητας υπάρχουν τρεις ζώνες του δικτύου Natura 2000 οι: GR433003 και SPA 4330007 Κουρταλιώτικο Φαράγγι-Μονή Πρεβέλη-ευρύτερη περιοχή, SPA 4330008 Πρασσιανό Φαράγγι, GR433003Πρασσιανό Φαράγγι-Πατσός-Σφακορύακο Ρέμα-Παραλία Ρεθύμνου και εκβολή Γεροπόταμου-Ακρωτήρι Λιανός Κάβος-Περιβόλια.</p> <p>Πολυπληθείς είναι οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι και μεταξύ αυτών η Παλαιά Πόλη Ρεθύμνου -Τοπίο Διεθνούς Σημασίας, η Αρχαία Ελεύθερνα, η Αρχαία Λάππα, το Νεκροταφείο των Αρμένων, ο χώρος της Μονής Πρέβελης-Τοπίο Εθνικής Σημασίας.</p> <p>Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί τα: Σπήλαιο Γερανίου, Άνω Βαλσαμόνερο, Μονή Πρέβελη, Κουρταλιώτικο Φαράγγι, Φαράγγι Πετρέ, Μαρουλάς, η Ελεύθερνα και Χρωμομοναστήρι.</p> <p>Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί συνιστούν σύνολο εθνικής σημασίας με δύο διακριτές ομάδες οικισμών: την ομάδα Αργυρούπολης: Επισκοπή, Αρχοντική, Αργυρούπολη, Κάτω Πόρος, Ζουρίδι, Άγιος Κωνσταντίνος, Ρούστικα, Μούντρος και την ομάδα Ρεθύμνου: Βεδέροι, Πρινές, Ατσιπόπουλο, Γάλλος, Μικρό Μετόχι, Αγία Ειρήνη, Ρουσοσπίτι, Μύλοι, Καπεδιανά, Χρωμομοναστήρι, Πρασές, Κάστελος, Αρμένοι, Άγιος Γεώργιος, Αμπελάκι, Καρέ, Μαρουλάς, Κυριάννα, Αμνάτος, Καψαϊανά, Πίκρη, Βιρανεπισκοπή.</p> <p>Εντός των οικισμών συναντάται μεγάλος αριθμός από</p>

	τοιχογραφημένες Βυζαντινές και Μεταβυζαντινές εκκλησίες.
Μοναδικότητα-σπανιότητα	<p>Το μεγαλύτερο βόρειο παραλιακό τμήμα της ενότητας ανήκει στα όρια περιοχής Natura κυρίως για την προστασία της <i>Caretta caretta</i> και της <i>Monachus monachus</i> όπως και για τα δυο φαράγγια με κατεύθυνση από τον βορρά προς το νότο. Δυο περιοχές χαρακτηρίζονται ως ΤΙΦΚ.</p> <p>Το μεγαλύτερο τμήμα της <i>υποενότητας νοτίων οικισμών</i>, ανήκει στα όρια περιοχής Natura του Κουρταλιώτικου Φαραγγιού, με κατεύθυνση από βορρά προς νότο. Οι περιοχές γύρω από το Φαράγγι και ειδικά στα νότια του (Πρέβελι) χαρακτηρίζονται ως ΤΙΦΚ και η νότια παραθαλάσσια ζώνη είναι βιότοπος Corine. Επίσης στην έξοδο του Κουρταλιώτικου Φαραγγιού συναντάμε το δεύτερο αυτοφυές φοινικόδασος της Κρήτης, μετά το Βάι, με φοίνικες του Θεόφραστου.</p>
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	<p>Ενδιαφέροντα πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία, συνθέτουν την αισθητική αξία του τοπίου για το σύνολο της ενότητας. Ειδικότερα στην <i>υποενότητα των βορείων οικισμών</i> εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου, ενώ αντίστοιχες θέες προς το Λιβυκό Πέλαγος έχουμε στην <i>υποενότητα νοτίων οικισμών</i>.</p>
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	<p>Τα σημαντικότερα προβλήματα στο σύνολο της ενότητας, εντοπίζονται στο οικιστικό τοπίο. Αφενός στην οικιστική περιοχή του Ρεθύμνου εκτός της παλαιάς πόλης και αφετέρου στους παραδοσιακούς οικισμούς της <i>υποενότητας βορείων οικισμών</i>, οι αλλοιώσεις είναι σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους. Κύριοι στόχοι ποιότητας επομένως είναι, αφενός η ποιοτικά αρτιότερη σύνταξη και εμφάνιση του οικιστικού τοπίου και αφετέρου η ένταξή του στο ευρύτερο φυσικό τοπίο σε οριακές περιοχές τόσο των παραδοσιακών οικισμών όσο και της εκτός σχεδίου δόμησης. Οι ποιοτικοί αυτοί στόχοι που αφορούν κυρίως στην <i>βόρεια υποενότητα</i>, όσων αφορά στους οικισμούς και την εκτός σχεδίου δόμηση αφορούν αρκετά και στην <i>νότια</i> αντίστοιχη.</p> <p>Οι στόχοι ποιότητας για το φυσικό περιβάλλον αναφέρονται κυρίως στην απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα αλλά και ρεμάτων τα οποία την τροφοδοτούν. Αιτίες της ρύπανσης των υδάτων είναι η οικιστική και τουριστική χρήση κυρίως στις εκτός σχεδίου περιοχές. Στις παρυφές της ενότητας το φαινόμενο της ρύπανσης είναι εντονότερο καθώς κτηνοτροφικές μονάδες μεγάλης ή μικρότερης κλίμακας ρυπαίνουν τον υδροφόρο ορίζοντα με τελικούς αποδέκτες την θάλασσα και τα ρέματα.</p> <p>Ειδικότερα στη <i>νότια υποενότητα</i> (Κουρταλιώτικο φαράγγι – Πρέβελι) οι στόχοι ποιότητας στο φυσικό τοπίο αναφέρονται στην απόδοση καθαρότερων</p>

	ρεμάτων και λιγότερων καμένων εκτάσεων. Επίσης απειλή για το τοπίο αποτελούν οι οχλούσες τουριστικές δραστηριότητες ειδικά στην παραλία Πρέβελης, όπως και η ακατάλληλη αναδάσωση.
--	--

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 5: Ρέθυμνο και περιβάλλουσα περιοχή

Τοποθεσία: Π.Ε Ρεθύμνης, Δήμοι: Ρεθύμνου, Αγίου Βασιλείου, Αμαρίου

Σκίτσο/Φωτογραφία

Πύργοι Μαρουλά

Μονή Αρκαδίου

Παραλία Πρέβελης

Φαράγγι Πατσού – κρήνη «Κραναίου Ερμή»

Πηγή: exploringcrete.blogspot.gr

Κουρταλιώτικο Φαράγγι

Πηγή: <http://www.flickr.com>

Φαράγγι Πατσού

Αρχαία Ελεύθερα

Θέα προς Λιβυκό Πέλαγος – Φαράγγι Πρέβελης

Επισκοπή Ρεθύμνου

Θέα προς Κρητικό Πέλαγος από οικισμό Μαρουλά

Θέα προς Κρητικό Πέλαγος από οικισμό Βεδέροι

Τύπος Τοπίου:

Υποενότητα βορείων οικισμών. Τοπίο με αμφιθεατρικά διατεταγμένους τους οικισμούς, με θέα την θάλασσα στα βόρεια, με ελαιώνες και διάσπαρτα ίχνη ενετικών εγκαταστάσεων. Αναπτύσσεται σε υψόμετρα από 50-200 μ.

Υποενότητα νοτίων οικισμών. Τοπίο με μεσόγειους και ημιορεινούς οικισμούς αλλά και με αμφιθεατρικά διατεταγμένους οικισμούς, με θέα την θάλασσα στα νότια, με ελαιώνες και αμπέλια. Αναπτύσσεται σε υψόμετρα από 0-300 μ.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών:

Υποενότητα βορείων οικισμών. Λαύρις, Σκαλέτα, Σταυρωμένος, Σφακάκι, Πηγιανός Κάμπος, Αδελιανός Κάμπος, Ρέθυμνο, Αγνά, Πανόραμα, Γεράνι, Καρωτή, Κάτω Βαλσαμόνερο, Φραντζεσκιανά Μετόχια, Γωνιά, Βεδέροι, Πρινές, Ατσιπόπουλο, Γάλλος, Ανώγεια, Μικρό Μετόχι, Μεγάλο Μετόχι, Αγία Ειρήνη, Ξηρό Χωριό, Τρία

Μοναστήρια, Γιαννούδι, Ρουσσοσπίτι, Μύλοι, Πρινέδες, Καπεδιανά, Χρωμοναστήρι, Πρασιά, Δίλοφο, Άδελε, Μαρουλάς, Πηγή, Άγιος Δημήτριος, Αγία Τριάς, Παγκαλοχώρι, Χαμαλεύρι, Μαγνησία, Άγιος Νικόλαος, Πρίνος, Βιρανειπισκοπή, Έρφοι, Σκουλούφια Πίκρης, Καψαλιανά, Ρούπαι, Αμνάτος, Ελεύθερνα, Κυριάννα, Μέση, Μονή Αρκαδίου, Καβούσιο, Χάρκια, Μύρθιος, Σέλλι, Γενή, Γουδελιανά, Καρέ, Αμπελάκι, Φωτεινός, Άγιος Γεώργιος, Αρμένοι, Κάστελλος, Άνω Βαλαμόνερο, Μονοπάρι, Κάτω Μαλάκιο, Άνω Μαλάκιο, Σαϊτούραι, Μούντρος, Παλαίλιμνος, Ρούστικα, Άγιος Κωνσταντίνος, Άγιος Γεώργιος, Ζουρίδι, Κούφη.

Υποενότητα νοτίων οικισμών.

Πίσω Μονή Πρέβελη, Κάτω Μονή Πρέβελη, Γιαννιού, Λευκόγεια, Ασώματος, Φρατίον, Μουρνέ, Μυξόρρουμα, Αγία Πελαγία, Άνω Μυξόρρουμα, Ατσιπάδες, Κατσογρίδα, Κοξαρέ, Δαριβιανά, Σπήλι, Λαμπινή, Καρίναι, Πατσός, Παντάνασσα, Βωλεώνες.

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Στο σύνολο της ενότητας κυριαρχεί τυπική χαμηλή βλάστηση-φρύγανα. Συχνή είναι η παρουσία αρπακτικών πτηνών (βιταίλας). Ειδικότερα στην υποενότητα νοτίων οικισμών και στην περιοχή Κουρταλιώτικο Φαράγγι το τοπίο έχει μεγάλη αισθητική, βιολογική και οικολογική αξία, όπου μεταξύ άλλων βρίσκουν καταφύγιο σημαντικά είδη αρπακτικών όπως ο Γυπαετός, τα Όρνια, ο Χρυσαετός και ο Σπιζαετός.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Η Υποενότητα βορείων οικισμών, περιλαμβάνει πλήθος παραδοσιακών οικισμών. Οι περισσότεροι οικισμοί έχουν δεχτεί αλλοιώσεις και σημαντικά τμήματά τους βρίσκονται στη φάση της εγκατάλειψης, αλλά συνεχίζουν να είναι ζωντανοί. Έχουν διατηρήσει αξιόλογα οικιστικά χαρακτηριστικά. Σημαντικότεροι όλων ο Μαρουλάς και το Χρωμοναστήρι.

Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι στην υποενότητα η αρχαία Ελεύθερνα, το Φαράγγι Πατσού, η Ενετική Πόλη Ρεθύμνου, η Μονή Αρκαδίου.

Ιστορικό μνημείο ιδιαίτερης αξίας η Φορτέσα Ρυθύμνου. Πλήθος σημαντικών κτηρίων συναντάμε στην Παλαιά Πόλη Ρεθύμνου και εντός των παραδοσιακών (ενετικών) οικισμών. Ιδιαίτερης ιστορικής αξίας οι πύργοι στον Μαρουλά.

Υποενότητα νοτίων οικισμών.

Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι. Κυριαρχεί στο τοπίο η Μονή Πρέβελης, ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, με θέα στο Λιβυκό Πέλαγος.

Οδικό δίκτυο:

Στην υποενότητα βορείων οικισμών, κύρια πύλη εισόδου αποτελεί η εθνική οδός της βόρειας Κρήτης. Κάθετα στην ΕΟ αναπτύσσεται το δίκτυο πρόσβασης στο εσωτερικό της υποενότητας. Το επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο των οικισμών της χωρικής ενότητας είναι σχετικά καλό. Αντίθετα το πυκνό δίκτυο αγροτοκτηνοτροφικών δρόμων είναι σε άσχημη κατάσταση. Την περιοχή διασχίζει το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4.

Στην υποενότητα νοτίων οικισμών, κύρια πύλη εισόδου αποτελεί η επαρχιακή οδός που συνδέει τα βόρεια παράλια με τα νότια, δηλαδή το Ρέθυμνο με το Σπήλι και την Αγ. Γαλήνη. Κάθετα στην Επαρχιακή Οδό αναπτύσσεται το δίκτυο πρόσβασης στο εσωτερικό της υποενότητας. Το επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο σύνδεσης των οικισμών της χωρικής ενότητας είναι μέτριο. Επίσης το πυκνό δίκτυο αγροτοκτηνοτροφικών δρόμων είναι σε άσχημη κατάσταση. Την περιοχή διασχίζει το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4.

Απειλές:

Η τουριστική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στον οικιστικό ιστό της υποενότητας βορείων οικισμών. Στα παράλια και σε μία ζώνη βάθους 2-3 km η

ανεξέλεγκτη εκτός σχεδίου δόμηση αλλοιώνει το φυσικό τοπίο. Επιπλέον παρατηρείται ρύπανση της θάλασσας και των ρεμάτων από την οικιστική και την τουριστική χρήση. Στις παρυφές της υποενότητας το φαινόμενο της ρύπανσης είναι εντονότερο καθώς κτηνοτροφικές μονάδες μεγάλης ή μικρότερης κλίμακας ρυπαίνουν τον υδροφόρο ορίζοντα με τελικούς αποδέκτες την θάλασσα και τα ρέματα.

Ακατάλληλη αναδάσωση, οχλούσες τουριστικές εγκαταστάσεις, απορρίμματα, κυνήγι, είναι οι απειλές για την υποενότητα νοτίων οικισμών. Ειδικότερα στην έξοδο του Κουρταλιώτη σημαντική οπτική και όχι μόνο αλλοίωση του τοπίου έχουμε μα τις ομπρέλες και τα παραπήγματα. Επίσης οι ευκάλυπτοι που έχουν φυτευτεί παλιότερα, απειλούν τους φοίνικες Θεοφράστου καθώς εδώ βρίσκεται το δεύτερο φοινικόδασος της Κρήτης μετά το Βάι, με αυτό το είδος.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Η περιοχή στο σύνολο της ενότητας, διαθέτει μεγάλη φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου. Παρότι τα παράλια είναι κορεσμένα τουριστικά στην ενδοχώρα οι αλλοιώσεις του τοπίου κρίνονται αναστρέψιμες.

B.1.1.στ.3.6: Τοπίο Ενότητας 6 – Μυλοπόταμος, 1δη**ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Στην ενότητα αυτή συναντάμε τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, σημαντικές θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων που αποτελούν και τοπία εθνικής σημασίας, κηρυγμένους παραδοσιακούς οικισμούς, ενώ σχεδόν ολόκληρη η ενότητα περιλαμβάνεται στο όριο του Γεωπάρκου του Ψηλορείτη.
Πολιτισμικό περιβάλλον	Εντός της ενότητας για την καλύτερη προσέγγιση και ανάδειξη εκτός των κοινών χαρακτηριστικών και αυτών των κυρίαρχων, διακρίνουμε δύο υποενότητες: του Μυλοπόταμου και της 1δης Η <u>υποενότητα Μυλοπόταμου</u> αναπτύσσεται σε χαμηλές κλίσεις, με αγροτικό τοπίο, με ελαιώνες και διάσπαρτα ίχνη ενετικών εγκαταστάσεων. Στην υποενότητα συναντάμε πλήθος παραδοσιακών οικισμών με σημαντικά τμήματά τους να βρίσκονται στη φάση της εγκατάλειψης αλλά όμως συνεχίζουν να είναι ζωντανοί οικισμοί. Έχουν διατηρήσει αξιόλογα οικιστικά χαρακτηριστικά. Υπάρχει επίσης σημαντικός αριθμός μικρών Βυζαντινών εκκλησιών. Η <u>υποενότητα 1δης</u> αναπτύσσεται γύρω από τον δυναμικό οικισμό Ανώγεια και έχει σημείο αναφοράς τον Ψηλορείτη, με έντονες κλίσεις στις υπώρειες που καταλήγουν στους πρόποδες του βουνού. Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι και ιδιαίτερης αξίας αρχαιολογικοί χώροι, το Ιδαίον Άντρον, η Ζώμινθος, η και η Αξός.
Αναγνωρισιμότητα	Αναπτύσσονται πολλές ειδικές τουριστικές δραστηριότητες όπως ορειβασία, περιηγήσεις στην ενδοχώρα για πεζοπορίες και ποδήλατα με κέντρο αναφοράς τα Ανώγεια, το οροπέδιο της Νίδας και τον Ψηλορείτη. Ειδικότερα το Ιδαίον Άντρον έχει σημαντική μυθολογική και πολιτισμική αξία καθώς ήταν το σπήλαιο όπου, σύμφωνα με το μύθο, μεγάλωσε ο Δίας.
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα	Στην <u>υποενότητα Μυλοπόταμου</u> , Η ένταση στην αγροτική παραγωγή καθώς και η λειτουργία μεγάλης μονάδας χοιροτροφείου και τυποποίησης κρέατος, έχουν σαν αποτέλεσμα την ρύπανση του υδροφόρου ορίζοντα και κατ' επέκταση των ρεμάτων και του θαλάσσιου χώρου. Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις. Οι πολιτιστικοί πόροι σε καθεστώς προστασίας, είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση όχι όμως και οι υπόλοιποι. Στην <u>υποενότητα 1δης</u> , η κατάσταση του τόπου κρίνεται ικανοποιητική σε γενικές γραμμές. Σε ορισμένες περιοχές είναι φυσική/αρίστη. Ελάχιστες αλλοιώσεις

	τοπίου και αυτές αναστρέψιμες. Οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες και η τουριστική ανάπτυξη έχουν δημιουργήσει μικρές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	<p>Στο εσωτερικό του συνόλου της ενότητας υπάρχει τμήμα της ζώνης του δικτύου Natura 2000 με κωδικό GR433009 – Όρος Ψηλορείτης, ενώ σχεδόν ολόκληρη η ενότητα βρίσκεται εντός του ορίου του Γεωπάρκου του Ψηλορείτη.</p> <p>Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί ο Αξός, το Σπήλαιο Μελιδονίου, το Ιδαίον Άντρο. Σημαντικοί είναι οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι όπως ο Αξός και η Ζώμινθος, τοπία εθνικής σημασίας. Ο κύριος χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι ελληνικά.</p> <p>Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί στο σύνολο της ενότητας είναι οι: Αλφά, Καλλέργος, Βεργιανά, Πλευριανά, Λαγκά, Μαραγαρίτες, Άνω Τρίποδο, Κάτω Τρίποδο, Δάφνη, Μελιδόνι, Σκεπαστή, Κρασοúνας, Αβδελάς, Άγιος Μάμας, Καστρί, Αβδανίτες, Δαμαβόλος, Δαφνέδες, Καλαμάς, Καλανδορέ, Γαράζο, Μουρτζανά, Ομάλα. Συχνά συναντάμε τοιχογραφημένες εκκλησιές εντός των οικισμών.</p>
Μοναδικότητα-σπανιότητα	<p>Η <u>υποενότητα Μυλοπόταμου</u> είναι μια περιοχή με σημαντικό πολιτισμικό πλούτο, με πλήθος παραδοσιακών οικισμών, με πολλά Βυζαντινά και μεσαιωνικά μνημεία μικρής κλίμακας.</p> <p>Η <u>υποενότητα Ίδης</u> είναι μια περιοχή με σημαντικό φυσικό πλούτο βρίσκεται σε ζώνη περιοχής Natura 2000 ενώ ΤΙΦΚ είναι το οροπέδιο της Νίδας, ο Αξός, το Ιδαίον Άντρον και βιότοπος (Corine) τμήματα της ψηλότερης περιοχής.</p>
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	<p>Στην <u>υποενότητα Μυλοπόταμου</u> η αισθητική αξία του τοπίου αποδίδεται στα ενδιαφέροντα πολιτιστικά και φυσικά στοιχεία, αλλά και στις θέες προς το Κρητικό πέλαγος καθώς και στις ενδιαφέρουσες διαδρομές ανάμεσα στους παραδοσιακούς οικισμούς. Υπάρχει έντονη βλάστηση με πολλά νερά καθώς αναπτύσσεται στους πρόποδες του Ψηλορείτη.</p> <p>Η αισθητική αξία του τοπίου της <u>υποενότητας Ίδης</u> αποδίδεται στα ενδιαφέροντα φυσικά, οικολογικά, γεωμορφολογικά και πολιτιστικά στοιχεία. Εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό και το Λιβυκό Πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου.</p>
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	Στην <u>υποενότητα Μυλοπόταμου</u> , τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στο οικιστικό τοπίο. Αφενός στην οικιστική ανάπτυξη στις εκτός σχεδίου και εκτός

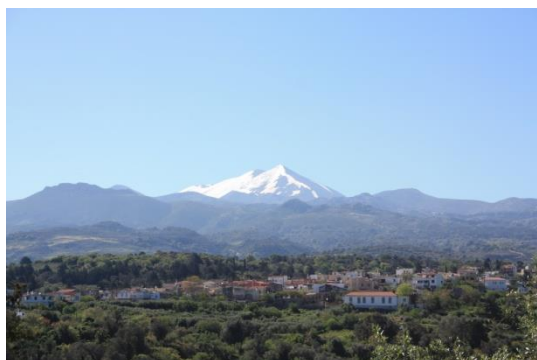
	<p>ορίου οικισμών περιοχές, αφετέρου στους παραδοσιακούς οικισμούς. Οι αλλοιώσεις είναι σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους.</p> <p>Κύριοι στόχοι ποιότητας επομένως είναι, αφενός η ποιοτικά αρτιότερη σύνταξη και εμφάνιση του οικιστικού τοπίου και αφετέρου η ένταξή του στο ευρύτερο φυσικό τοπίο σε οριακές περιοχές τόσο των παραδοσιακών οικισμών όσο και της εκτός σχεδίου δόμησης.</p> <p>Το φυσικό τοπίο αντιμετωπίζει τα προβλήματα τα συναφή με την αγροτική ανάπτυξη και την εκτός σχεδίου δόμηση.</p> <p>Παρατηρείται ρύπανση της θάλασσας και των ρεμάτων από την γεωργία και κυρίως την κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφική δραστηριότητα δεν εκσυγχρονίζεται ανάλογα με την αποδοτικότητά της, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα διαχείρισης των αποβλήτων των μονάδων, μάλιστα σε περιοχή όπου συνυπάρχουν οικισμοί, ξενοδοχεία και οικίες και προστατευόμενα τοπία.</p> <p>Οι στόχοι ποιότητας για το φυσικό περιβάλλον αναφέρονται κυρίως στην απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα αλλά και ρεμάτων τα οποία την τροφοδοτούν.</p> <p>Στη <u>υποενότητα 1δης</u>, η κατάσταση του τόπου κρίνεται ικανοποιητική σε γενικές γραμμές. Σε ορισμένες περιοχές είναι φυσική/αρίστη. Ελάχιστες αλλοιώσεις τοπίου και αυτές αναστρέψιμες. Οι κτηνοτροφικές δραστηριότητες έχουν δημιουργήσει μικρές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο. Παρατηρείται ρύπανση των ρεμάτων από τις κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.</p> <p>Οι στόχοι ποιότητας για την υποενότητα 1δης είναι σχετικοί με το φυσικό περιβάλλον και αναφέρονται στην απόδοση καθαρότερων ρεμάτων και λιγότερων καμένων εκτάσεων.</p>
--	---

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 6: Μυλοπόταμος-Ίδη

Τοποθεσία: Νομοί Ρεθύμνου, Ηρακλείου
Δήμοι: Μυλοποτάμου, Ανωγείων, Φαιστού

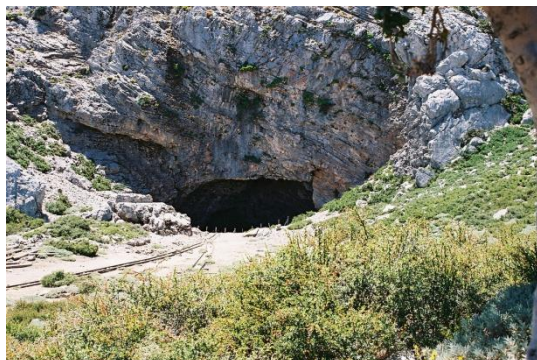
Σκίτσο/Φωτογραφία:

Κάτω Μυλοπόταμος

Οροπέδιο Νίδας

Ιδαίον Άντρον είσοδος σπηλιάς

Ζώμινθος αρχαιολογικός χώρος

Πηγή: <http://www.flickr.com>

Τύπος Τοπίου:

Υποενότητα Μυλοποτάμου. Ημιορεινό λοφώδες και ποτάμιο τοπίο, σε επιμήκη διάταξη, με αμφιθεατρικά διατεταγμένους τους οικισμούς, με θέα την θάλασσα στα βόρεια, με ελαιώνες και διάσπαρτα ίχνη ενετικών εγκαταστάσεων. Αναπτύσσεται σε υψόμετρα από 50-800 μ

Υποενότητα Ίδης, Ορεινό τοπίο, με οροπέδια και αρχαιολογικούς χώρους, με απότομες και βραχώδεις νότιες πλαγιές και με μικρό αριθμό οικισμών. Αναπτύσσεται με κέντρο τον υδροσυλλέκτη της Κεντρικής Κρήτης και σε υψόμετρα πάνω από 800 μ.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών:

Υποενότητα Μυλοποτάμου. Ρουμέλη, Αχλαδές, Βλυχάδα, Πέραμα, Κυριάννα, Αμνάτος, Καψαλιανά, Πίκρη, Βιράν Επισκοπή, Αλφά, Καλλέργο, Λαγκά, Αξός, Άνω Τρίποδο, Κάτω Τρίποδο, Μαργαρίτες, Βεργιανά, Πλεριανά, Δάφνη, Μελιδόνι, Σκεπαστή, Κρασούνας, Αβδελάς, Άγιος Μάμας, Καστρί, Αβδανίτες, Δαμαβόλος, Δαφνέδες, Καλαμάς, Καλανδορέ, Γαράζο, Μουρτζανά, Ομάλα, Ζωνιανά.

Υποενότητα Ίδης. Ανώγεια, Αξός, Λιβάδια, Καμάραι, Βορίζια

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Στο σύνολο της ενότητας κυριαρχεί τυπική χαμηλή βλάστηση-φρύγανα. Συχνή είναι η παρουσία αρπακτικών πτηνών. Ειδικότερα στην υποενότητα της Ίδης το τοπίο έχει μεγάλη αισθητική, βιολογική και οικολογική αξία, όπου μεταξύ άλλων βρίσκουν καταφύγιο σημαντικά είδη αρπακτικών όπως ο Γυπαετός, τα Όρνια, ο Χρυσαιτός και ο Σπιζαετός. Σε αυτήν την υποενότητα περιλαμβάνεται μεγάλο τμήμα του γεωπάρκου Ψηλορείτη.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Η Υποενότητα Μυλοποτάμου, περιλαμβάνει πλήθος παραδοσιακών οικισμών. Οι περισσότεροι οικισμοί έχουν δεχτεί αλλοιώσεις και σημαντικά τμήματά τους βρίσκονται στη φάση της εγκατάλειψης, αλλά συνεχίζουν να είναι ζωντανοί. Έχουν διατηρήσει αξιόλογα οικιστικά χαρακτηριστικά.

Υποενότητα Ίδης: Σημαντικές θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων: Αξός, Ζώμινθος και Ιδαίον Άνδρον, τοπία εθνικής σημασίας. Ο κύριος χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι ελληνικά.

Οδικό δίκτυο:

Στην υποενότητα Μυλοποτάμου, κύρια πύλη εισόδου αποτελεί η εθνική οδός της βόρειας Κρήτης. Κάθετα στην ΕΟ αναπτύσσεται το δίκτυο πρόσβασης στο εσωτερικό της υποενότητας. Το επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο των οικισμών της χωρικής ενότητας είναι σχετικά καλό. Αντίθετα το πυκνό δίκτυο αγροτοκτηνοτροφικών δρόμων είναι σε άσχημη κατάσταση. Την περιοχή διασχίζει το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4.

Στην υποενότητα Ίδης, υπάρχουν δύο πύλες εισόδου, αφενός η επαρχιακή οδός που συνδέει τα Ανώγεια με το Ρέθυμνο και αφετέρου η αντίστοιχη οδός που συνδέει τα Ανώγεια με το Ηράκλειο. Από τα Ανώγεια αναπτύσσεται το δίκτυο πρόσβασης στο εσωτερικό της υποενότητας. Προς τον νότο έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για την δευτερεύουσα σύνδεση του ορεινού τμήματος με την περιοχή των οικισμών της Μεσσαράς. Την περιοχή διασχίζει το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4.

Απειλές:

Η τουριστική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει αλλοιώσεις στον οικιστικό ιστό των βορείων οικισμών του Μυλοποτάμου. Στα παράλια και σε μία ζώνη βάθους 2-3 km η εκτός σχεδίου δόμηση αλλοιώνει το φυσικό τοπίο. Επιπλέον παρατηρείται ρύπανση της θάλασσας και των ρεμάτων, κυρίως από την κτηνοτροφική, αλλά και από την οικιστική και την τουριστική χρήση. Στις βόρειες παρυφές της ενότητας το φαινόμενο της ρύπανσης είναι εντονότερο καθώς κτηνοτροφικές μονάδες μεγάλης ή μικρότερης κλίμακας ρυπαίνουν τον υδροφόρο ορίζοντα με τελικούς αποδέκτες την θάλασσα και τα ρέματα.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Η περιοχή στο σύνολο της ενότητας, διαθέτει μεγάλη φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου. Παρότι τα βόρεια παράλια είναι κορεσμένα τουριστικά, στην ενδοχώρα και στον ορεινό όγκο οι αλλοιώσεις του τοπίου κρίνονται αναστρέψιμες.

Β.1.1.στ.3.7: Τοπίο Ενότητας 7 – Χανιά, Ακρωτήρι, Βάμμος**ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 κυρίως στην παράλια ζώνη και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των ιστορικών και αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ενετικά και Ελληνικά. Υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί σε μέτρια κατάσταση εκ των οποίων δύο είναι κηρυγμένοι.
Πολιτισμικό περιβάλλον	<p>Εντός της ενότητας για την καλύτερη προσέγγιση και ανάδειξη εκτός των κοινών χαρακτηριστικών και αυτών των κυρίαρχων, διακρίνουμε δύο υποενότητες αυτή των <u>παράλιων οικισμών</u> και αυτή των <u>μεσόγειων – ημιορεινών οικισμών</u>.</p> <p>Η <u>υποενότητα παράλιων οικισμών</u> αναπτύσσεται σε χαμηλές κλίσεις με θέα στη θάλασσα, με ελαιώνες, κηπευτικά και πορτοκαλεώνες. Περιοχή με σημαντικό φυσικό πλούτο και την παλαιά πόλη των Χανίων, Τοπίο Διεθνούς Σημασίας, με ιδιαίτερη πολιτισμική αξία. Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι επίσης βρίσκονται σε ολόκληρη την υποενότητα, όπως τα Άπτερα, το Μαράθι, ο Αλικιανός, ο μινωικός οικισμός Ψαθί.</p> <p>Ειδικότερα στην περιοχή Ακρωτηρίου σημαντικά αξιοθέατα αποτελούν τα Μοναστήρια : Γκουβερνέτου, Αγίας Τριάδας Τσαγκαρόλων, Αγίου Ιωάννου Ελεήμονος που αποτελούν και Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, καθώς επίσης και τα σημαντικά Σπήλαια: Λέρα στα Κουνουτιδιανά , «Αρκούδα» ή «Αρκουδιώτισσα» στην περιοχή Μονής Γκουβερνέτου, «Μετόχι Παναγίας Περβολίτσας» στο Μουζουρά κ.α</p> <p>Η <u>υποενότητα μεσόγειων-ημιορεινών οικισμών</u> αναπτύσσεται στα νότια των παράλιων οικισμών, σε μεσόγειες περιοχές χωρίς ιδιαίτερα έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη. Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι και δύο κηρυγμένοι η Κάστελος και η Φυλακή. Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι ο Νεροκούρος, που είναι και ΤΙΦΚ, ο Κάστελος Βαρυπέτρου, ο αρχαίος οικισμός (ίσως Κόριον) στη θέση Μετόχι Κάβαλος. Επίσης συναντάμε σημαντικά ιστορικά μνημεία και σημαντικά κτήρια.</p>
Αναγνωρισιμότητα	Κύριο χαρακτηριστικό για το σύνολο της ενότητας είναι το πλούσιο πολιτισμικό της περιβάλλον, με αρχαιολογικούς χώρους και ιστορικά μνημεία διεθνούς και εθνικής σημασίας, όπως η εντός των τειχών παλιά πόλη Χανίων και οι Μονές Αγ. Ιωάννου Γκουβερνέτου και Αγ. Τριάδος Τσαγκαρόλων, ενώ οι πλειοψηφία των οικισμών αναφέρεται στον τουρισμό.

Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα	Η τουριστική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο κυρίως στους παράλιους οικισμούς. Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις ενώ υπάρχουν περιοχές όπου η κατάσταση του τοπίου κρίνεται φυσική/άριστη. Οι πολιτιστικοί πόροι που προστατεύονται είναι στην πλειοψηφία τους σε καλή κατάσταση.
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	Στο εσωτερικό του συνόλου της ενότητας υπάρχουν περιοχές εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000 οι: SPA 4340018 Νησίδα Άγιοι Θεόδωροι, GR4340006 Λίμνη Αγιάς-Πλατανιάς- ρέμα και εκβολή Κερίτη-Κοιλιάδα Φάσας, SPA 4340020 Λίμνη Αγιάς, GR4340010 Δράπανο-παραλία Γεωργιούπολης-Λίμνη Κουρνά και SPA 4340022 Λίμνη Κουρνά και εκβολή Αλμυρού. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί τα: Αλικιανός, Νεροκούρος, Αλμυρίδα Πλάκας, Δουλιανά, Άσπρο Γαβαλοχωρίου, Γαβαλοχώρι, Μονές Γκουβερνέτου-Τσαγκαρόλων και Ακρωτήρι, ο Κόλπος Καλαθά μαζί με το Σταυρό Κουνουπιδιανών, Χανιάς-ο κόλπος και η Λίμνη Κουρνά. Υπάρχουν σημαντικές θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων και μεταξύ άλλων η εντός των τειχών Πόλη των Χανίων-Τοπίο Διεθνούς Σημασίας, τα Άπτερα, η νησίδα Σούδα, το Μαράθι Ακρωτηρίου, ο Μινωικός οικισμός Ψαθί - Νέας Κυδωνίας, ο Μινωικός οικισμός στη θέση «Αμμούτσες»- Ιερά Μονή Αγ. Τριάδος Ακρωτηρίου, η περιοχή Σταυρός, ο κόλπος Καλαθά, ο Νεροκούρος, ο Κάστελος Βαρυπέτρου, η περιοχή Αλικιανού και ο αρχαίος οικισμός (ίσως Κόριον) στη θέση Μετόχι Κάβαλος. Ειδικότερα στην περιοχή Ακρωτηρίου σημαντικά αξιοθέατα αποτελούν τα Μοναστήρια : Γκουβερνέτου, Αγίας Τριάδας Τσαγκαρόλων, Αγίου Ιωάννου Ελεήμονος που είναι και Τοπία Εθνικής Σημασίας. Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι το Πάτημα και η Φυλακή, ενώ στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι.
Μοναδικότητα-σπανιότητα	Η χωρική ενότητα αποτελεί περιοχή με σημαντικό φυσικό και πολιτισμικό πλούτο με ζώνες προστασίας που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000. Ειδικότερα όσων αφορά στην ζώνη Λίμνη Αγιάς-Πλατανιάς ρέμα και εκβολή Κερίτη-κοιλιάδα Φάσας εμφανίζεται ένα σημαντικό υδροτοπικό σύστημα με ποικιλία βιοτόπων και μεγάλη βιοποικιλότητα, ενώ η κοιλάδα Φασά είναι ο μοναδικός υγρότοπος στην Ελλάδα και ένας από τους λίγους της Ευρώπης που φιλοξενεί τη φτέρη <i>Woodwardia radicans</i> . Η περιοχή Δράπανο- παραλία Γεωργιούπολης- Παραλία Κουρνά αποτελεί επίσης σημαντικό υδροτοπικό σύστημα, από τα σημαντικότερα συστήματα στην ανατολική Μεσόγειο, λόγω της μεγάλης ποικιλίας διαφορετικών βιοτόπων, της σημασίας για τα μεταναστευτικά πουλιά και της παρουσίας πλούσιας πανίδας και χλωρίδας.

<p>Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου</p>	<p>Ενδιαφέροντα πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία, συνθέτουν την αισθητική αξία του τοπίου για το σύνολο της ενότητας. Επίσης εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου.</p>
<p>Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης</p>	<p>Τα σημαντικότερα προβλήματα στο σύνολο της ενότητας, εντοπίζονται στο οικιστικό τοπίο. Αφενός στην οικιστική περιοχή των Χανίων εκτός της παλαιάς πόλης και αφετέρου στους παράλιους οικισμούς, οι αλλοιώσεις είναι μεν τοπικού χαρακτήρα πλην όμως σημαντικές και απαιτούνται άμεσα μέτρα για την ανάταξη τους. Η εκτός σχεδίου δόμηση, η εντατική οικιστική και τουριστική χρήση σε μια ζώνη βάθους 2-3 χλμ. από το παραλιακό μέτωπο, αλλοιώνει το πλούσιο φυσικό τοπίο και επιπλέον δημιουργείται ρύπανση στη θάλασσα και στα ρέματα.</p> <p>Επομένως η ποιοτικότερη ένταξη της οικιστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον, η απόδοση καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα και στα ρέματα που την τροφοδοτούν και η αποκατάσταση/ανάδειξη των μνημείων και των οικισμών με παραδοσιακό χαρακτήρα, είναι οι κύριοι στόχοι ποιότητας τοπίου για την ενότητα αυτή.</p> <p>Ειδικότερα στις περιοχές που βρίσκονται σε ζώνες του δικτύου Natura 2000, εκτός του ελέγχου στη δόμηση και την απόδοση καθαρότερων υδάτων, πρέπει να τεθούν υπό έλεγχο, το κυνήγι, η βόσκηση και η επέκταση των καλλιεργειών.</p>

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 7: Χανιά-Ακρωτήρι-Βάμμος

Τοποθεσία: Π.Ε. Χανίων, Δήμοι: Χανίων, Πλατανιά, Αποκορώνου

Σκίτσο/Φωτογραφία:

Θέα προς Κρητικό Πέλαγος από περιοχή Αποκόρωνα

Λίμνη Κουρνά

Άππερα, νησίδα Σούδα

Σταυρός Κουνουπιδιανά

Πηγή: www.google.gr

Πηγή: www.cretanbeaches.com

Τύπος Τοπίου:

Υποενότητα παράλιων οικισμών. Τοπίο με χαμηλές κλίσεις και σύγχρονους οικισμούς, με θέα την θάλασσα στα βόρεια, με ελαιώνες, κηπευτικά και πορτοκαλεώνες. Έντονη οικιστική και τουριστική ανάπτυξη στα παράλια. Αναπτύσσεται σε υψόμετρα από 0-50 μ.

Υποενότητα μεσόγειων-ημιορεινών οικισμών. Τοπίο με μεσόγειους και ημιορεινούς οικισμούς αλλά και με αμφιθεατρικά διατεταγμένους οικισμούς, με θέα την θάλασσα στα βόρεια, με ελαιώνες και πορτοκαλεώνες. Αναπτύσσεται σε υψόμετρα από 50-300 μ.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών:

Πλατανιάς, Πατελλάρι, Κουφός, Αλικιανός, Αγία Μαρίνα, Σταλός, Μαρμαράς, Μυλωνιανά, Βαρύπετρο, Όασις, Γαλατάς, Δαράτσος, Μουρνιές, Κρύο Νερό, Βαμβακόπουλο, Χανιά, Νεροκούρος, Μαλάξα, Κοντόπουλα, Τσικαλαριά, Πιθάρι,

Κουνουπιδιανά, Καλαθάς, Χωραφάκια, Σταυρός, Γαλήνη, Κουμαρές, Καλόρουμα, Ακρόπολις, Κάτω Μαράθι, Μαράθι, Στέρναι, Καθιανά, Ανεμόμυλοι, Παζινός, Ζορνάδης, Άγιος Νικόλαος, Σούδα, Πλατάνι, Άπτερα, Καλάμι, Καλύβες, Αρμένιοι, Βάμμος, Πλάτανος, Μετόχι, Γαβαλοχώρι, Δουλιανά, Ασπρον, Πλάκα, Κόκκινον Χωρίον, Καμπιά, Δράπανο, Παλαιλώνιο, Ξηροστέρνιο, Κεφαλάς, Σούρη, Σελλιιά, Λικοτιναρέα, Καλαμίτσι Αλεξάνδρου, Καλαμίτσι Αμυγδάλι, Βρύσες, Χάμπαθα, Φονές, Εξώπολη, Γεωργιούπολη, Ασπρουλιάνοι, Μαθές, Μουρίον, Κάβαλλος, Κουρνά, Κάστελος, Πάτημα, Φυλακή, Μεταμόρφωση, Δράμια, Παραλία Κουρνά.

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Στην υποενότητα παράλιων οικισμών υπάρχει έντονη βλάστηση στα επίπεδα τμήματα, φρύγανα και χαμηλή βλάστηση στα ψηλότερα. Το μεγαλύτερο βόρειο παραλιακό τμήμα της περιοχής Πλατανιά ανήκει στα όρια περιοχής Natura όπως και οι βόρειες και ανατολικές ακτές εκατέρωθεν της Γεωργιούπολης. Σε όλη την περιοχή υπάρχουν μικρά φαράγγια. Η κυρίαρχη χρήση είναι η τουριστική και αναπτύσσεται κυρίως στην οικιστική περιοχή. Στην υπόλοιπη περιοχή οι χρήσεις είναι αγροτοκτηνοτροφικές. Κύρια αγροτική δραστηριότητα το λάδι, τα πορτοκάλια και τα κηπευτικά. Υπάρχει μεταποιητική δραστηριότητα αγροτικών προϊόντων αλλά και βιοτεχνίες και μικρής κλίμακας βιομηχανικές χρήσεις.

Στην υποενότητα μεσόγειων – ημιορεινών οικισμών στο μεγαλύτερο τμήμα υπάρχει ζωνή βλάστηση και θέσεις με ιδιαίτερα οικοσυστήματα. Στα νοτιότερα και ψηλότερα σημεία υπάρχει τυπική χαμηλή βλάστηση – φρύγανα. Η κυρίαρχη χρήση είναι η αγροτοκτηνοτροφική ενώ η δεύτερη κατοικία αναπτύσσεται κυρίως στην περιοχή του Αποκόρωνα (Βάμμος-Γαβαλοχώρι-Βρύσες). Κύρια αγροτική δραστηριότητα το λάδι, και τα κηπευτικά

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Στην υποενότητα παράλιων οικισμών, η παλιά Πόλη Χανίων, τοπόσημο διεθνούς ενδιαφέροντος είναι κυρίαρχο πολιτισμικό στοιχείο. Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι τα Άπτερα, το Μαράθι, η νησίδα Σούδα. Στην περιοχή Ακρωτηρίου σημαντικά αξιοθέατα αποτελούν τα Μοναστήρια : Γκουβερνέτου, Αγίας Τριάδας Τσαγκαρόλων, Αγίου Ιωάννου Ελεήμονος. Στα παράλια υπάρχουν μερικές διάσπαρτες αγροτικές εγκαταστάσεις από το μεσαίωνα.

Στην υποενότητα μεσόγειων – ημιορεινών οικισμών, υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί μη χαρακτηρισμένοι και δύο κηρυγμένοι η Κάστελος και η Φυλακή. Σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι ο Νεροκούρος, ο Κάστελος Βαρυπέτρου, ο αρχαίος οικισμός (ίσως Κόριον) στη θέση Μετόχι Κάβαλος. Επίσης συναντάμε σημαντικά ιστορικά μνημεία και σημαντικά κτήρια όπως ο Πύργος Da Mollin Αλικιανού, η Villa Selsebilια στα Περβόλια.

Οδικό δίκτυο:

Στην υποενότητα παράλιων οικισμών, κύρια πύλη εισόδου αποτελεί η εθνική οδός της βόρειας Κρήτης. Παράλληλα στην ΕΟ αναπτύσσεται το δίκτυο πρόσβασης στο εσωτερικό της υποενότητας. Το επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο των οικισμών της χωρικής ενότητας είναι καλό. Σε σχετικά καλή κατάσταση είναι το πυκνό δίκτυο αγροτοκτηνοτροφικών δρόμων.

Στην υποενότητα μεσόγειων – ημιορεινών οικισμών, κύρια πύλη εισόδου αποτελεί η εθνική οδός που διατρέχει σε αρκετές θέσεις την περιοχή και «δίνει» σε κάθετους δρόμους πρόσβαση προς τις υπόλοιπες θέσεις. Το επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο των οικισμών της χωρικής ενότητας είναι σχετικά καλό. Αντίθετα το πυκνό δίκτυο αγροτοκτηνοτροφικών δρόμων είναι σε άσχημη κατάσταση.

Απειλές:

Στην συγκεκριμένη ενότητα, σημαντικότερες απειλές προέρχονται από τα οξυμένα προβλήματα που δημιουργεί το οικιστικό τοπίο, με σοβαρές συνέπειες και στο φυσικό τοπίο. Στα παράλια και σε μία ζώνη βάθους 2-3 χλμ. η ανεξέλεγκτη εκτός σχεδίου δόμηση αλλοιώνει το φυσικό τοπίο και επιπλέον δημιουργείται ρύπανση της θάλασσας και των ρεμάτων. Στις παρυφές της υποενότητας το φαινόμενο της ρύπανσης είναι εντονότερο καθώς κτηνοτροφικές μονάδες μεγάλης ή μικρότερης κλίμακας ρυπαίνουν τον υδροφόρο ορίζοντα με τελικούς αποδέκτες την θάλασσα και τα ρέματα.

Επισημαίνεται ως ιδιαίτερη όχληση η ύπαρξη διάσπαρτων βιομηχανικών μονάδων, μερικές από τις οποίες ανήκουν στην κατηγορία SEVESO.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Η περιοχή στο σύνολο της ενότητας, διαθέτει μεγάλη φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου.

Β.1.1.στ.3.8: Τοπίο Ενότητας 8 - Δυτικές Ακτές έως Ακρωτήρι Κριός**ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Στην ενότητα αυτή συναντάμε Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 κυρίως στην παράλια ζώνη και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ελληνικά και Μεσαιωνικά. Υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί σε μέτρια κατάσταση εκ των οποίων δύο είναι κηρυγμένοι.
Πολιτισμικό περιβάλλον	Η ενότητα διασχίζεται από το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4, το οποίο έχει αφετηρία το Καστέλι Κισσάμου και στο εσωτερικό της περιλαμβάνονται πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων όπως το Καστέλι Κισσάμου, το Ελαφονήσι, η Νησίδα Γραμβούσα, η αρχαία Πολυρρήνια, η αρχαία Φαλάσαρνα.
Αναγνωρισιμότητα	Κύριο χαρακτηριστικό για το σύνολο της ενότητας είναι το πλούσιο φυσικό και πολιτισμικό της περιβάλλον, με σημαντικές περιοχές εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000 όπως ενδεικτικά: Γραμβούσα, Φαλάσαρνα, Ελαφόνησος, Έλος, Χρυσосκαλίτισσα και πλήθος Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιόλογη ποιότητα	Η σύγκρουση των χρήσεων στις παραλιακές ζώνες (θερμοκήπια και τουριστικές εγκαταστάσεις, κυρίως στο ΒΔ άκρο) καθώς και η εκτός σχεδίου δόμηση αλλά και η δόμηση εντός των οικισμών, έχουν επιφέρει αλλοιώσεις στο οικιστικό τοπίο με συνέπειες και στο φυσικό. Με κατάλληλους χειρισμούς οι αλλοιώσεις κρίνονται αναστρέψιμες. Στο εναπομείναν φυσικό τοπίο δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αλλοιώσεις ενώ υπάρχουν περιοχές όπου η κατάσταση του τοπίου κρίνεται φυσική/άριστη.
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	Στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν σημαντικές περιοχές εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000 οι: GR4340001 και SPA 4340017 Ήμερη και Άγρια Γραμβούσα-Τηγάνι και Φαλάσαρνα-Ποντικονήσι, Όρμος Λιβιάδι-Βίγλα, GR4340002 Νήσος Ελαφόνησος και Παράκτια Θαλάσσια Ζώνη, GR4340003 και SPA 4340021 Χερσόνησος Ροδωπού-Παραλία Μάλεμε, GR4340004 Έλος-Τοπόλια-Σάσαλος-Άγιος Δίκαιος και GR4340015 παραλία από Χρυσосκαλίτισσα μέχρι Ακρωτήρι Κριός. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί οι: περιοχή Ελαφόνησος-Κολυμπάρι-Καστέλι, περιοχή Μονής Γωνιάς, Δικτυναίο Ιερό-Ακρ. Σπαντα, Πολυρρήνια, Νησίδες Ήμερη και Άγρια Γραμβούσα, Κόλπος Λιβιάδι Κισσάμου, Καστέλι, Ρόκα. Υπάρχουν πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων: το Καστέλι Κισσάμου, το

	Ελαφονήσι, η Νησίδα Γραμβούσα, η αρχαία Πολυρρήνια, η αρχαία Φαλάσαρνα.
Μοναδικότητα-σπανιότητα	<p>Η χωρική ενότητα αποτελεί περιοχή με σημαντικό φυσικό και πολιτισμικό πλούτο με ζώνες προστασίας που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000. Ειδικότερα όσων αφορά στο βορειοδυτικό της τμήμα, την <i>Χερσόνησο Ροδοπού-Παραλία Μάλεμε</i>, η ποιότητα και σπουδαιότητά του συνίσταται στα ακόλουθα χαρακτηριστικά: <i>αρχαιολογικός χώρος Δίκτυννας</i> στο βόρειο μέρος της χερσονήσου, απολιθώματα θηλαστικών στη <i>Ραβδούχα</i>, σημαντική ορνιθοπανίδα, πολλά ενδημικά είδη φυτών και ζώων, ενώ η παραλία από Κολυμπάρι μέχρι Πλατανιά είναι μια από τις πιο σημαντικές θέσεις αναπαραγωγής της <i>Caretta caretta</i> στην Κρήτη.</p> <p>Επίσης εθνικής σημασίας Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί τα νησιά <i>Ήμερη</i> και <i>Άγρια Γραβούσα</i>, ως σημαντικές περιοχές για πολλά ελληνικά ενδημικά ή στενοενδημικά φυτικά είδη και για ενδημικά ή σπάνια είδη και υποείδη ερπετών και ασπόνδυλων. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στο σπάνιο και τοπικό ενδημικό φυτό <i>Anthemis glaberrima</i>.</p> <p>Οι περιοχές <i>Έλους</i> και <i>Περβόλια</i>, στο κέντρο της ενότητας, είναι σημαντικές καθώς περιλαμβάνουν σπάνιες για τη νότιο Ελλάδα, φυτείες και δάση καστανιάς.</p> <p>Η Χρυσосκαλίτισσα, η νήσος <i>Ελαφόνησος</i> και η απέναντί της ακτή της Κρήτης παρουσιάζουν μεγάλο οικολογικό ενδιαφέρον με τους σπάνιους φυτικούς και ζωικούς οργανισμούς. Επίσης η περιοχή είναι πολύ σημαντική για τα μεταναστευτικά πτηνά τόσο ως τόπος αναπαραγωγής όσο και ως ενδιάμεσος σταθμός ανάπαυσης.</p>
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	Ενδιαφέροντα πολιτιστικά, φυσικά, οικολογικά και γεωμορφολογικά στοιχεία, συνθέτουν την αισθητική αξία του τοπίου για το σύνολο της ενότητας. Επίσης εντοπίζονται πανοραμικές θέες προς το Κρητικό και Λιβυκό πέλαγος και ενδιαφέρουσες διαδρομές σε σπάνιο τύπο τοπίου.
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	<p>Οι στόχοι ποιότητας για το μοναδικό τοπίο της ενότητας, πέραν από τις ενέργειες για την αντιμετώπιση της εκτός σχεδίου δόμησης και της δόμησης εντός των οικισμών, που αποτελούν κοινό πρόβλημα για όλο το νησί, είναι η επίλυση της σύγκρουσης των χρήσεων στις παραλιακές ζώνες (θερμοκήπια και τουριστικές εγκαταστάσεις, κυρίτερα στο ΒΔ άκρο, από την περιοχή της Φαλάσαρνας και νότια), καθώς και η εφαρμογή των ενδεδειγμένων περιβαλλοντικών τεχνικών στην εξόρυξη γύψου, στην περιοχή Στόμιο.</p> <p>Επομένως η ποιοτικότερη ένταξη της οικιστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον, η απόδοση</p>

	<p>καθαρότερων υδάτων στη θάλασσα και στα ρέματα που την τροφοδοτούν και η αποκατάσταση/ανάδειξη των μνημείων, είναι οι κύριοι στόχοι ποιότητας τοπίου για την ενότητα αυτή.</p> <p>Ειδικότερα στις περιοχές που βρίσκονται σε ζώνες του δικτύου Natura 2000, εκτός του ελέγχου στη δόμηση και την απόδοση καθαρότερων υδάτων, πρέπει να τεθούν υπό έλεγχο, το κυνήγι, η βόσκηση, το παράνομο ψάρεμα, οι πολλές τουριστικές δραστηριότητες, τα θερμοκήπια.</p>
--	--

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

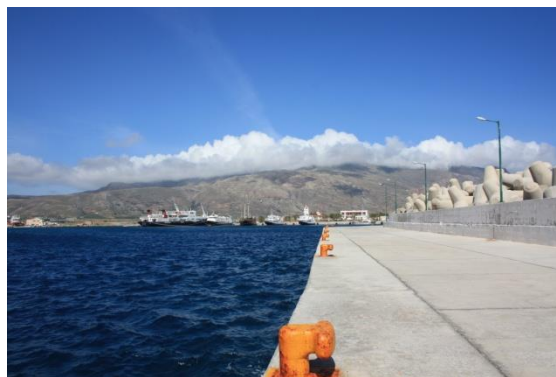
Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 8: Δυτικές ακτές, έως Ακρωτήριο Κριός

Τοποθεσία: Π.Ε. Χανίων, Δήμοι: Πλατανιά, Κισσάμου, Καντάνου-Σελίνου

Σκίτσο/Φωτογραφία:

Λιμένας Καστελλίου

Λιμένας Καστελλίου

Παραλία Φαλάσαρνα-θερμοκήπια

Κάμπος –θερμοκήπια

Ακτές προς Νότο-θέα

Περιοχή Στόμιο

Δίκτυννα
cretanbeaches.com

Πηγή:

Άγιος Παύλος Ροδοπού
cretanbeaches.com

Πηγή:

Τύπος Τοπίου:

Στη Χερσόνησο Ροδοπού συναντάμε απόκρημνες ακτές, φρύγανα, ύφαλους και λιβάδια Ποσειδωνίας, ενώ στη Χερσόνησο Γραμβούσας έχουμε ασβεστολιθικούς βραχώδεις όγκους, φρύγανα, με απότομες πλαγιές και με θαλάσσια σπήλαια στις ακτές.

Στις δυτικές ακτές έχουμε εναλλασσόμενες αμμώδεις και βραχώδεις εκτάσεις ενώ οι ορεινές εκτάσεις είναι καλυμμένες με φρύγανα, σπήλαια, φαράγγια, τρεχούμενα νερά, φυτείες και δάση καστανιάς και καλλιέργειες ελιάς.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών:

Κολυμπάρι, Αφράτα, Ροδοπός, Ραβδούχα, Καμάρα, Μαραθοκεφάλα, Σπηλιά, Καρθιανά, Καλυδονία, Κόκκινο Μετόχι, Δραπανιάς, Κερά, Περβολάκια, Χαρχαλιανά, Καλουδιανά, Τσικαλαριά, Κάμπος, Κίσσαμος, Πύργος, Πολυρρήνια, Ζαχαριανά, Φουρνάδος, Τράχηλος, Καλυβιανή, Αζογυράς, Φαλάσαρνα, Γραμβούσα, Πλάτανος, Σφηνάρι, Κιολιανά, Σάσαλος, Ψαριανά, Έλος, Λίμνη, Παππαδιανά, Κεραμωτή, Αμυγδαλοκέφαλο, Λιβάδια, Τζιτζιφιά, Φαράγγι, Καλαμιός, Πλάτανος, Λαγκαδάς, Σκλαβοπούλα, Μανιατιανά, Μονή Χρυσосκαλίτισσας, Αγία Κυριακή.

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Σε ότι αφορά στο παραλιακό μέτωπο στις δυτικές ακτές έχουμε εναλλασσόμενες εκτάσεις αμμώδεις και βραχώδεις με φρύγανα, ύφαλους, πεδιάδες με εκτατικές καλλιέργειες σε θερμοκήπια, αλλά και σημαντικές τουριστικές δραστηριότητες ιδιαίτερα σε περιοχές με ιδιαίτερη πολιτισμική και φυσική αξία τοπίου. Στους εσωτερικούς ημιορεινούς όγκους υπάρχουν ελαιώνες, καστανιές και πλατάνια.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Η ενότητα διασχίζεται από το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4, το οποίο έχει αφετηρία το Καστέλι Κισσάμου και στο εσωτερικό της περιλαμβάνονται πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων όπως το Καστέλι Κισσάμου, η αρχαία Δίκτυννα, η Νησίδα Γραμβούσα, η αρχαία Πολυρρήνια, η αρχαία Φαλάσαρνα, το Ελαφονήσι. Συνιστούν μοναδικά τοπία με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά και πανοραμικές θέες, ενώ η γενική κατάσταση του τοπίου κρίνεται καλή έως άριστη.

Οδικό δίκτυο:

Στην ενότητα κύρια πύλη εισόδου αποτελεί η εθνική οδός της βόρειας Κρήτης. Παράλληλα στην ΕΟ αναπτύσσεται το δίκτυο πρόσβασης στο εσωτερικό της υποενότητας και «δίνει» σε κάθετους δρόμους πρόσβαση προς τις υπόλοιπες θέσεις. Το επαρχιακό και διαδημοτικό οδικό δίκτυο των οικισμών της χωρικής ενότητας είναι σχετικά καλό. Αντίθετα το δίκτυο αγροτοκτηνοτροφικών δρόμων είναι σε άσχημη κατάσταση.

Απειλές:

Στην συγκεκριμένη ενότητα, πέρα από τις πιέσεις που δέχεται το οικιστικό τοπίο από την εκτός σχεδίου δόμηση και τη δόμηση εντός των οικισμών, με συνέπειες και στο φυσικό τοπίο, θα πρέπει να επιλυθεί η σύγκρουση των χρήσεων κυρίως στις παράλιες περιοχές (θερμοκήπια, εξόρυξη γύψου και τουριστικές εγκαταστάσεις). Επίσης στις περιοχές με καθεστώς προστασίας της φύσης, δραστηριότητες όπως, η βόσκηση, κυνήγι και ψάρεμα θα πρέπει να τεθούν υπό αυστηρό έλεγχο.

Ειδικότερα στην περιοχή Έλους η ελεύθερη βόσκηση, το παράνομο κυνήγι και οι φωτιές αποτελούν μόνιμους κινδύνους για την περιοχή. Επιφέρεται περιβαλλοντική επιβάρυνση από τα υγρά απόβλητα των ελαιουργείων, καθώς αποχετεύονται μέσω των τοπικών χειμάρρων και καταλήγουν στη θάλασσα.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Η περιοχή στο σύνολο της ενότητας, διαθέτει μεγάλη φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου.

Β.1.1.στ.3.9: Τοπίο Ενότητας 9 - Νότιες Ακτές έως Φραγκοκάστελο**ΠΙΝΑΚΑΣ**

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
Αισθητικό και φυσικό κάλλος	Μοναδικού κάλλους περιοχή των Λευκών Ορέων, η οποία βρίσκεται στην πλειονότητά της σε καθεστώς εντός ζωνών του δικτύου Natura 2000, ενώ στην ενότητα συναντάμε και το διεθνούς ενδιαφέροντος τοπίο του Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς. Υπάρχουν επίσης χαρακτηρισμένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Κύριος χαρακτήρας των αρχαιολογικών καταλοίπων είναι Ελληνικά και Μεσαιωνικά. Υπάρχουν αρκετοί παραδοσιακοί οικισμοί σε μέτρια κατάσταση εκ των οποίων επτά είναι κηρυγμένοι – «επισκέψιμοι» σε ενιαία πορεία από τη θάλασσα.
Πολιτισμικό περιβάλλον	Η ενότητα διασχίζεται από το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4, στο εσωτερικό της περιλαμβάνονται πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων όπως το Καστέλι Σελίνου, Ρωμαϊκός οικισμός Καντάνου, Φαράγγι Νίμπρου και θαλάσσιος χώρος Αγίας Ρουμέλης (αρχαία Τάρα), Σούγια, Λουτρό, αρχαία Ανώπολις, Αρχαίος Φοίνιξ, χώροι στη Νήσο Γαύδο και Γαυδοπούλα. Υπάρχουν παραδοσιακοί οικισμοί από τους οποίους κηρυγμένοι είναι οι: Ομαλός, Σκαλωτή, Κομιτάδες, Χώρα Σφακίων, Λουτρό, Αγία Ρουμέλη,
Αναγνωρισιμότητα	Η κυριαρχία μέρους των Λευκών Ορέων προσδίδει ιδιαίτερη αναγνωρισιμότητα στο τοπίο της παρούσας ενότητας. Στον πυρήνα της περιοχής συναντάμε το οροπέδιο Ομαλού και τον Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς που αποτελεί Τοπόσημο Διεθνούς ενδιαφέροντος. Βραχώδεις ακτές, θαλάσσιες σπηλιές, πηγές, ρέματα και φαράγγια αποτελούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τοπίου.
Αναλλοίωτος χαρακτήρας – αξιολογητικότητα	Η κατάσταση του τοπίου στο σύνολο της ενότητας είναι από εξαιρετικά καλή έως φυσική/άριστη. Μικρές αλλοιώσεις παρατηρούνται κυρίως στα νοτιανατολικά πεδινά της ενότητας.
Ήδη αναγνωρισμένα προστατευόμενα στοιχεία	Στο σύνολο της ενότητας υπάρχουν σημαντικές περιοχές του δικτύου Natura 2000 οι: GR4340005 Όρμος Σούγιας-Βάρδια-Φαράγγι Λισσού μέχρι Ανύδρου και παράκτια ζώνη, GR4340012 Ασφέντου-Καλλικράτης και παράκτια ζώνη, GR4340013 και SPA 4340023 Νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα, SPA 4340014 Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς-Φαράγγι Τρυπητής-Ψιλάφι-Κουστογέρακο, GR4340008 Λευκά Όρη και παράκτια ζώνη, SPA 4340019 Φαράγγι Καλλικράτης- Αργουλιανό Φαράγγι-Οροπέδιο Μανίκα. Ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς είναι αναγνωρισμένος ως τέτοιος από το 1962. Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους έχουν χαρακτηριστεί οι: Πεδιάδα Φραγκοκάστελου, Λευκά Όρη, Φαράγγι

	<p>Σαμαριάς-Ομαλός και Τάρα, Συία και Λισσός, Κάντανος και Υρτακίνα, Φαράγγι Νίμπρου, Νήσοι Γαύδος και Γαυδοπούλα.</p> <p>Υπάρχουν πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων οι: Καστέλι Σελίνου, Ρωμαϊκός οικισμός Καντάνου, Φαράγγι Νίμπρου και θαλάσσιος χώρος Αγίας Ρουμέλης (αρχαία Τάρα), Συία και Λισσός, αρχαία Ανώπολις, Αρχαίος Φοίνιξ, χώροι στη Νήσο Γαύδο και Γαυδοπούλα.</p> <p>Κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί οι: Ομαλός, Σκαλωτή, Κομιτάδες, Χώρα Σφακίων, Λουτρό, Αγία Ρουμέλη.</p>
Μοναδικότητα-σπανιότητα	<p>Η χωρική ενότητα αποτελεί περιοχή με σημαντικό φυσικό και πολιτισμικό πλούτο με εκτεταμένες ζώνες προστασίας του δικτύου Natura 2000, πολλά χαρακτηρισμένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους και πολλούς αρχαιολογικούς χώρους. Από τα σημαντικότερα στοιχεία που προσδίδουν και μια μοναδικότητα στο τοπίο της ενότητας είναι το τμήμα των Λευκών Ορέων και ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς.</p> <p>Ειδικότερα:</p> <p>Το τμήμα των Λευκών Ορέων και η παράκτια ζώνη παρουσιάζει ιδιαίτερα πλούσια γεωμορφολογία και χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό φαραγγίων, με σημαντικότερο αυτό της Σαμαριάς. Υπάρχει επίσης μεγάλος αριθμός χαραδρών, σπηλαίων, βαράθρων, πολγών και οροπεδίων. Αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό των ακτών της περιοχής είναι οι ασβεστολιθικοί απότομοι γκρεμοί. Οι υψηλότεροι έχουν περισσότερες από μια κλιματικές ζώνες και ζώνες βλάστησης. Το φαράγγι της Σαμαριάς χαρακτηρίζεται από τις μεγαλύτερες παράκτιες χαράδρες των Βαλκανίων. Ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς είναι ο παλιότερος χαρακτηρισμένος στην Ελλάδα (από το 1962) και αποτελεί Τοπόσημο Διεθνούς ενδιαφέροντος. Περιλαμβάνεται στην περιοχή Natura Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς-Φαράγγι Τρυπητής-Ψιλάφι-Κουστογέρακο . φιλοξενεί πανίδα και χλωρίδα με μεγάλη ποικιλότητα και ισορροπία και είναι η μοναδική περιοχή όπου απαγορεύεται η βόσκηση. Η περιοχή προστατεύεται επίσης από τη συνθήκη της Βαρκελώνης. Επίσης ιδιαίτερα σημαντικά για την Ευρώπη είναι τα νησιά Γαύδος και Γαυδοπούλα, αναφορικά με την χλωριδική τους σύνθεση. Τα αφρικανικά είδη που συναντώνται στα νησιά είτε αποτελούν την μοναδική παρουσία τους στην Ευρώπη, είτε μια από τις ελάχιστες.</p>
Η αξία του τοπίου ως φυσικού πόρου	<p>Η αισθητική αξία του τοπίου στη χωρική ενότητα αναφέρεται σε μέρος των Λευκών Ορέων με μοναδικού ενδιαφέροντος τοπία και γεωλογικούς σχηματισμούς, με ιδιαίτερα ανθρωπογενή χαρακτηριστικά, ενδιαφέρουσες διαδρομές και θέες και εξαιρετικής σημασίας οικοσυστήματα. Το μεγαλύτερο τμήμα της χωρικής ενότητας βρίσκεται εντός ζωνών του δικτύου Natura</p>

	2000 και περιλαμβάνει μέρος από τα πυκνότερα δίκτυα του Ε4 Κρήτης.
Στόχοι ποιότητας. Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης	Οι στόχοι ποιότητας για το μοναδικό τοπίο της ενότητας, πέραν από τις ενέργειες για την αντιμετώπιση της περιορισμένης εκτός σχεδίου δόμησης και της δόμησης εντός των οικισμών, που αποτελούν κοινό πρόβλημα για όλο το νησί, είναι η επίλυση της σύγκρουσης των χρήσεων στις παραλιακές ζώνες και στα νοτιανατολικά πεδινά. Ειδικότερα στις περιοχές που βρίσκονται σε ζώνες του δικτύου Natura 2000, εκτός του ελέγχου στη δόμηση και την απόδοση καθαρότερων υδάτων, πρέπει να τεθούν υπό έλεγχο, το κυνήγι, η υπερβόσκηση (που πολλές φορές συνοδεύεται με διαχείριση των βιοτόπων με φωτιά), η ξύλευση, το παράνομο ψάρεμα (με δυναμίτη στις ακτές), οι τουριστικές δραστηριότητες

ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αξιολόγηση του Τοπίου Ενότητας 9: Νότιες ακτές, έως Φραγκοκάστελο

Τοποθεσία: Π.Ε. Χανίων και Ρεθύμνου.

Δήμοι: Καντάνου-Σελίνου, Σφακίων, Αγίου Βασιλείου

Σκίτσο/Φωτογραφία:

Παλαιόχωρα – θέα προς Λιβικό πέλαγος

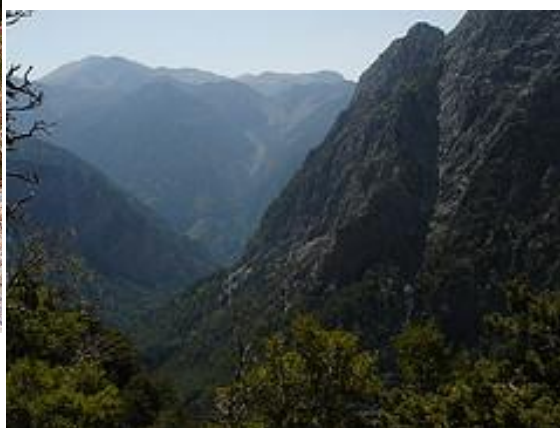
Νότια Ακτή – έξοδος φαραγγιού

Σούγια

Αγία Ρουμέλη, Φαράγγι Σαμαριάς

Φαράγγι Σαμαριάς

Παραλία Αγ. Ιωάννης Γαύδος
www.moto-crete.com

Πηγή: www.moto-crete.com

Παραλία Λαύρακα, Γαύδος
www.moto-crete.com

Πηγή: www.moto-crete.com

Τύπος Τοπίου:

Η περιοχή παρουσιάζει ιδιαίτερα πλούσια γεωμορφολογία και πολύ ενδιαφέρον γεωπεριβάλλον. Συναντάμε βραχώδης και απόκρημνες ακτές, θαλάσσιες σπηλιές, πηγές, ρέματα και φαράγγια, οροπέδια και δάση, λιβάδια Ποσειδωνίας, ύφαλους, κοιλάδες και λόφους με κατάφυτες πλαγιές, αμμώδεις παραλίες.

Όνομα(-τα) πόλεων ή χωριών:

Παλαιόχωρα, Αζογυρές, Άνυδρος, Πλατανές, Ασφενδιλές, Προδρόμι, Παππαδιανά, Καμάρια, Σούγια, Λιβαδάς, Κουστογέρακο, Αγία Ρουμέλη, Παλαιά Αγία Ρουμέλη,

Ομαλός, Άγιος Ιωάννης, Αράδαινα, Λιβανιανά, Λουτρό, Ανώπολις, Χώρα Σφακίων, Βριτομάρτις, Κομιτάδες, Βουβάς, Ίμπρος, Ασφένδου, Καψοδάσος, Πατσιανός, Σκαλωτή, Φραγκοκάστελλο, Αργουλές, Κόρακας, Γαυδοπούλα, Άμπελος, Καστρί, Καραβέ, Φώκια, Βατσιανά.

Κυρίαρχη κάλυψη γης και στοιχεία τοπίου:

Στο τμήμα που αφορά στα *Λευκά Όρη και την παράκτια ζώνη τους*, έχουμε δάσος κυπαρισσιών και εκτεταμένα δάση πεύκου. Μικρό ποσοστό της επιφάνειας της περιοχής καλύπτεται από πουρνάρια. Στις ακτές με τους απότομους γκρεμούς συναντάμε ζώνες χαμηλής βλάστησης με αφθονία ειδών.

Δυτικότερα στον *Όρμο της Σούδας-Βάρδια-Φαράγγι Λισσού μέχρι Ανύδρου και παράκτια ζώνη* η ακτή είναι απόκρημνη και βραχώδης με πολλά σπάνια και ενδημικά είδη χλωρίδας. Δάση με πεύκα και δενδρώδεις διαπλάσεις με κέδρα βρίσκονται στην εσωτερική ζώνη μαζί με αείφυλλη σκληρόφυλλη βλάστηση από χαρουπιές και ελιές.

Ανατολικότερα στην περιοχή *Ασφένδου – Καλλικράτης και παράκτια ζώνη*, υπάρχουν πολλοί βιότοποι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος όπως το δάσος πουρναριού, τα φαράγγια και οι σπηλιές. Το μέρος της περιοχής που βρίσκεται σε χαμηλό υψόμετρο καλύπτεται κυρίως από καλλιέργειες και φρύγανα.

Όσον αφορά στα νησιά στη *Γαύδο* η βλάστηση είναι κυρίως μακκία και δάση. Αντίθετα στη *Γαυδοπούλα* είναι κυρίως φρύγανα με ελάχιστες συστάδες μακί *Pistacia*.

Πολιτισμικό περιβάλλον (κατάσταση/ποιοτικά χαρακτηριστικά):

Η ενότητα διασχίζεται από το Περιπατητικό Μονοπάτι Ε4, στο εσωτερικό της περιλαμβάνονται πολυπληθείς θέσεις κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων όπως το Καστέλι Σελίνου, Ρωμαϊκός οικισμός Καντάνου, Φαράγγι Νίμπρου και θαλάσσιος χώρος Αγίας Ρουμέλης (αρχαία Τάρα), Σούγια, Λουτρό, αρχαία Ανώπολις, Αρχαίος Φοίνις, χώροι στη Νήσο Γαύδο και Γαυδοπούλα. Οι κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι: Ομαλός, Σκαλωτή, Κομιτάδες, Χώρα Σφακίων, Λουτρό, Αγία Ρουμέλη.

Οδικό δίκτυο:

Λόγω της δυσκολίας του ανάγλυφου το οδικό δίκτυο είναι περιορισμένης έκτασης και μέτριας ποιότητας, ενώ υπάρχουν παράνομες διανοίξεις δρόμων ειδικά εκεί όπου εμφανίζεται αναπτυσσόμενη τουριστική δραστηριότητα. Αντίθετα σημαντικές είναι οι περιπατητικές διαδρομές με κύριο άξονα το σύστημα του Ε4, ενώ προωθείται η τακτικότερη θαλάσσια σύνδεση παράλιων οικισμών και νήσων σε ενιαία πορεία.

Απειλές:

Στην συγκεκριμένη ενότητα, πέρα από τις πιέσεις που δέχεται το οικιστικό τοπίο από την εκτός σχεδίου δόμηση, σε περιορισμένη έκταση και τη δόμηση εντός των οικισμών, με συνέπειες και στο φυσικό τοπίο, θα πρέπει να επιλυθεί η έντονη σύγκρουση των χρήσεων στην παραλιακή περιοχή της Κουντούρας (θερμοκήπια και τουριστικές εγκαταστάσεις), δυτικά της Παλαιόχωρας. Επίσης στις περιοχές με καθεστώς προστασίας της φύσης, δραστηριότητες όπως, η υπερβόσκηση, παράνομο κυνήγι και ψάρεμα με δυναμίτη, καθώς και η παράνομη διάνοιξη δρόμων έχουν σημαντικές επιπτώσεις.

Ειδικότερα στα χαμηλότερα σημεία της περιοχής όπου το φυσικό κάλλος έχει συνδυαστεί με την τουριστική δραστηριότητα, η ανάγκη διαχειριστικού σχεδίου είναι επιτακτική.

Άλλα ενδιαφέροντα στοιχεία:

Η περιοχή στο σύνολο της ενότητας, διαθέτει σπάνια ιδιαίτερη Φυσική Ομορφιά και πολύπλοκη γεωμορφολογική δομή.

Χάρτης 1: Τοπία ιδιαίτερης σημασίας

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ:

Συμβολή στην προβληματική της Οργάνωσης των Ενοτήτων Τοπίου

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Το ιδιαίτερα σημαντικό απόθεμα των φυσικών και ανθρωπογενών μνημείων σε συνδυασμό με τα κοινωνικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά της κάθε ενότητας Τοπίου τις καθιστούν πλεονεκτικό χώρο για την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ήπιας - αειφόρου ανάπτυξης. Τα διάσπαρτα και πολυπληθή ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία που υπάρχουν σε όλο το εύρος της κάθε ενότητας, αξιολογείται ότι μπορούν να ενταχθούν σε ένα σύστημα χωρικών συνόλων, δικτύων και πολιτιστικών διαδρομών, συνδυασμένες μάλιστα με τις υπόλοιπες - επίσης πολυπληθείς και σημαντικές - ενότητες του φυσικού αποθέματος της κάθε περιοχής.

Τα σημαντικά στοιχεία των ενοτήτων Τοπίου σε γενικές γραμμές μπορούν να διακριθούν και να ομαδοποιηθούν:

- Σε μικρά χωρικά συστήματα ή μεμονωμένες θέσεις, στις οποίες συναντώνται ξεχωριστά ή σε μικρές ομάδες ενδιαφέροντα ανθρωπογενή στοιχεία. Το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο εντάσσονται διαφοροποιείται σε ότι αφορά, στην αξία του, στον βαθμό εγκατάλειψης και υποβάθμισής του. Ο χαρακτήρας της αντιμετώπισής τους θα παραμείνει εκ των πραγμάτων "σημειακός".
- Σε μεγάλα γεωγραφικά σύνολα - συστήματα που, από τη θέση τους στο χώρο, συνδυάζονται με ευρύτερες ευαίσθητες περιοχές της Περιφέρειας και λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους μπορούν να αναπτυχθούν ολοκληρωμένα προγράμματα πολιτιστικών – περιβαλλοντικών παρεμβάσεων και επαφής με το φυσικό περιβάλλον.

Το πλαίσιο σχεδιασμού για τα μεγάλα αυτά γεωγραφικά σύνολα- Ενότητες Τοπίου, πρέπει – και εκτιμάται ότι μπορεί – να στηριχθεί στην άρρηκτη σχέση των φυσικών και πολιτισμικών στοιχείων της κάθε περιοχής.

Ένας τέτοιος σχεδιασμός μπορεί να ικανοποιεί δύο στόχους :

- Κατ' αρχήν, συμβάλλει στην ανάδειξη του ιστορικού βάθους της περιοχής με την προβολή των μαρτυριών του παρελθόντος σε ολόκληρη την ιστορική διαδρομή, σε συσχετισμό και με τα στοιχεία του περιβάλλοντος, που ούτως ή άλλως έχουν ανθρωπογενείς επιδράσεις, άρα και αυτό μεταφέρει επίσης τις μαρτυρίες της ανθρώπινης δράσης.
- Και κατά δεύτερο, εφόσον ενισχυθούν και προβληθούν σωστά τα διαχρονικά ιστορικά και φυσικά χαρακτηριστικά, που είναι στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, το αποτέλεσμα του σχεδιασμού θα έχει παιδευτικό ρόλο για τους επισκέπτες και επομένως θα συμβάλει σε μια αναπτυξιακή διαδικασία ισόρροπη και με σεβασμό τόσο προς τον μόνιμο κάτοικο της κάθε περιοχής, όσο και προς τον επισκέπτη που αναζητά την παιδευτική διαδικασία στην περιήγηση του.

B. ΔΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ-ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ – ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΠΙΟΥ

Παρά τις επιμέρους παρεμβάσεις που έχουν γίνει σε διάφορες περιοχές-ενότητες τοπίων της ενδοχώρας, κύρια από την τοπική αυτοδιοίκηση και τους αναπτυξιακούς φορείς (πχ, Οροπέδιο Λασιθίου, περιοχή Ζαρού-Ρούβα, περιοχή Ανωγείων, κλπ), δεν υπήρξαν ποτέ ολοκληρωμένες ρυθμίσεις, σχεδιασμοί και παρεμβάσεις οι οποίες

θα απαντούσαν συνολικά στα προβλήματα που οι εκάστοτε συνθήκες χωροταξικής οργάνωσης και ανάπτυξης επέβαλαν και που οι τοπικές κοινωνίες δεν μπορούσαν να παρακολουθούν εξαιτίας της κοινωνικής, οικονομικής και διοικητικής υστέρησης τους. Έτσι στα πλαίσια αυτά ακόμα και οι όποιες αποσπασματικές προσπάθειες σχεδιασμού και διαχείρισης του ορεινού χώρου έμεναν αναποτελεσματικές μπροστά στο μεγάλο πρόβλημα του μετασχηματισμού των παραγωγικών και κοινωνικών δεδομένων της κάθε περιοχής, που προσδιορίζεται συνοπτικά στις παρακάτω παραμέτρους:

- Νέες διαστάσεις χωρικών διαρθρώσεων
- Ανάπτυξη του οικιστικού συστήματος χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό
- Αναδιάρθρωση γεωργικής παραγωγής
- Νέες τάσεις – διερεύνηση τουριστικών ζωνών
- Ένταση χωρικών ανισοτήτων στην Περιφέρεια Κρήτης.
- Ένταση περιβαλλοντικών προβλημάτων

Οι μεγάλες στρατηγικές μελέτες για την ανάπτυξη και χωροταξική αναδιάρθρωση της ενδοχώρας της Κρήτης, δυστυχώς ποτέ δεν υλοποιήθηκαν παρά το γεγονός ότι επαληθεύτηκαν οι βασικές τους εκτιμήσεις και προβλέψεις, τουλάχιστον σε ότι αφορούσε την ανάγκη προστασίας και ανασυγκρότησης του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος.

Η αδυναμία υλοποίησης οφείλεται στις παρακάτω παραμέτρους:

- αδυναμία ύπαρξης ενός ιεραρχημένου και ολοκληρωμένου ανά γεωγραφική ενότητα σχεδιασμού,
- εφαρμοζόμενη κάθετη κατά τομέα και κλάδους παραγωγής αντιμετώπιση του σχεδιασμού,
- διοικητική πολυαρχία των φορέων διαχείρισης του χώρου σε όλα τα επίπεδα,
- νέα δεδομένα από πλευράς σχέσεων Περιφέρειας - Ελλάδας - Ευρώπης,
- μη συνεκτική εφαρμογή της αποκεντρωτικής πολιτικής (θεσμοί - χρηματοδοτήσεις - συμμετοχή),
- αδυναμία εκσυγχρονισμού σε κρίσιμους τομείς,
- εντεινόμενες περιβαλλοντικές επιπτώσεις,
- αυξανόμενη κινητικότητα σημαντικού μέρους του πληθυσμού της ενδοχώρας προς τα αστικά και παραλιακά - τουριστικά κέντρα του νησιού,
- ανυπαρξία μελετών βάσης - προβληματικές διαδικασίες στην εκπόνηση μελετών και εγκρίσεων τους,
- ανυπαρξία ή αδυναμία υλοποίησης βραχυπρόθεσμων παρεμβάσεων για αναστολή οξυμένων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και
- ανυπαρξία ολοκληρωμένων χρηματοδοτικών πρωτοβουλιών για τον πολιτισμό και το περιβάλλον.

Με το εν ισχύ «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης» (ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης) έχουν ήδη τεθεί τα δεδομένα για την χωροταξική αναδιάρθρωση και της ενδοχώρας της Κρήτης, βάσει της ενοποίησης και ομογενοποίησης του γεωγραφικού και οικονομικού χώρου της περιφέρειας. Γενικά η ενδοχώρα και ο ορεινός χώρος της Περιφέρειας αντιμετωπίζεται σαν ένας χώρος με ποιοτικούς δείκτες και συγκριτικά πλεονεκτήματα και επιδιώκεται να έχει ένα σημαντικό ρόλο στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιφέρειας που θα στηρίζεται στα παρακάτω:

- Εντοπισμό – αποσαφήνιση και ιεράρχηση οικονομικών και κοινωνικών παρεμβάσεων,
- Ιεράρχηση των χωρικών συγκεντρώσεων και δραστηριοτήτων (πολεοδομικές ενότητες) με αντίστοιχη ευελιξία στον σχεδιασμό και

- Συντονισμό των φορέων σχεδιασμού σε περιφερειακό επίπεδο και ευχέρεια στο συντονισμό χρηματοδότησης των παρεμβάσεων.

Η εικόνα που παρουσιάζει σήμερα η ευρύτερη περιοχή της κρητικής ενδοχώρας, στην οποία αναπτύσσονται οι προτεινόμενες Ενότητες Τοπίου ως προς:

1. τον πληθυσμό και το σύστημα εποίκισμού,
2. την οικονομία και
3. τα στοιχεία του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος της,

μπορεί να θεωρηθεί ότι προκύπτει από δύο διαφορετικά μεταξύ τους συστήματα, το «παραδοσιακό» και το «σύγχρονο».

Τα δύο αυτά συστήματα βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ τους και διαμορφώνουν την αργά μεταβαλλόμενη εικόνα του χώρου.

Ως στοιχεία του «παραδοσιακού» προτύπου μπορούν να θεωρηθούν το οικιστικό πρότυπο και ορισμένα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία, ενώ ως «σύγχρονο» πρότυπο μπορούν να θεωρηθούν οι σχέσεις των κοινωνιών των υποπεριοχών της ενδοχώρας μεταξύ τους καθώς και με άλλες περιοχές, κυρίως παράλιες του νησιού.

Η παρατηρούμενη οικονομική αποδιάρθρωση της ενδοχώρας, που οδηγεί σε όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση από εξωγενείς παράγοντες και κέντρα, διαμορφώνει μια ιδιότυπη σχέση με το περιβάλλον και τους ανθρωπογενείς πόρους. Αλλού, η υποχώρηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων επιτρέπει τη σταδιακή ανάκαμψη του περιβάλλοντος με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση τοπίων όπου τα κατάλοιπα παλαιότερων καλλιεργειών και των βοσκοτόπων διαπλέκονται με τα φυσικά και αυθόρμητα αναπτυσσόμενα οικοσυστήματα. Αλλού, η υποχώρηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων, η γήρανση του πληθυσμού, ο περιορισμός της προοπτικής τους στο χρόνο και ο προσανατολισμός προς τις επιδοτήσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής διαμορφώνουν τοπικά συνθήκες ληστρικής εκμετάλλευσης.

Στο πλαίσιο που διαμορφώνεται από τα στοιχεία αυτά παρατηρείται ταυτόχρονα αλλού αποδιάρθρωση, ερήμωση και κατάρρευση συστημάτων και στοιχείων τους (παραγωγή, κτήρια, οικοσυστήματα) και αλλού σχετική ανόρθωση και διατήρηση (περιβάλλον, κτήρια) με αποτέλεσμα την επιτάχυνση των στοιχείων διαφοροποίησης. Σήμερα, σε γενικές γραμμές οι κύριες κοινωνικο-οικονομικές τάσεις στην ενδοχώρα της περιφέρειας θα μπορούσαν να συνοψισθούν στα ακόλουθα:

Πληθυσμός: Μείωση και γήρανση του πληθυσμού με σημαντικές πληθυσμιακές μεταβολές.

Παραγωγικό πρότυπο: Περιορισμός της γεωργίας, της μόνιμης και της νομαδικής κτηνοτροφίας καθώς και των τοπικά ασκούμενων παραδοσιακών επαγγελματιών.

Όλο και περισσότερο ο χώρος οικονομικά προσαρτάται και εξαρτάται από τα τοπικά κέντρα και τα μεγάλα αστικά κέντρα (πρωτεύουσες των περιφερειακών ενότητων).

Τουριστική ανάπτυξη: Παρατηρείται αλλού σημειακά, συνδεδεμένα με ειδικές μορφές τουρισμού και αλλού σε ομάδες οικισμών που έχουν ενταχθεί στην τουριστική αγορά.

Διαδικασία συντήρησης φυσικού & πολιτιστικού περιβάλλοντος:

Καταβάλλονται προσπάθειες προστασίας και συντήρησης συγκεκριμένων φυσικών και οικιστικών συνόλων, ενώ οι πιέσεις (χρόνος, φθορά και πόροι) είναι σημαντικές.

Γ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τα σημερινά προβλήματα της ενδοχώρας έχουν να κάνουν κυρίως με την υστέρηση ανθρώπινου δυναμικού σε βασικές και κοινωνικές υποδομές (εκπαίδευση, υγεία), τεχνικών υποδομών (κυρίως οδικό δίκτυο), την ανεργία ή/και την υποαπασχόληση,

την έξοδο του πληθυσμού λόγω της πτώσης των παραγωγικών και οικονομικών (κυρίως των αγροτοκτηνοτροφικών) δραστηριοτήτων, την γήρανση του υπάρχοντος πληθυσμού λόγω της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης των νέων. Παρ' όλα αυτά, μέσα στην όλη εικόνα της «αποδιάρθρωσης» εμφανίζονται «πυρήνες αντίστασης», που είναι πολύ πιθανό να πολλαπλασιαστούν μέσα από την εφαρμογή αναπτυξιακών μέτρων που θα αφορούν κυρίως στην παροχή κινήτρων για ειδικές παραγωγικές δραστηριότητες και σε δράσεις για την τόνωση της τοπικής απασχόλησης και την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας.

Στα πλαίσια της νέας προγραμματικής περιόδου θα πρέπει οι Ενότητες και Υποενότητες Τοπίων της Περιφέρειας να αποτελέσουν χώρους εφαρμογής ολοκληρωμένων σχεδιασμών ανάπτυξης με στόχο την διατήρηση του περιβάλλοντος και της κοινωνικής συνοχής των περιοχών. Στο πλαίσιο αυτού του στόχου, θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι δράσεις για τη διατήρηση του τοπίου και των φυσικών πόρων, τη διατήρηση και τόνωση των αγροτοκτηνοτροφικών και λοιπών παράλληλων συμπληρωματικών παραγωγικών δραστηριοτήτων και την ενίσχυση των γεωργοπεριβαλλοντικών δράσεων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η ανάπτυξη των Ενοτήτων Τοπίου θα πρέπει να στηρίζεται:

- στην προστασία και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος,
- στην παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων υψηλής ποιότητας ονομασίας προέλευσης και
- στην προστασία και ανάδειξη περιοχών ή τόπων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, που μπορούν να συμβάλουν στην συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού και γενικότερα στην ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής.

Δ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΙ Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΗΠΙΑΣ - ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τα ολοκληρωμένα και ειδικά σχεδιασμένα προγράμματα προστασίας, οργάνωσης και διαχείρισης του χώρου στις προτεινόμενες Ενότητες Τοπίων θα μπορούν να αναπτύσσονται σε μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από τον συνδυασμό της παρουσίας ενός αξιόλογου φυσικού περιβάλλοντος και πολιτιστικών πόρων (ύπαρξη σημαντικών αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων). Οι δραστηριότητες που θα μπορούν να αναπτύσσονται στους χώρους αυτούς κατά βάση θα διευρύνουν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν της περιφέρειας, αλλά παράλληλα θα συνδυάζεται με τον πρωτογενή και την μεταποίηση τοπικών – παραδοσιακών προϊόντων και θα μπορεί να απευθύνονται σε ντόπιους και αλλοδαπούς για να καλύπτουν μια μεγάλη ποικιλία εξειδικευμένων ενδιαφερόντων.

Επιχειρώντας μια πρώτη προσέγγιση των πιθανών κινήτρων των επισκεπτών των ενοτήτων Τοπίου στα πλαίσια ενός νέου τουριστικού προϊόντος μπορεί να τα κατηγοριοποιήσουμε σύμφωνα με το πίνακα που ακολουθεί:

ΕΙΔΟΣ ΚΙΝΗΤΡΟΥ	ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ
ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ <i>Αναφερόμαστε σε επισκέπτες που ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν μια ενότητα και τα ιδιαίτερα στοιχεία της.</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Ανακάλυψη της υπαίθρου. ▶ Ανακάλυψη της ενδοχώρας. ▶ Ανακάλυψη του τρόπου ζωής των κατοίκων της ενδοχώρας 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Επίσκεψη σε μουσείο . ▶ Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και λοιπά δρώμενα. ▶ Περιήγηση στα χωριά της ευρύτερης περιοχής

ΕΙΔΟΣ ΚΙΝΗΤΡΟΥ	ΔΥΝΗΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ – ΜΑΘΗΣΗ <i>Αναφερόμαστε στην περίπτωση επισκεπτών που ενδιαφέρονται να προσεγγίσουν ένα συγκεκριμένο θέμα και να αναζητήσουν στοιχεία και πληροφορίες επ’ αυτού.</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Περιήγηση στο σύνολο της ενότητας ή σε επιλεγμένα σημεία. ▶ Επίσκεψη σε χώρους – σημεία που σχετίζονται με επιμέρους θέματα π.χ. : αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, κ.α. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Επίσκεψη μόνο σε συγκεκριμένα σημεία που αφορούν το εν λόγω θέμα.
ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ <i>Πρόκειται για την περίπτωση εκείνη που η περιήγηση αποσκοπεί στον εμπλουτισμό της διαμονής/ εμπειρίας του επισκέπτη</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Περιήγηση στο σύνολο της ενότητας. ▶ Επίσκεψη σε διαφορετικά σημεία που συνθέτουν το δίκτυο των ενοτήτων. ▶ Συμμετοχή σε εκδηλώσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Επίσκεψη σε μουσεία, πολιτιστικούς χώρους, κ.α. ▶ Περιήγηση σε παραδοσιακά χωριά. ▶ Εστίαση σε τοπικές ταβέρνες – καφενεία. ▶ Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και λοιπά δρώμενα.

Η ποικιλία των δραστηριοτήτων και των χρήσεων που θα μπορούν να αναπτυχθούν σε μια Ενότητα Τοπίου προσδιορίζονται κατά κύριο λόγο από τους περιορισμούς που θέτει η ύπαρξη των ίδιων των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η σχετική νομοθεσία, αλλά εξαρτώνται κάθε φορά και από τις ιδιαιτερότητες, της περιοχής της ενότητας. Ένα τέτοιο δίκτυο τουριστικών - αναπτυξιακών δραστηριοτήτων - χρήσεων εντός της κάθε ενότητας Τοπίου, θα πρέπει να λειτουργεί μέσα στα πλαίσια του όρου της «ήπιας» ανάπτυξης που αναφέρεται συχνά τα τελευταία χρόνια και ως βιώσιμη ή και αειφορική ανάπτυξη, όροι που παραπέμπουν σε εκφρασμένη πολιτική και προβληματισμό τόσο σε εθνικό, όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία της «ήπιας ανάπτυξης » είναι η ισόρροπη ανάπτυξη των δραστηριοτήτων εντός των Ενοτήτων Τοπίου, έτσι ώστε οι περιοχές που προγραμματίζεται να ακολουθήσουν το πρότυπο αυτής της μορφής διαχείρισης και ανάπτυξης, να προστατευθούν μελλοντικά από κρίσιμες καταστάσεις, είτε γιατί θα υπόκεινται σε εξωγενείς παράγοντες και διακυμάνσεις, είτε γιατί το πρότυπο αυτό ανάπτυξης μπορεί και αυτό να απασιοωθεί προοδευτικά, όπως συνέβη για παράδειγμα με την ανάπτυξη των γνωστών μορφών μαζικού τουρισμού.

Η μορφή ανάπτυξης που θα συνοδεύει την οριοθέτηση μιας Ενότητας Τοπίου μπορεί να συμπληρώσει την αναπτυξιακή προσπάθεια μιας περιοχής, δεν μπορεί όμως να υποκαταστήσει την σύνθετη δυναμική μίας μακροχρόνιας συνολικής αναπτυξιακής διαδικασίας. Η οικονομική εμβέλεια της «ήπιας ανάπτυξης», επομένως, δεν περιορίζεται μόνο από την απαίτηση για διατήρηση των σημαντικών φυσικών και πολιτισμικών πόρων, αλλά και από το γεγονός ότι η αλόγιστη χρήση του τομέα τουρισμού και της αναψυχής στα πρότυπα του μαζικού τουρισμού δεν μπορούν να αναπληρώσουν το «αναπτυξιακό έλλειμμα» ολόκληρων περιοχών.

Συμπερασματικά, η όποια τουριστική δραστηριότητα στις περιοχές των Ενοτήτων Τοπίου θα πρέπει να συνυπάρχει με άλλες οικονομικές δραστηριότητες και όχι να έχουμε την απαίτηση να αναδειχθεί σε αποκλειστικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας.

Ε. Η ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΗΠΙΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ

Ο προσδιορισμός του ανώτατου βαθμού έντασης που μπορεί να προσλάβει η τουριστική ανάπτυξη σε μια περιοχή, γίνεται κάθε φορά εντός ενός πλαισίου που περιγράφεται από τρεις αντικρουόμενους ή ανταγωνιστικούς όρους:

- Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής,
- Δεκτικότητα και δυνατότητες της για τουριστική ανάπτυξη,
- Αντοχή ή ευαισθησία της.

Γίνεται επομένως φανερό ότι, πέρα από τις όποιες γενικές αξιολογήσεις, είναι τελικά στο τοπικό επίπεδο της κάθε ενότητας Τοπίου που θα κριθεί ο βαθμός έντασης της όποιας προτεινόμενης δραστηριότητας, έτσι ώστε αυτή να είναι συμβατή με την έννοια της ήπιας ανάπτυξης.

Στο σημείο αυτό προκύπτει το ερώτημα: *Πως ορίζεται το τοπικό επίπεδο; Με άλλα λόγια, πως, στο εσωτερικό μιας εκτεταμένης γεωγραφικά ευαίσθητης περιοχής όπως μπορεί να είναι μια Ενότητα Τοπίου, καθορίζονται εκείνες οι περιοχές που μπορούν αν αποτελέσουν πόλους έλξης επισκεπτών;*

Η οριοθέτηση τέτοιων Περιοχών Ήπιας Ανάπτυξης εντός των Ενοτήτων Τοπίων είναι κρίσιμης σημασίας και ουσιαστικά γίνεται παράλληλα με την εφαρμογή των κριτηρίων που αποσκοπούν στον προσδιορισμό της φυσιογνωμίας και της βιωσιμότητας της όποιας μορφής ανάπτυξης μπορεί να δεχτεί η ευρύτερη περιοχή.

Τα κριτήρια αυτά είναι, σε γενικές γραμμές, τα ακόλουθα:

- Η δυνατότητα εντοπισμού περιοχών που να έχουν διαμορφωθεί στη διάρκεια μιας μακράς ιστορικής διαδικασίας, με ιδιαίτερα γεωγραφικά, κοινωνικο-οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά.
- Η συνοχή και χωροταξική οργάνωση των περιοχών και λειτουργίας αυτών ή ορισμένων τμημάτων τους.
- Η σημερινή ή δυνητική λειτουργία τους ως πόλων έλξης επισκεπτών εναλλακτικού τουρισμού, σε συνάρτηση με τους πόρους που διαθέτουν και εφόσον οι πόροι αυτοί – με την κατάλληλη προβολή, οργάνωση και διαχείριση – μπορούν να γίνουν πόλοι έλξης επισκεπτών.

ΣΤ. ΔΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Ο Σχεδιασμός της όποιας ήπιας ανάπτυξης επιλέξουμε για τις περιοχές Ενοτήτων Τοπίων προϋποθέτει να τεθούν ορισμένα εισαγωγικά ζητήματα:

– Ποια βασικά προβλήματα αντιμετωπίζει η κάθε μία Ενότητα Τοπίου;

Τα προβλήματα αυτά, που σχετίζονται κυρίως με τη μορφολογία και την ιστορική εξέλιξη του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, αλλά και την αποδιάρθρωση των μικρών ιδιαίτερων κοινωνιών που χαρακτήρισαν την ενδοχώρα της περιφέρειας τα τελευταία χρόνια (δημογραφική, οικονομική και ως ένα ορισμένο βαθμό περιβαλλοντική), οριοθετούν το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου θα κινηθεί ο σχεδιασμός ενός δικτύου δραστηριοτήτων, και αυτό με δύο έννοιες: τόσο με την έννοια των περιορισμών που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό, όσο και με την έννοια των στόχων, εφόσον ο σχεδιασμός ενός τέτοιου δικτύου εντάσσεται σε μια λογική τοπικής ανάπτυξης, όσο «ήπια» και αν είναι αυτή.

– Πως μπορεί να συμβάλλει ο τουρισμός στην «ήπια» ανάπτυξη» των Ενοτήτων Τοπίου :

Ο όρος «ήπια ανάπτυξη» αναφέρεται συχνά τα τελευταία χρόνια και ως βιώσιμη ή και αειφορική ανάπτυξη. Ο τουρισμός δεν μπορεί να δώσει λύσεις στο συνολικό αναπτυξιακό πρόβλημα των προβληματικών περιοχών, μπορεί όμως να συμβάλλει στην επίλυση των οικονομικών προβλημάτων, πάντοτε με «μερικό» τρόπο και με διάφορους βαθμούς έντασης, εφόσον αυτό είναι εφικτό αλλά και επιθυμητό.

– Ποια κριτήρια θα πρέπει να εφαρμοστούν έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η «ηπιότητα» της παρέμβασης :

Τα κριτήρια αυτά δεν μπορούν να προσδιοριστούν σε ένα γενικό επίπεδο, καθώς εξαρτώνται κάθε φορά από τον τελικό βαθμό αντοχής της κάθε επιμέρους περιοχής. Ο προσδιορισμός επομένως των κριτηρίων, μπορεί να γίνει σε δύο βήματα:

- Πρώτα, θα πρέπει να προσδιοριστούν εκείνα τα κριτήρια που θα μας επιτρέψουν να οριοθετήσουμε με ακρίβεια το τοπικό επίπεδο, δηλαδή την περιοχή που θα αποτελέσει πόλο έλξης της ήπιας ανάπτυξης. Πέραν της γεωγραφικής οριοθέτησης, ο προσδιορισμός αυτός αφορά και σε μια ορισμένη ποιοτική οριοθέτηση της περιοχής: δυσπρόσιτη και άγνωστη ή με άμεσες προοπτικές ανάπτυξης, παραδοσιακή ή αναδυόμενη.
- Κατόπιν, θα πρέπει να προσδιοριστούν τα κριτήρια που θα εξασφαλίσουν την ηπιότητα της παρέμβασης, στο πλαίσιο πάντοτε της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της κάθε περιοχής. Τα κριτήρια αυτά αφορούν στον πληθυσμό, την υφιστάμενη υποδομή, το όποιο κτιριακό απόθεμα, το φυσικό περιβάλλον της και γενικότερα τη δεκτικότητά της.

– Ποιες είναι οι προϋποθέσεις μιας βιώσιμης «ήπιας τουριστικής ανάπτυξης» και ποια τα κριτήρια με βάση τα οποία μπορεί να ελεγχθεί αυτή η βιωσιμότητα :

Οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια αυτά καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων που άπτονται της γενικής αναπτυξιακής και χωροταξικής φυσιογνωμίας της κάθε περιοχής καθώς και ιδιαίτερων όψεών της, όπως είναι οι πόροι του φυσικού, ανθρωπογενούς και πολιτισμικού περιβάλλοντος και ειδικότερα οι πόροι εκείνοι που ευνοούν την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού.

Παράλληλα θα πρέπει να εξειδικεύονται ορισμένα από τα ζητήματα που οριοθετούν τα βασικά προγράμματα και έργα που ολοκληρώνουν μία περιοχή, ανεξαρτήτως του ιδιαίτερου περιεχομένου των επιμέρους δραστηριοτήτων. Τα ζητήματα αυτά αφορούν:

- Στον προσδιορισμό και την αξιολόγηση του αποθέματος της περιοχής σε φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και σε ανθρώπινο δυναμικό που μπορεί να αξιοποιηθεί για τη στήριξη της εναλλακτικής ήπιας ανάπτυξης .
- Στο σχεδιασμό ολοκληρωμένων παρεμβάσεων π.χ. στους τομείς των υποδομών, της πληροφόρησης και υποδοχής των επισκεπτών, της προστασίας και ανάδειξης του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος, της ανάπτυξης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε ότι αφορά τις παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες κλπ.
- Στον προσδιορισμό των επιμέρους έργων και των πιθανών πηγών χρηματοδότησής τους.
- Στον προσδιορισμό των διοικητικών ενεργειών και του τρόπου συντονισμού των εμπλεκόμενων δημοσίων φορέων
- Στον προσδιορισμό των τρόπων συνεργασίας των τοπικών φορέων, Δήμων, Αναπτυξιακών Εταιριών, ιδιωτών κλπ..
-

Ζ. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΕΣ ΑΞΙΕΣ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΠΙΟΥ

Δύο είναι τα βασικά στοιχεία και οι διατηρητέες αξίες που χαρακτηρίζουν τις προτεινόμενες Ενότητες Τοπίου:

- το φυσικό περιβάλλον και
- το ανθρωπογενές περιβάλλον.

Στην πραγματικότητα, τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται συμπλεγμένα, στο πλαίσιο όμως της διαδικασίας αξιολόγησης μίας συγκεκριμένης περιοχής για το σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου δικτύου δραστηριοτήτων, είναι αναγκαίο να διαχωριστούν προς στιγμή και να θεωρηθούν το καθένα αυτόνομα.

Το Φυσικό Περιβάλλον

Η έννοια του «φυσικού περιβάλλοντος» είναι πολύ πιο σύνθετη από την έννοια του «τοπίου». Σε απλή διατύπωση, η έννοια αυτή παραπέμπει σε όλα εκείνα τα στοιχεία που σχετίζονται με τη γεωμορφολογία, τη χλωρίδα και την πανίδα, το κλίμα κλπ. μιας περιοχής.

Μολονότι η έννοια του «φυσικού περιβάλλοντος» παραπέμπει, ετυμολογικά τουλάχιστον, στην έννοια της «φύσης», δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί η ιστορική διάστασή του. Η ιστορία του περιβάλλοντος ανιχνεύεται τόσο στους γεωλογικούς μετασχηματισμούς και τη εξέλιξη των «ειδών» - μετασχηματισμοί που προχωρούν με πολύ αργό βηματισμό - όσο και στις επιπτώσεις των κοινωνικο-οικονομικών δραστηριοτήτων που αναπτύχθηκαν ιστορικά σε αυτό.

Οι Ενότητες Τοπίων είναι χώροι όπου εντοπίζονται κυρίως τόποι που διατηρούν το «παλαιό» φυσικό περιβάλλον, δηλαδή ένα φυσικό περιβάλλον που να έχει υποστεί ιστορικά ελάχιστες αλλοιώσεις.

Η αξία αυτών των τόπων συνήθως έχει ήδη προσδιοριστεί από διάφορα προγράμματα (Natura 2000, Ramsar κλπ.) και επομένως, τα αξιόλογα στοιχεία και οι περιοχές που χρήζουν απόλυτης προστασίας έχουν ήδη εντοπιστεί.

Τα προβλήματα εγείρονται στις περιοχές που βρίσκονται έξω από τις ζώνες απόλυτης προστασίας, στις περιοχές δηλαδή όπου και θα μπορούν να χωροθετούνται οι διάφορες δραστηριότητες – εποχική κατοίκηση, μετακινήσεις και συναφείς υποδομές και εγκαταστάσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Η ανάπτυξη αυτών των υποδομών εγείρει ζητήματα καθορισμού της «ανεκτής έντασης» αυτών των δραστηριοτήτων σε σχέση με την αντοχή της περιοχής.

Το Ανθρωπογενές Περιβάλλον

Στο ανθρωπογενές περιβάλλον μπορούν να διακριθούν δυο διαστάσεις. Μια ιστορική, που ανιχνεύεται στις κατασκευές και στην πολιτιστική και πνευματική παραγωγή παρελθόντων κοινωνικο-οικονομικών περιόδων, και μια σύγχρονη, που συλλαμβάνεται τόσο μέσα από τις ραγδαίες αλλαγές της υλικής πραγματικότητας όσο και από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

Το ανθρωπογενές περιβάλλον, ιστορικό και σύγχρονο, γίνεται κυρίως αντιληπτό μέσα στους οικισμούς της κάθε Ενότητας Τοπίου και τα συμπλέγματά τους: κτηριακή υποδομή, κοινόχρηστοι χώροι, αλλά και μονοπάτια, γεφύρια, μύλοι, μιτάτα και γενικότερα κατασκευές που συνδέονται με κοινωνικο-οικονομικές λειτουργίες που αναπτύχθηκαν σε προηγούμενες περιόδους ακμής και αποτελούν πολύτιμα στοιχεία της πολιτισμικής κληρονομιάς. Όπως στην περίπτωση του φυσικού περιβάλλοντος, έτσι και σε ότι αφορά το ανθρωπογενές περιβάλλον, εντοπίζονται μνημεία και κατασκευές που χρήζουν απόλυτης προστασίας. Και σε αυτήν την περίπτωση η απαίτηση της προστασίας θέτει ζητήματα έντασης και βιωσιμότητας της όποιας παρέμβασης.

Η. ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ – ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΤΟΠΙΟΥ

Η ανάπτυξη τουριστικών και άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων εντός των Ενοτήτων Τοπίου, πέραν του περιορισμού για τη διατήρηση του ήπιου χαρακτήρα, οφείλουν να εστιαστούν σε συγκεκριμένους χώρους όπου οι πόροι φυσικού, και πολιτιστικού περιβάλλοντος και οι υφιστάμενες βασικές υποδομές εξασφαλίζουν όρους βιωσιμότητας. Η φήμη της κάθε περιοχής, η περιεκτικότητα στοιχείων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και η ύπαρξη στοιχείων που έλκουν τις νέες μορφές ήπιου τουρισμού συγκροτούν στοιχεία που καταρχήν εξασφαλίζουν την βιωσιμότητα της ανάπτυξης τους.

Βέβαια σε ότι αφορά τις ήπιες παρεμβάσεις εντός προστατευόμενων περιοχών όπως είναι οι αρχαιολογικές και δασικές ο προσδιορισμός του “ήπιου” αποτελεί ούτως η άλλως τελικά επιλογή πολιτικής, άσχετα με το γεγονός ότι για κάποιες χρονικές περιόδους και κάποιες περιοχές δεν αναδεικνύονται βιώσιμες λύσεις.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να κωδικοποιήσουμε τα κριτήρια βιωσιμότητας στις παρακάτω ενότητες:

- Αναπτυξιακή – Τουριστική Δεκτικότητα της περιοχής.
- Υφιστάμενη συμπληρωματική υποδομή της περιοχής σε μορφές ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Προσπελασιμότητα της περιοχής – Τεχνικές – Υποδομές – Πρόσβαση.
- Συνολική οικολογική αξιολόγηση της περιοχής.
- Δυνατότητα περιβαλλοντικών παρατηρήσεων.
- Πόροι ανθρωπογενούς περιβάλλοντος ευρύτερης περιοχής.
- Πόροι πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Πόροι της περιοχής ανταποκρινόμενοι σε νέες ήπιες μορφές τουρισμού.

Η χωροθέτηση και οριοθέτηση των αναπτυξιακών Ενοτήτων Τοπίου είναι κρίσιμης σημασίας και θα πρέπει να επιβεβαιώνεται με την εφαρμογή των παραπάνω κριτηρίων που αποσκοπούν στον προσδιορισμό της φυσιογνωμίας και της βιωσιμότητας της ανάπτυξης τους και αυτό γιατί γίνεται φανερό ότι, πέρα από τις όποιες γενικές αξιολογήσεις, είναι τελικά στο τοπικό επίπεδο που θα κριθεί ο βαθμός έντασης των δραστηριοτήτων που μπορούν να φιλοξενηθούν στην κάθε ενότητα, έτσι ώστε αυτές οι δραστηριότητες να είναι συμβατές με την έννοια της ήπιας ανάπτυξης.

Για τους λόγους αυτούς ακολουθεί η συνοπτική παρουσίαση των κριτηρίων στην βάση των οποίων θα γίνεται η αξιολόγηση της ευρύτερης περιοχής της κάθε ενότητας η υποενότητας Τοπίου και θα ελέγχεται η σκοπιμότητα της παρέμβασης σε ένα καταρχήν προγραμματικό και χωροταξικό επίπεδο και θα κρίνεται η βιωσιμότητα της επιλογής, με άλλα λόγια η παρουσία στο συγκεκριμένο χώρο της κάθε ενότητας Τοπίου, προϋποθέσεων για την ανάπτυξη των όποιων δραστηριοτήτων.

Αξιολόγηση της αναπτυξιακής εικόνας - δεκτικότητας

Η αξιολόγηση της δεκτικότητας έχει ως στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων ενσωμάτωσης στην κοινωνική και οικονομική διάρθρωση της κάθε περιοχής, λειτουργιών που συνδέονται με την ήπια τουριστική ανάπτυξη. Τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται σε αυτή την αξιολόγηση μπορεί να είναι:

- Η Δυναμική Πληθυσμού που εκφράζει την πληθυσμιακή κατάσταση και εξέλιξη της περιοχής.
- Η Δυναμική της Απασχόλησης που εκφράζει συνολικά τις τάσεις και τη διάρθρωση της οικονομίας.

- Η διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα που εκφράζει την ένταση των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων όπως και των βοσκοτόπων στην περιοχή.
- Οι παραγωγικοί φυσικοί πόροι, με την έννοια των καλλιεργούμενων εκτάσεων, βοσκοτόπων και δασών που προδιαγράφουν κατά ένα βαθμό τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής της ενότητας.

Η κάθε ενότητα αξιολογείται καταρχήν ως προς το καθένα από αυτά τα κριτήρια, τα οποία ως σύνολο απεικονίζουν τη δεκτικότητα της.

Τα συμπεράσματα που θα προκύπτουν από την αξιολόγηση ως προς τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της περιοχής, έχουν άμεση συνάφεια με την υφιστάμενη κατάσταση, σε σχέση με το ήδη υπάρχον επίπεδο ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων κυρίως.

Αξιολόγηση ως προς την υφιστάμενη τουριστική υποδομή

Για την αξιολόγηση των Ενοτήτων ως προς την κύρια τουριστική υποδομή τους, ως κριτήριο χρησιμοποιείται η αναλογία του αριθμού επισκεπτών / κλινών ως προς τον πληθυσμό. Η ύπαρξη κάποιων θυλάκων υποδοχής επισκεπτών εντός της περιοχής λειτουργεί καταρχήν ως παράγοντας έλξης εναλλακτικού τουρισμού.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα από υφιστάμενες μελέτες σχετικές με την ήπια τουριστική ανάπτυξη, θα μπορούσε να προτείνεται ένα ανώτατο όριο του αριθμού επισκεπτών (πχ 20% έως max 40%) ως προς τον μόνιμο πληθυσμό, που θα λειτουργεί ως κριτήριο ηπιότητας.

Αξιολόγηση ως προς το κριτήριο προσπελασιμότητας

Το κριτήριο αυτό συντίθεται από δύο κυρίως συνιστώσες:

- α. τη σύνδεση με το υφιστάμενο γειτονικό οικιστικό ή τουριστικό κέντρο ή κέντρα
- β. το εσωτερικό οδικό δίκτυο της Ενότητας. Η βατότητα του δικτύου, είναι σημαντική παράμετρος.

Αξιολόγηση της Ενότητας, ως προς την οικολογική της αξία και ως προς τη δυνατότητα παρατήρησης άγριας ζωής

Η απλή περιγραφή και παράθεση των ποικίλων οικολογικών χαρακτηριστικών της Ενότητας ή Υποενότητας δεν επαρκεί σαν εργαλείο προσδιορισμού των ακολουθητέων πολιτικών ήπιας ανάπτυξης. Για το λόγο αυτό, η περιοχή θα πρέπει να αξιολογείται με βάση τα οικολογικά χαρακτηριστικά της ως προς:

- α) την οικολογική τους σπουδαιότητα (της οποίας η διατήρηση αποτελεί προϋπόθεση για τον προσδιορισμό των ακολουθητέων πολιτικών και βάσει της οποίας καθορίζεται ο βαθμός έντασης ή ηπιότητας των προτεινόμενων παρεμβάσεων) και
- β) τις παρεχόμενες ευκαιρίες παρατήρησης της άγριας ζωής από τους επισκέπτες (που αποτελούν μέσο προσέλκυσης επισκεπτών και συνεισφέρουν στη διαμόρφωση του προσφερόμενου ήπιου τουριστικού προϊόντος.)

Για την αξιολόγηση της οικολογικής σημασίας της περιοχής μπορούν να εφαρμοστούν οι κατηγορίες κριτηρίων που έχουν προταθεί από την IUCN (International Union for Nature Conservation), την UNEP (United Nations Environmental Program) και το Nature Conservancy Council (UK).

Τα κριτήρια αυτά είναι τα ακόλουθα:

Φυσικότητα,
Μοναδικότητα,

Δυνατότητα Εφαρμογής Διαχείρισης,
Σπανιότητα.

Οι παραπάνω χαρακτηριστικές κατηγορίες μπορούν συνοπτικά να αναλυθούν σε επιμέρους κριτήρια ποιοτικού περιεχομένου όπως ενδεικτικά παρουσιάζονται στο πίνακα που ακολουθεί:

ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΔΕΙΚΤΕΣ
Φυσικότητα	Ακεραιότητα των οικοσυστημάτων της Ενότητας
	Παρουσία αρχέγονων φυσικών συστημάτων (δάση κ.λπ.)
	Απουσία οχλουσών δραστηριοτήτων
Μοναδικότητα Τοπίου	Γεωμορφολογική σπανιότητα και ποικιλότητα
	Ορθοπλαγίες
	Ποικιλότητα τοπίων
	Παρουσία ενδημικής βλάστησης – βιοτόπων
	Τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους - άγριας φύσης
	Ιστορικά μνημεία
	Αρχαιολογικοί χώροι
	Παραδοσιακές παραγωγικές δραστηριότητες
Εφαρμογή Διαχείρισης	Παρουσία Προστατευόμενων Περιοχών, ή/και εφικτή διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος που διατηρεί φυσικότητα και υψηλή οικολογική αξία
	Παρουσία κέντρων Δικτύων υποδομών εναλλακτικού Τουρισμού – κέντρα περιβαλλοντικής ενημέρωσης
	Δυνατότητες και ευκαιρίες δημιουργίας η επέκτασης δικτύων θεματικών διαδρομών.
	Οικοτουριστικές εγκαταστάσεις
	Θεσμοθέτηση προστατευόμενων περιοχών
Σπανιότητα τοπίου	Παρουσία σπάνιων και απειλούμενων ειδών πανίδας και χλωρίδας

Στη βάση των δεδομένων που προκύπτει από την ανάλυση του Προφίλ – Αποτύπωσης της κάθε Ενότητας η Υποενότητας Τοπίου (βλέπε Πίνακες Ενοτήτων), θα μπορεί να ακολουθεί μια καταρχήν αξιολόγηση για τις δυνατότητες και τη μορφή ανάπτυξης της κάθε περιοχής, όπου κωδικοποιημένα θα αναδεικνύονται:

α. Η ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

της Ενότητας ως προς την δεκτικότητα και τις δυνατότητες ανάπτυξης.

β. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ:

της Ενότητας ως προς τον βαθμό ανάπτυξης της υφιστάμενης τουριστικής υποδομής (χαμηλού ή υψηλού επιπέδου).

γ. ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ:

της Ενότητας ως προς την χρονοαπόσταση από σημαντικά πληθυσμιακά κέντρα της ευρύτερης περιοχής της (αστικά ή τουριστικά).

δ. ΠΟΡΟΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

της Ενότητας (δρυμοί, δάση, τοπία προστατευόμενα κλπ.)

ε. ΠΟΡΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

της Ενότητας ως προς την ύπαρξη παραδοσιακών κτισμάτων, αξιόλογων στοιχείων παραδοσιακών παραγωγικών δραστηριοτήτων (μύλοι, μιτάτα, γεφύρια κλπ.)

στ. ΠΟΡΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

της Ενότητας ως προς τους υφιστάμενους πόρους (Μινωική, Κλασσική και Ρωμαϊκή αρχαιότητα, Βυζάντιο, Βενετσιάνικα και Νεώτερα μνημεία – Μοναστήρια κλπ).

ζ. ΠΟΡΟΙ ΠΟΥ ΕΥΝΟΟΥΝ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στοιχεία της Ενότητας που μπορούν να συνδυαστούν με την αναζωογόνηση παλαιών μορφών: ορειβάσια – φυσιολατρία, ή να αποτελέσουν την βάση για νέες μορφές τουρισμού περιπέτειας –άθλησης κλπ.

Η επιτυχία ενός τέτοιου σχεδιασμού ανά Ενότητα Τοπίου για την δημιουργία ολοκληρωμένων δικτύων υποδομών και δραστηριοτήτων απαιτεί την υιοθέτηση στρατηγικών με σαφείς δράσεις αλλά και την δημιουργία μηχανισμών διαχείρισης τους με τις ανάλογες παρεμβάσεις όπως:

1. Παρεμβάσεις για την προστασία και ανάδειξη των πολιτισμικών στοιχείων και πόλων έλξης.

Πρόκειται για παρεμβάσεις που στοχεύουν στην προστασία και ανάδειξη των αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων της κάθε Ενότητας αλλά και στη λειτουργική και αισθητική αποκατάσταση των παραδοσιακών αξιόλογων στοιχείων .

Το μέγεθος των απαιτούμενων παρεμβάσεων θα μπορεί να ποικίλει ανάλογα με την κλίμακα της κάθε επιμέρους περίπτωσης. Θα πρέπει βέβαια να ληφθεί υπόψη ότι στο πλαίσιο της «ήπιας ανάπτυξης» μπορεί να μην είναι επιθυμητή η πραγματοποίηση στο μέγιστο βαθμό τέτοιου είδους παρεμβάσεων.

Το πλήθος και η κλίμακα των παρεμβάσεων θα προσδιορίζονται αναλόγως του πλήθους των στοιχείων της Ενότητας ή Υποενότητας, του μεγέθους τους και της διασποράς τους. Αυτού του είδους οι παρεμβάσεις μπορούν να περιλαμβάνουν τις ακόλουθες ενδεικτικές κατηγορίες ενεργειών / έργων:

- Ειδικές Μελέτες αποκατάστασης-ανασύλωσης αρχιτεκτονικών **συνόλων** στοιχείων και κτηρίων.
- Εργασίες αποκατάστασης **μεμονωμένων** αρχιτεκτονικών στοιχείων ή συνόλων.
- Συστηματική ανάδειξη – προστασία και υλοποίηση προγραμμάτων συντήρησης ευρημάτων από ανασκαφές αρχαιολογικών χώρων.
- Έκθεση – προβολή – δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων των παραπάνω εργασιών.

2. Παρεμβάσεις για την προστασία των οικολογικών πόρων και της άγριας ζωής.

Αυτού του είδους οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν τις ακόλουθες ενδεικτικές κατηγορίες ενεργειών / έργων:

α. Εκπόνηση μελετών

-Ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία των επιμέρους στοιχείων και περιοχών.

-Μελέτες οργάνωσης υποδομών και διαχείρισης / διακίνησης επισκεπτών

Οι μελέτες αυτές θα μπορεί να αποσκοπούν κυρίως στα εξής:

- Στη δημιουργία των βασικών προϋποθέσεων για τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με τις κατευθύνσεις που δίνονται από τα ανώτερα επίπεδα προγραμματισμού.
- Στο σχεδιασμό των επί μέρους έργων, στο πλαίσιο των προηγούμενων προϋποθέσεων και κατευθύνσεων.

-Διαχειριστικά σχέδια

Για την ορθολογική διαχείριση των οικολογικών πόρων της κάθε Ενότητας η Υποενότητας Τοπίου, σε πρώτη φάση θα πρέπει να γίνει ένα προκαταρκτικό σχέδιο διαχείρισης, που θα αποτελέσει την αφετηρία των διαχειριστικών πρακτικών. Το προκαταρκτικό σχέδιο διαχείρισης θα μπορεί να περιλαμβάνει:

- τους στόχους που τίθενται για την περιοχή,
- τα όρια της,
- τις πλέον ευαίσθητες και σημαντικές ζώνες της,
- τα ενδιαφέροντα βιολογικά και οικολογικά χαρακτηριστικά, τον τρόπο πρόσβασης και προσπέλασης, κλπ.,
- το είδος, τα αίτια και το βαθμό έντασης των παραγόντων που δημιουργούν ή πιθανόν να δημιουργήσουν προβλήματα στην περιοχή,
- τις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τις δραστηριότητες και τις χρήσεις στις επιμέρους ζώνες της περιοχής και έξω από αυτήν και
- τα σημαντικά κενά που πιθανόν να υπάρχουν και την ιεράρχηση τους.

Σε μια δεύτερη φάση, το προκαταρκτικό σχέδιο διαχείρισης θα πρέπει να αντικατασταθεί από ένα λεπτομερές σχέδιο διαχείρισης, το οποίο θα βελτιώνεται διαρκώς, καθώς η γνώση και η εμπειρία για την προστατευόμενη περιοχή και τις τοπικές συνθήκες θα αυξάνουν και θα εξελίσσονται

β. Ενέργειες για τη διατήρηση/ διαχείριση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος.

Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενέργειες / δράσεις:

- Διατήρηση / αποκατάσταση / διαχείριση οικοτόπων, ειδών χλωρίδας / πανίδας ή τοπίου
- Υποδομές προστασίας, φύλαξης, ανάδειξης (σήμανση, περιφράξεις κλπ.)
- Εξοπλισμό επόπτευσης / φύλαξης
- Προγράμματα καταγραφής – παρακολούθησης στοιχείων φυσικού περιβάλλοντος (monitoring).

γ. Υποδομές προσέλευσης, ενημέρωσης και διακίνησης επισκεπτών

Η ενημέρωση, πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του κοινού πάνω σε ζητήματα προστασίας και διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής

κληρονομιάς είναι ζητήματα που απασχολούν την ερμηνεία (interpretation) του περιβάλλοντος.

Βασικό στοιχείο σε ένα τέτοιο ολοκληρωμένο σύστημα – Δίκτυο ερμηνείας περιβάλλοντος αποτελούν τα **Κέντρα Πληροφόρησης Επισκεπτών**.

Πρόκειται για υποδομή ζωτικής σημασίας, εφόσον θεωρείται ότι η επίσκεψη στα Κέντρα Πληροφόρησης μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά και τις διαθέσεις των επισκεπτών. Είναι το κατάλληλο μέρος για να πληροφορηθεί κανείς τις διαδρομές, τις προσφερόμενες δραστηριότητες και στην συνέχεια να κινηθεί ανάλογα με τις προτιμήσεις του συμμετέχοντος σε ατομικά ή ομαδικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

δ. Υποδομές - Παρεμβάσεις για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού

Έχει αποδειχθεί ότι για την ανάληψη και προώθηση οποιασδήποτε αναπτυξιακής διαδικασίας σε ευαίσθητες περιοχές απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη ενός ανθρώπινου δυναμικού ικανού να αναλάβει ή να συμμετέχει στη διαδικασία αυτή.

Η λειτουργία των Ενοτήτων Τοπίου προς την κατεύθυνση που έχει αναλυθεί παραπάνω δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς μια παράλληλη διαδικασία αναβάθμισης και βελτίωσης των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της κάθε περιοχής. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει δράσεις για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατάρτιση / ειδίκευση / επανειδίκευση σε αντικείμενα που απαιτούνται στο πλαίσιο της συγκεκριμένης κάθε φορά μορφής ανάπτυξης.

Η πολιτική κατάρτισης θα πρέπει να σχεδιαστεί με ορθολογικά κριτήρια, ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε Ενότητας σε ειδικότητες και εξειδικεύσεις.

ε. Παρεμβάσεις και κατασκευή έργων βασικής υποδομής που εξυπηρετούν την ανάπτυξη των Ενοτήτων δικτύου ενώ παράλληλα βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής του τοπικού μόνιμου πληθυσμού.

Η λειτουργία των Ενοτήτων Τοπίου σαν αυτόνομες **Αναπτυξιακές Ενότητες** θα υποστηριχθεί με μια παράλληλη διαδικασία αναβάθμισης και βελτίωσης και εμπλουτισμού των βασικών τεχνικών υποδομών της κάθε περιοχής, συμβατών πάντα με τις προγραμματικές απαιτήσεις της ήπιας ανάπτυξης και των κριτηρίων που έχουν αναπτυχθεί σε προηγούμενα κεφάλαια.